

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Ιστορική αναδρομή και μελέτη ανάπλασης τμήματος του παραλιακού
μετώπου Παλαιού Φαλήρου.

Αρετή Γ. Σκαράκη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαρία Παπαφωτίου, Καθηγήτρια Γ.Π.Α

Αθήνα, Δεκέμβριος 2020

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Ιστορική αναδρομή και μελέτη ανάπλασης τμήματος του παραλιακού
μετώπου Παλαιού Φαλήρου.

Chronological evolution and regeneration of a part of the coastal front of
Paleo Faliro.

Αρετή Γ. Σκαράκη

Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπουσα: Παπαφωτίου Μαρία, Καθηγήτρια

Μέλη: Ακουμιανάκη Αναστασία, Καθηγήτρια

Παρασκευοπούλου Αγγελική, Επίκ. Καθηγήτρια

Ιστορική αναδρομή και μελέτη ανάπλασης τμήματος του παραλιακού μετώπου Παλαιού Φαλήρου.

*Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής
Εργαστήριο Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου*

Περίληψη

Η ανάπτυξη ενός παραλιακού μετώπου σχετίζεται αμφίδρομα με την ανάπτυξη της πόλης. Αυτή η στενή σχέση παραλιακού μετώπου με την πόλη, αναβαθμίζει τον ρόλο του και αυξάνει δυνητικά σήμερα την ανταγωνιστικότητα της πόλης, σε τουριστικό, εμπορικό και πολιτισμικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην ανάγκη και είχε ως αποτέλεσμα τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών αναβάθμισης παραλιακών μετώπων διεθνώς. Το τοπίο του παραλιακού μετώπου του δήμου Παλαιού Φαλήρου, τμήμα του οποίου αποτελεί αντικείμενο της παρούσας πρότασης ανάπλασης, έχει δεχθεί την τελευταία εκατονταετία πολλές παρεμβάσεις με στόχο την αισθητική αλλά και λειτουργική του αναβάθμιση και αυτό συνετέλεσε στην ανάπτυξη που γνώρισε διαχρονικά. Παρόλα αυτά, οι παρεμβάσεις αυτές ήταν εκ των πραγμάτων αποσπασματικές, και δεν παρουσιάζουν ένα ενιαίο χαρακτήρα. Επίσης, σε μεγάλο βαθμό πολλές από τις εγκαταστάσεις και νησίδες πρασίνου έχουν αλλοιωθεί ή και εγκαταλειφθεί. Επομένως, είναι επιθυμητή, μια σημαντική παρέμβαση για την ανάπλαση και αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου του δήμου Παλαιού Φαλήρου.

Σε συνέχεια λεπτομερούς καταγραφής της υφισταμένης κατάστασης (έρευνα ιστορικής εξέλιξης, αξιοποίηση ιστορικού φωτογραφικού αρχείου, αποτύπωση της σημερινής κατάστασης), χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση S.W.O.T. για την καλύτερη σύνθεση των προτάσεων παρέμβασης στην υπό μελέτη περιοχή. Με βασικό σκοπό την διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραλιακού μετώπου που θα το χαρακτηρίζει η απλότητα, η καλαισθησία και η καθημερινή λειτουργικότητα, η πρόταση αυτή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της κίνησης και ανάπαυσης, στην αναβάθμιση των χώρων αναψυχής και αθλητισμού, στην επιλογή των υλικών κατασκευής και στην επιλογή του φυτικού υλικού.

Επιστημονική περιοχή: Αρχιτεκτονική Τοπίου

Λέξεις κλειδιά: παραλιακό μέτωπο, μελέτη ανάπλασης, Παλαιό Φάληρο, παραλιακό τοπίο, ιστορική αναδρομή

Chronological evolution and regeneration of a part of the coastal front of Paleo Faliro

Department of Crop Science

Laboratory of Floriculture and Landscape Architecture

Abstract

The development of a coastal front is directly related to the development of the city. This close relationship of the coastal front with the city, upgrades its role and potentially increases today the competitiveness of the city in tourism and commerce as well as at the cultural level. This fact has led to the need and has resulted in the design and implementation of policies to upgrade coastal fronts internationally.

The landscape of the coastal front of the municipality of Paleo Faliro, part of which is the subject of this renovation proposal, has received many interventions in the last hundred years with the aim of its aesthetic and functional upgrade and this has contributed to the development it has experienced over time. However, these interventions were inevitably fragmentary, lacking a single homogeneous character. Also, many of the facilities and islets of green have been damaged to a large extent or abandoned. Therefore, a significant intervention for the regeneration and upgrade of the coastal front is desirable.

Following a detailed recording of the current situation (research on past development, utilization of a historical photographic archive, presenting of the present status), a S.W.O.T. was used to provide for an appropriate synthesis of intervention proposals in the study area. With the main purpose of shaping a modern seafront that will be characterized by simplicity, elegance and day to day functionality, this proposal has particular emphasis on the dimension of movement and rest, the upgrading of recreation and sports facilities, the choice of construction materials and on the selection of the plant material.

Scientific area: Landscape architecture

Key words: coastal front, regeneration study, Paleo Faliro, coastal landscape, chronological evolution

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Διευθύντρια του Εργαστηρίου Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου, Καθηγήτρια Δρ. Μαρία Παπαφωτίου για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, αναθέτοντάς μου το θέμα της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, καθώς και για την συνεχή καθοδήγησή και αμέριστη βοήθεια που μου παρείχε σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών και κατά την εκπόνηση της παρούσας μελέτης. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής Καθηγήτρια Δρ. Αναστασία Ακουμιανάκη και Επικ. Καθηγήτρια Δρ. Αγγελική Παρασκευοπούλου, όπως και την κα. Άννα-Μαρία Βισίλια για τις απόλυτα χρήσιμες γνώσεις και συμβουλές που μου παρείχαν στην διάρκεια των σπουδών. Ανεξάρτητα πάντως από την επιστημονική τους υποστήριξη, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλες τις παραπάνω καθηγήτριάς μου για τον ζεστό τρόπο που με αντιμετώπισαν και την ενθάρρυνσή τους που μου έδωσε τη δύναμη να προσπαθήσω για το καλύτερο.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου σε όλη τη διάρκεια και των μεταπτυχιακών μου σπουδών, καθώς και τους φίλους μου που μου συμπαραστάθηκαν στα χρόνια αυτά. στις δύσκολες στιγμές που αντιμετωπίζει κάθε παρόμοια προσπάθεια.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	12
I. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	14
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	18
1. Το Παλαιό Φάληρο	18
1.1. Η ιστορική εξέλιξη του Δήμου Παλαιού Φαλήρου	20
1.1.1. Το Αρχαίο Φάληρο	20
1.1.2. Η Νεότερη εποχή	24
1.1.3. Ο 19 ^{ος} αιώνας	25
1.1.4. Ο 20 ^{ος} αιώνας	27
2. Το Παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου	34
2.1. Τα βασικότερα σημεία του μετώπου	34
2.2. Η Ιστορική εξέλιξη του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου.....	41
2.2.1. Γενικά	41
2.2.2. Ο Φλοίσβος	43
2.2.3. Η γλυπτή προκυμαία του Φλοίσβου	48
2.2.4. Η Παλμύρα.....	53
2.2.5. Ο Μπάτης.....	55
2.2.6. Το Έδεμ	59
2.3. Η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής της μελέτης	67
2.3.1. Φλοίσβος (έως την Πλατεία Ηρώων)	67
2.3.2. Η Πλατεία Ηρώων και τα Βοτσαλωτά Παλμύρας.....	75
2.3.3. Παλμύρα.....	80
2.3.4. Μπάτης	84
2.3.5. Έδεμ	92
2.3.6. Καταγραφή φυτικού υλικού της περιοχής μελέτης	98
2.3.7. Η πρόσβαση στην περιοχή μελέτης	101
2.3.8. Ανάλυση S.W.O.T. της υπό μελέτη περιοχής	103
III. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ	105
3. Οι Προτεινόμενες παρεμβάσεις	105
3.1 Κεντρική ιδέα.....	105

3.2 Ανάλυση Πρότασης	106
3.3. Σχεδιαστικές Προτάσεις ανά τμήμα της υπό μελέτη περιοχής	107
3.4. Επιλογή φυτικού υλικού	120
3.5. Στοιχεία κατασκευής και αστικός εξοπλισμός	126
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	130

Εικόνες

Εικόνα 1. Το κρηπίδωμα της Νέας Παραλίας Θεσσαλονίκης (πηγή: www.nikiforidis-cuomo.com)	15
Εικόνα 2. Ο περίπατος στην παραλία του Τελ-Αβίβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects).....	16
Εικόνα 3. Τομή της νέας διαμόρφωσης των σκεπών σε βεράντες, Τελ-Αβίβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects)	16
Εικόνα 4. Το νέο λιμάνι του Τελ-Αβίβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects).....	17
Εικόνα 5. Θέση του δήμου Παλαιού Φαλήρου στο χάρτη σε σχέση με το κέντρο της Αθήνας και τον Πειραιά (πηγή: Google Earth)	19
Εικόνα 6. Απεικόνιση του αρχαίου λιμανιού του Φαλήρου,1770, Julien David Le Roy (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)	21
Εικόνα 7. Θέα από το λιμάνι του Φαλήρου, Αττική, 1819,Dodwell E. (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Ωνάση).....	21
Εικόνα 8. Κάτοψη του αρχαίου λιμένα του Φαλήρου (Μπίρης 1962, πιν.1)	22
Εικόνα 9. Αναπαράσταση της πορείας της Φαληρικής οδού(πηγή: Μπίρης 1962, πιν.2)	23
Εικόνα 10. Χάρτης της Αθήνας, Wheeler George, 1682, "A Journey into Greece" (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)	24
Εικόνα 11. Χάρτης του περιβάλλοντος χώρου των Αθηνών νο.8 (1758), Barbie du Bocage, Jean Denis (πηγή: David Rumsey Historical Map collection)	25
Εικόνα 12. Η βίλα Κουλούρα κατά το διάστημα 1907-1923, όταν λειτουργούσε ως υδροθεραπευτήριο (πηγή: αρχείο Εκδόσεων "Αλέξανδρος").....	26
Εικόνα 13. «Athen-Peiraiæus» του χάρτη «Karten von Attika B1 III», J.A. Kaupert, 1882, Βερολίνο (πηγή: Universitats Bibliothek Heidelberg)	27
Εικόνα 14. Χάρτης των Αθηνών, Αθήνα-Πειραιάς, 1900, J.A.Kaupert (πηγή: Universitats Bibliothek Heidelberg).....	28
Εικόνα 15. Φάληρον. Ζωολογικός κήπος, επιχρωματισμένο επιστολικό δελτάριο–δεκαετία 1900(αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»).....	29
Εικόνα 16. Χάρτης του 1908 που απεικονίζει το χώρο που βρισκόταν ο Ζωολογικός Κήπος (πηγή: Ισ. Σαπήρας, 1997)	29
Εικόνα 17. Παλαιόν Φάληρον. Ο Τροchioδρομικός Σταθμός (τέρμα), επιστολικό δελτάριο - 1η δεκαετία 20ου αιώνα. (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»).....	30
Εικόνα 18. Η λεωφόρος Ποσειδώνος ασφαλτοστρωμένη κατά τη δεκαετία του 1930. Στην αριστερή εικόνα φαίνεται η αρχική θέση της γραμμής τραμ στο μέσο της λεωφόρου. (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»)	31

Εικόνα 19. Αεροφωτογραφία του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου και της παραλίας, δεκαετία 1940 (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»).....	32
Εικόνα 20. Η λεωφόρος Ποσειδώνος από τον «Φλοίσβο» προς το «Έδεμ», 1950 (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)	32
Εικόνα 21. Η λεωφόρος Ποσειδώνος από το «Έδεμ» προς τον «Μπάτη, δεκαετία 1960 (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»).....	33
Εικόνα 22. Αεροφωτογραφία του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου και της ακτής του Φλοίσβου, 1960-1965. (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)	33
Εικόνα 23. Τα βασικότερα σημεία του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου (πηγή: Google Earth)	34
Εικόνα 24. Το πάρκο του Αγίου Γεωργίου (πηγή: προσωπικό αρχείο)	35
Εικόνα 25. Πανοραμική φωτογραφία του Κλειστού Γυμναστηρίου "Σοφία Μπεφόν" και του πάρκου Αγίου Γεωργίου (πηγή: palaiofaliro.gr)	36
Εικόνα 26. Αεροφωτογραφία του Πάρκου Ναυτικής Παράδοσης και της Μαρίνας Φλοίσβου (πηγή: Δήμος Π. Φαλήρου, 2017).....	37
Εικόνα 27. Ο κινηματογράφος Φλοίσβος (πηγή: προσωπικό αρχείο)	37
Εικόνα 28. Η Μαρίνα Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο)	38
Εικόνα 29. Αεροφωτογραφία του παιδότοπου που βρίσκεται στο Πάρκο Φλοίσβου (πηγή: palaiofaliro.gr)	39
Εικόνα 30. Ο πεζόδρομος με τον κυματοθραύστη που συνδέει τη Μαρίνα Φλοίσβου με τον Περίπατο (promenade) του παραλιακού μετώπου του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου (πηγή: προσωπικό αρχείο)....	39
Εικόνα 31. Δορυφορική εικόνα των σημαντικότερων στοιχείων του υπό μελέτη τμήματος του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου (πηγή: Google Earth)	40
Εικόνα 32. Ο «ΦΛΟΙΣΒΟΣ» του Παλαιού Φαλήρου 1933. (πηγή: Δ. Κακίτσης. © Π.Φ.Κ. ANAMNΗΣΕΙΣ Δ.Κ)	44
Εικόνα 33. Η παλιά πέτρινη εξέδρα του Φλοίσβου, περίπου το 1935 (πηγή: Δ .Κακίτσης, 2016)	45
Εικόνα 34. Αεροφωτογραφία του σημείου που ήταν η πέτρινη εξέδρα του Φλοίσβου. (πηγή: Google Earth).....	45
Εικόνα 35. Παλιόν Φάληρον. Άποψη ανατολικής πλευράς (Καρτ ποστάλ. 1930)	46
Εικόνα 36. Πλατεία Φλοίσβου. Το σιντριβάνι. 1950-52 (πηγή: Δ. Κακίτσης, 2015).....	47
Εικόνα 37. Πανοραμική φωτογραφία του Φλοίσβου, 1958 (πηγή: Δ. Κακίτσης)	47
Εικόνα 38. Η διαμόρφωση και προέκταση προς τη θάλασσα (γλυπτή προκουμαία) της πλατείας Φλοίσβου από τη γλυπτριά Νέλλα Γκόλαντα (πηγή: Π. Φάληρο, 2017)	48
Εικόνα 39. Λεπτομέρειες από την Γλυπτή Προκουμαία της Ν. Γκολάντα (πηγή: sculpted-architectural-landscapes.gr)	49
Εικόνα 40. Πανοραμική άποψη του κέντρου του Παλαιού Φαλήρου, την δεκαετία του '30, διακρίνεται το «Λούνα Παρκ Πλάτων»-Φλοίσβος (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)	50
Εικόνα 41. Το πέτρινο τοίχιο σήμερα (πηγή: προσωπικό αρχείο)	50
Εικόνα 42. Αεροφωτογραφία της ακτής 1960-1965 (πηγή: Αρχείο Νίκου Πολίτη)	51
Εικόνα 43. Πρόσφατη αεροφωτογραφία του Φλοίσβου (πηγή: Google Earth, 2018).....	51
Εικόνα 44. Ο περίπατος από τον Φλοίσβο προς την Παλμύρα,1937 (πηγή: Δ. Κακίτσης, 2015)	52
Εικόνα 45. Ο περίπατος από τον Φλοίσβο προς την Παλμύρα, 2020 (πηγή: προσωπικό αρχείο)	52
Εικόνα 46. Η τοποθεσία πριν την διαμόρφωση της αργότερα σε Πλατείας Ηρώων (πηγή: Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα)	53

Εικόνα 47. Τα βοτσαλωτά της Παλμύρας, 1935 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)	54
Εικόνα 48. Τα βοτσαλωτά της Παλμύρας, 2020 (πηγή: προσωπικό αρχείο)	54
Εικόνα 49. Η παραλία του Μπάτη, 1935 (πηγή: Δ.Κακίσης,2019)	55
Εικόνα 50. Το Εστιατόριο 'Μπάτης', 1935 (πηγή: Δ.Κακίσης,2019)	55
Εικόνα 51. Η παραλία του Μπάτη, 1932 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2015).....	56
Εικόνα 52. Κολυμβητικοί αγώνες στο λιμανάκι του Μπάτη, 1938 (πηγή: Δ. Κακίσης, 2015)	56
Εικόνα 53. Το λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων στο Μπάτη, τέλος δεκαετίας του '70 (πηγή: Δ. Κακίσης)	57
Εικόνα 54. Το λιμανάκι στο Μπάτη σήμερα (πηγή: προσωπικό αρχείο)	57
Εικόνα 55. Τα λουτρά του Μπάτη, 1956. (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015).....	58
Εικόνα 56. Τα λουτρά του Μπάτη, 1963 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2018).....	59
Εικόνα 57. Αεροφωτογραφία της περιοχής του Έδεμ. 1935-36 (πηγή: Δημήτρης Κακίσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2019)	60
Εικόνα 58. Μια εξέδρα των λουτρών του Έδεμ, 1930 (πηγή: Δήμος Π. Φαλήρου, 2017)	60
Εικόνα 59. Η παραλία Χονολουλού, μετά τον Μπάτη προς το Έδεμ, 1952 (πηγή: Δ.Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)	61
Εικόνα 60. Μια άλλη άποψη της παραλίας της Χονολουλού, 1972 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)	61
Εικόνα 61. Τα λουτρά του Έδεμ το 1955 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015).....	62
Εικόνα 62. Το Φλοισβάκι στο Έδεμ, περίπου δεκαετία 1960 και το κίосκι που το αντικατέστησε (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις)	63
Εικόνα 63. Το ρέμα της Πικροδάφνης στα τέλη της δεκαετίας του 1930 (Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)	63
Εικόνα 64. Χάρτης απεικόνισης των πρασιών της ακτής του Παλαιού Φαλήρου, 1907. (πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας).....	64
Εικόνα 65. Ημι-κτηματολογικός χάρτης Λεκανοπεδίου Αττικής, περίπου 1955 (πηγή: Ιστορικό αρχείο δήμου Αθηναίων).....	65
Εικόνα 66. Χάρτης Λεκανοπεδίου Αττικής, Φύλλο 21-Καλαμάκι, Κλίμακα 1:5000 (πηγή: Κική Διαμαντοπούλου, Ελληνική Χαρτογραφία, Έκδοσις 2α, 1964-65).....	66
Εικόνα 67. Αεροφωτογραφία του πρώτου τμήματος του Φλοίσβου (πηγή: Google Earth).....	67
Εικόνα 68. Το πολιτιστικό κέντρο «Φλοίσβος» και ο περιβάλλον χώρος του. (α) Το παρκινγκ στη πλευρά της λεωφόρου Ποσειδώνος (β) ο προαύλειος χώρος μπροστά στη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο). 68	
Εικόνα 69. Λεπτομέρειες από τον προαύλειο χώρο του πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος» (πηγή: προσωπικό αρχείο)	68
Εικόνα 70. Λεπτομέρειες από τον προαύλειο χώρο του πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος» (πηγή: προσωπικό αρχείο)	69
Εικόνα 71.Ο διάδρομος από τη Γλυπτή Προκουμαία προς το Πάρκο Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο) 69	
Εικόνα 72. Η μικρή παραλία μπροστά από το Πολιτιστικό κέντρο "Φλοίσβος" (πηγή: προσωπικό αρχείο) 70	
Εικόνα 73. Λεπτομέρειες της Γλυπτής Προκουμαίας Ν. Γκολάντα (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	71
Εικόνα 74. Η παραλία του Φλοίσβου από την Γλυπτή Προκουμαία (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	72
Εικόνα 75. Η παραλία του Φλοίσβου τις απογευματινές ώρες (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	72
Εικόνα 76. Το ιστορικό τοιχίο της παραλίας του Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	73
Εικόνα 77. Ο κεντρικός περίπατος προς την Πλατεία Ηρώων (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	73
Εικόνα 78. Λεπτομέρειες από τον κεντρικό περίπατο στον Φλοίσβο (πηγή: προσωπικό αρχείο)	74

Εικόνα 79. Αεροφωτογραφία του παραλιακού μετώπου, Πλατεία Ηρώων και Βοτσαλωτά Παλμύρας (πηγή Google earth)	75
Εικόνα 80. Η Πλατεία Ηρώων (α) το παρτέρι με το σύγχρονο γλυπτό (β) η πλατεία από το νότιο άκρο της (γ) η προτομή του στην πλατεία (δ) η θέα του περιπάτου προς το Φλοίσβο (πηγή: προσωπικό αρχείο) ...	76
Εικόνα 81. Η οπίσθια πλευρά της Πλατείας Ηρώων με το διάδρομο που οδηγεί στη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο)	76
Εικόνα 82. Το πλάτωμα πίσω από την Πλατεία Ηρώων (πηγή: προσωπικό αρχείο)	77
Εικόνα 83. Τα ιστορικά βοτσαλωτά παρτέρια της Παλμύρας (πηγή: προσωπικό αρχείο)	78
Εικόνα 84. Το πλάτωμα και η μικρή παραλία στα Βοτσαλωτά (πηγή: προσωπικό αρχείο)	78
Εικόνα 85. Ο περίπατος από τα Βοτσαλωτά προς τις υπαίθριες σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)	79
Εικόνα 86. Η θέα από τα βοτσαλωτά παρτέρια προς τις υπαίθριες σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)	79
Εικόνα 87. Αεροφωτογραφία της Παλμύρας από τις υπαίθριες σκακιέρες μέχρι το λιμανάκι (πηγή : Google earth).....	80
Εικόνα 88. Οι υπαίθριες σκακιέρες της Παλμύρας (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	80
Εικόνα 89. Τα παρτέρια της Παλμύρας από τον κεντρικό περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	81
Εικόνα 90. Το κυκλικό παρτέρι με τους μεταλλικούς γλάρους (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	81
Εικόνα 91. Η πλευρά των παρτεριών προς τη θάλασσα και οι σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)	82
Εικόνα 92. Το ολυμπιακό γλυπτό του Γ. Γιάννακα (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	82
Εικόνα 93. Η είσοδος στο Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων από τον κεντρικό περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο)	83
Εικόνα 94. Το Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων από την ακτή (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	83
Εικόνα 95. Αεροφωτογραφία του Μπάτη (πηγή : Google earth).....	84
Εικόνα 96. Η πρώτη πρόσβαση στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)	85
Εικόνα 97. Η πρόσβαση προς την πλατφόρμα του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)	85
Εικόνα 98. Ο χώρος των υπαίθριων οργάνων γυμναστικής (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	86
Εικόνα 99. Η πλατφόρμα του Μπάτη-θέα προς τα υπαίθρια όργανα γυμναστικής (πηγή: προσωπικό αρχείο)	86
Εικόνα 100. Η πλατφόρμα του Μπάτη-θέα προς τη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	87
Εικόνα 101. Το δεύτερο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη από τον περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο)	87
Εικόνα 102. Το δεύτερο σημείο πρόσβασης στη παραλία του Μπάτη από άλλη οπτική γωνία (πηγή: προσωπικό αρχείο)	88
Εικόνα 103. Η παραλία του Μπάτη με τους φυσικούς διαδρόμους (πηγή: προσωπικό αρχείο)	88
Εικόνα 104. Τα ετοιμόρροπα κτίρια στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)	89
Εικόνα 105. Το γήπεδο beach volley και η παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	89
Εικόνα 106. Το 3ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)	90
Εικόνα 107. Ο περίπατος στο τμήμα του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)	91
Εικόνα 108. Αεροφωτογραφία του Έδεμ (πηγή : Google earth).....	92
Εικόνα 109. Η παιδική χαρά του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)	93
Εικόνα 110. Το πρανές στην παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)	93
Εικόνα 111. Το πρώτο σημείο πρόσβασης στην παραλία Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)	94
Εικόνα 112. Η παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)	94
Εικόνα 113. Το καφέ του ξενοδοχείου «Poseidon» (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	95
Εικόνα 114. Το καφέ-εστιατόριο Edem (πηγή: προσωπικό αρχείο)	95

Εικόνα 115. Η εκβολή του ρέματος Πικροδάφνης (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	96
Εικόνα 116. Το τρίτο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	96
Εικόνα 117. Ο περίπατος στο Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο).....	97
Εικόνα 118. Κολάζ αναφορών έμπνευσης για την πρόταση ανάπλασης του παραλιακού μετώπου.....	107
Εικόνα 119. Κάτοψη διαμόρφωσης τμήματος Φλοίσβου.....	108
Εικόνα 120. Γενική τομή παραλίας Φλοίσβου με την ξύλινη εξέδρα.....	109
Εικόνα 121. Αναπαράσταση διαμόρφωσης περιπάτου στο Φλοίσβο.....	110
Εικόνα 122. Κατασκευαστική τομή βεράντας περιπάτου προς τη θάλασσα.....	111
Εικόνα 123. Κάτοψη διαμόρφωσης Πλατείας Ηρώων και Βοτσαλωτών.....	112
Εικόνα 124. Γενική τομή Πλατείας Ηρώων.....	113
Εικόνα 125. Κάτοψη διαμόρφωσης Παλμύρας.....	114
Εικόνα 126. Αναπαράσταση της πρότασης διαμόρφωσης του τμήματος των υπαίθριων σκακιερών.....	115
Εικόνα 127. Αναπαράσταση της πρότασης διαμόρφωσης των κυκλικών παρτεριών της Παλμύρας.....	116
Εικόνα 128. Γενική τομή Παλμύρας- Λιμανάκι.....	117
Εικόνα 129. Πρόταση διαμόρφωσης Μπάτη.....	118
Εικόνα 130. Αναφορές φυτικού υλικού.....	120
Εικόνα 131. Αναπαράσταση των προτεινόμενων φυτεύσεων στο σιντριβάνι της γλυπτής προκουμαίας στο Φλοίσβο.....	121
Εικόνα 132. Προτεινόμενο φυτικό υλικό τμήματος Φλοίσβου.....	122
Εικόνα 133. Προτεινόμενο φυτικό υλικό Πλατείας Ηρώων.....	123
Εικόνα 134. Προτεινόμενες φυτεύσεις κυκλικών παρτεριών Παλμύρας.....	124
Εικόνα 135. Προτεινόμενες φυτεύσεις παρτεριών Μπάτη.....	125
Εικόνα 136. Τα υλικά των επιφανειών για την υπό μελέτη περιοχή.....	126
Εικόνα 137. Προτεινόμενοι χώροι στάσης.....	127
Εικόνα 138. Προτεινόμενος φωτισμός.....	128
Εικόνα 139. Προτεινόμενος αστικός εξοπλισμός.....	129

Πίνακες

Πίνακας 1. Φυτικά είδη που καταγράφηκαν στην υπό μελέτη περιοχή του παραλιακού μετώπου του Δήμου Παλαιού Φαλήρου.....	98
Πίνακας 2. Φυτικά είδη που καταγράφηκαν στους γύρω πράσινους χώρους του παραλιακού μετώπου του Δήμου Παλαιού Φαλήρου.....	100

Εισαγωγή

Ο Δήμος Παλαιού εντάσσεται στο Πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και καταλαμβάνεται από αστική δόμηση. Έχει ανακηρυχθεί ως τουριστικός δήμος σύμφωνα με το Π>Δ> 899/76 (ΦΕΚ 329/1976 τεύχος Α), έτσι όπως συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 664/77 ΓΕΚ (ΦΕΚ 222/77 τεύχος Α). Λόγω της αιγιαλίτιδας ζώνης του Δήμου (τουριστικά δημόσια κτήματα Δέλτα Φαλήρου-Φλοίσβο και παραλιακή ζώνη Αττικής από τον Φαληρικό Όρμο έως την Αγ. Μαρίνα Κρωπίας), παρουσιάζει τουριστική ανάπτυξη (ξενοδοχεία, οργανωμένα πλαζ, εστιατόρια κλπ.), η οποία και ενισχύθηκε κατά τον χαρακτηρισμό του δήμου ως Ολυμπιακής Πόλης.

Σημαντικό αναπτυξιακό σημείο του δήμου είναι η παραλιακή ζώνη που αποτελεί συνέχεια της ευρύτερης ζώνης όρμου του Φαλήρου της οποίας η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια είναι θεαματική. Οι λειτουργίες αναψυχής, αθλητισμού, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης κ.α. προωθούν την προβολή της παραλίας ως πόλο μητροπολιτικής ακτινοβολίας. Σε αυτό συμβάλει η προσπέλαση της περιοχής με τις γραμμές του τραμ, της παραλιακής και της σύνδεσης με τα κέντρα της Αθήνας και του Πειραιά.

Με το ΠΔ 05.03.204 "Καθορισμός ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από το Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγ. Μαρίνα Κρωπίας" (ΦΕΚ 254/Δ/2004), έχουν καθοριστεί στο δήμο Παλιό Φαλήρου οι χρήσεις γης στην παραλιακή ζώνη όπου ανήκει και η περιοχή της μελέτης.

Ειδικότερα για το δήμο Παλαιού Φαλήρου, καθορίζονται οι κατηγορίες περιοχών: α) περιοχές κοινωνικής πρόνοιας, αθλητισμού, τουρισμού και αρχαιολογικής προστασίας, β) περιοχές ακτών κολύμβησης, γ) περιοχές ελεύθερων χώρων πρασίνου υπερτοπικού χαρακτήρα με ήπια ανάπτυξη χρήσεων αναψυχής και περιπάτου, δ) ανάπτυξη χρήσεων αναψυχής και περιπάτου, ε) περιοχές μητροπολιτικού χαρακτήρα περιαστικού πρασίνου, αθλητισμού, πολιτισμού και κοινωνικής πρόνοιας, στ) περιοχές αγκυροβολίων-λιμένων αναψυχής, ζ) περιοχές ναυταθλητικών εγκαταστάσεων, η) περιοχές παραχωρημένες σε αλιείς. (Ε.Π. Παλαιού Φαλήρου, 2017)

Το παραλιακό μέτωπο, από το Πάρκο Φλοίσβου έως το ρέμα της Πικροδάφνης, χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο ως παραλία λουόμενων ενώ οι εγκατεστημένες χρήσεις επί του συνόλου της παραλιακής ζώνης εκτείνονται σε συνέχεια χωρίς παρεμβολή αδιαμόρφωτων εκτάσεων και είναι αποκλειστικά χρήσεις πρασίνου, αναψυχής, τουρισμού και αθλητισμού (Πάρκο Φλοίσβου, Τουριστική Μαρίνα Φλοίσβου, Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο, Γήπεδο Ποδοσφαίρου) ενώ πληθώρα των παραχωρημένων χώρων είναι χαρακτηρισμένα ως Τουριστικά Δημόσια Κτήματα με βάση παλαιότερες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Με δεδομένο ότι ένας βασικός πυλώνας της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι η Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα, η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος αποτελεί κύριο ζητούμενο

για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Επομένως, δράσεις ανάπλασης και αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος θα πρέπει να εστιάζουν και στην ανάδειξη και αξιοποίηση του περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον του Παλαιού Φαλήρου είναι ήδη αναβαθμισμένο εξ αιτίας του θαλασσίου μετώπου, του υπάρχοντος νομικού πλαισίου προστασίας και περιορισμού ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή, αλλά και της αξιοσημείωτης ιστορικής, πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του.

Το τοπίο του παραλιακού μετώπου, τμήμα του οποίου αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης, έχει δεχθεί την τελευταία εκατονταετία πολλές παρεμβάσεις με στόχο την αισθητική αλλά και λειτουργική του αναβάθμιση και αυτό συνετέλεσε στην ανάπτυξη που γνώρισε διαχρονικά. Παρόλα αυτά, οι παρεμβάσεις αυτές ήταν εκ των πραγμάτων αποσπασματικές, και δεν παρουσιάζουν ένα ενιαίο χαρακτήρα. Επίσης, σε μεγάλο βαθμό και λόγω της άναρχης χρήσης του από τους επισκέπτες του, πολλές από τις εγκαταστάσεις και νησίδες πρασίνου έχουν αλλοιωθεί ή και εγκαταλειφθεί. Θα ήταν επιθυμητή επομένως, μια σημαντική επέμβαση για την αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου.

Στόχος αυτής της εργασίας είναι η δημιουργία μιας κατά το δυνατόν ολοκληρωμένης, σύγχρονης και με ενιαία φυσιογνωμία σχεδιαστικής πρότασης για την ανάπλαση και αναβάθμιση του τοπίου του παραλιακού μετώπου με παρεμβάσεις που θα αφορούν την κυκλοφορία μέσα σε αυτό, την φυτοκάλυψη καθώς και τους χώρους στάσης, αναψυχής και αθλητισμού.

I. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ορισμός του παραλιακού μετώπου

Ως παραλιακό μέτωπο θεωρείται η ακτογραμμή σε αστική περιοχή, που βρίσκεται κατά μήκος πλωτών οδών, που μπορεί να περιλαμβάνουν ποτάμια, κόλπους, εκβολές, λίμνες, ωκεανούς, λιμάνια, κανάλια κτλ. (Παπαθεοχάρη, 2017).

Χωρίς να είναι συγκεκριμένη, η οριοθέτηση του παραλιακού μετώπου ακολουθεί συνήθως τις ιδιαιτερότητες της γύρω περιοχής. Λαμβάνει υπόψη μορφολογικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά που αφορούν σε τοπόσημα που έχουν πλήρη σύνδεση με το παραλιακό μέτωπο, την εγγύτητα από αυτό (300μ., 600μ., 1000μ.) και την ορατότητα της ακτογραμμής ή της θάλασσας από συγκεκριμένη απόσταση (Ronsiville, 2016).

Η λειτουργία του παραλιακού μετώπου εξαρτάται από τους στόχους που θα εξυπηρετεί και από τη σχέση του με την πόλη στην οποία ανήκει. Μπορεί να διαδραματίζει ρόλο συνόρου μεταξύ της πόλης και της θάλασσας, περιλαμβάνοντας ψυχαγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες, όμως μπορεί να θεωρηθεί και ως ο χώρος που συνδέει την πόλη με τη θάλασσα (Brutomesso, 2001). Το γεγονός ότι το παραλιακό μέτωπο βρίσκεται κοντά στο ιστορικό κέντρο της πόλης και ότι είναι εύκολα προσβάσιμο ενισχύει την σπουδαιότητά του ρόλου του. Και βέβαια, το υδάτινο στοιχείο συνιστά πόλο έλξης για την πόλη και δίνει την ευκαιρία στους κατοίκους και τους εξωτερικούς επισκέπτες να έρθουν σε επαφή με τη θάλασσα (Millsprough, 2001). Με δεδομένη την ιδιαίτερη σχέση μεταξύ νερού και πόλης, η ανάπτυξη του παραλιακού μετώπου σχετίζεται αμφίδρομα με την ανάπτυξη της πόλης. Αυτή η στενή σχέση παραλιακού μετώπου με την πόλη, αναβαθμίζει τον ρόλο του και αυξάνει δυνητικά σήμερα την ανταγωνιστικότητα της πόλης, σε τουριστικό, εμπορικό και πολιτισμικό επίπεδο.

Είναι αυτό ακριβώς το γεγονός που οδήγησε στην ανάγκη και είχε ως αποτέλεσμα τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου. Με τον τρόπο αυτό, στοχεύεται η δημιουργία νέων δυνατοτήτων για ανάπτυξη που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, την εικόνα της πόλης, τον τουρισμό, τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου κ.ά. (Butuner, 2006; Green, 2010; Sairinen and Kumpulainen, 2006).

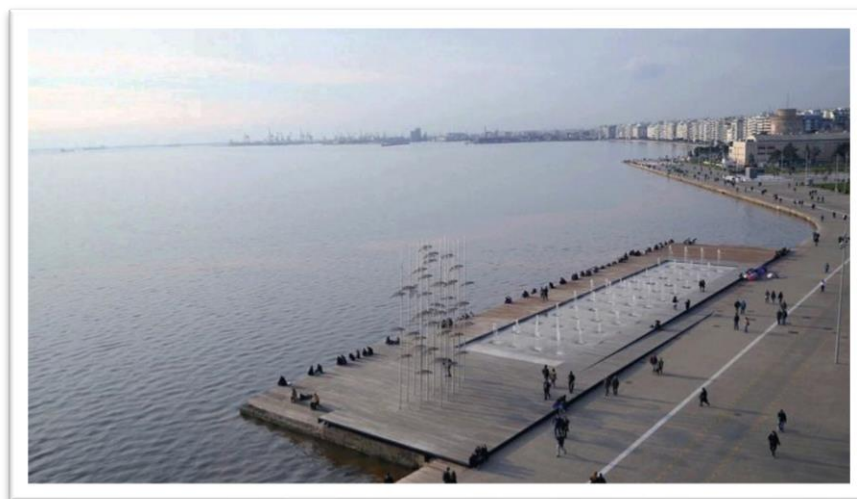
Είναι γενικότερα παραδεκτό ότι οποιαδήποτε επιμέρους στρατηγική σχεδιασμού ανάπτυξης ενός παραλιακού μετώπου, θα πρέπει να δίνει έμφαση στην ποιότητα όσον αφορά τις ακτές και την προσβασιμότητά τους από το ευρύ κοινό. Θα πρέπει επίσης να στοχεύει στη σύνδεση των ιστορικών στοιχείων με τις σύγχρονες παρεμβάσεις, να επιτρέπει τις ποικίλες νέες χρήσεις και δραστηριότητες αλλά και να διασφαλίζει τη μεταξύ τους σύνδεση όπως και τη σύνδεσή τους με την πόλη (Bruttomesso, 2001).

Παρακάτω παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα πρόσφατων αναπλάσεων παραλιακών μετώπων που προσομοιάζουν με το παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου, και των οποίων στοιχεία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και για την πρόταση στη μελέτη αυτή.

Η Νέα Παραλία Θεσσαλονίκης, Ελλάδα (2014)

Ο δήμος Θεσσαλονίκης προκήρυξε το 2001 τον πανευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για την ανάπλαση της παραλίας της πόλης. Το πρώτο βραβείο απονεμήθηκε στο αρχιτεκτονικό γραφείο του Πρόδρομου Νικηφορίδη και Bernard Cuomo και η κατασκευή του έργου πραγματοποιήθηκε από το 2006 έως το 2014. Σύμφωνα με τους αρχιτέκτονες, το έργο παρουσιάζει την αναζήτηση μιας νέας αστικής ισορροπίας στο θαλάσσιο μέτωπο της πόλης. Η Νέα Παραλία αποτελεί έναν γραμμικό τόπο με περιορισμένο σχετικά βάθος και μεγάλο μήκος, χαρακτηριζοντάς το με ακρίβεια ως μέτωπο δηλαδή το όριο μεταξύ στεριάς και θάλασσας, μεταξύ του φυσικού και κατασκευασμένου τοπίου. Ο σχεδιασμός συνυπάρχει με το υδάτινο στοιχείο.

Διακρίθηκαν δύο χαρακτηριστικά στοιχεία, η γραμμική πορεία και τα πράσινα δώματα, που οριοθέτησαν τις βασικές επιλογές της πρότασης. Το κρηπίδωμα της παραλίας αποτελεί ιδανικό χώρο περιπάτου με μια εξωτερική διαδρομή, εκτεθειμένη στο φως (Εικ. 1) και μια εσωτερική, σκιασμένη διαδρομή που οριοθετείται από δένδρα. Στην εσωτερική πλευρά της γραμμικής πορείας, διαμορφώθηκαν 12 χώροι πρασίνου με ένα ιδιαίτερο θεματικό χαρακτηριστικό ο καθένας. Τους δόθηκε ο όρος «πράσινα δωμάτια-κήποι» γιατί αποτελούν προστατευόμενους χώρους με διάσπαρτες χρήσεις αναψυχής προσφέροντας σκίαση, μαλακά δάπεδα, οπτική απομόνωση και εναλλαγές χώρων.

Εικόνα 1. Το κρηπίδωμα της Νέας Παραλίας Θεσσαλονίκης (πηγή: www.nikiforidis-cuomo.com)

Ο Κεντρικός Περίπατος του Τελ-Αβίβ, Ισραήλ (2018)

Από την κατασκευή του στα τέλη της δεκαετίας του 1930, ο 2,5 χιλιομέτρων μήκους, ανυψωμένος περίπατος της πόλης Bauhaus του Τελ Αβίβ, αποτέλεσε σύνορο μεταξύ της πόλης και της παραλίας. Το αρχιτεκτονικό γραφείο Mayslits Kassif Architects ανέλαβε το 2018 την ανάπλαση του με σκοπό να δημιουργήσει έναν συνεχή ενδιάμεσο περίπατο που επιτρέπει την απρόσκοπτη κίνηση των πεζών από και προς την παραλία κατά μήκος της προκυμαίας της πόλης. Ο περίπατος και οι βεράντες του σχεδιάστηκαν ώστε να προσφέρουν μια πληθώρα χώρων στάσης και χαλάρωσης (Εικ. 2).

Εικόνα 2. Ο περίπατος στην παραλία του Τελ-Αβίβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects)

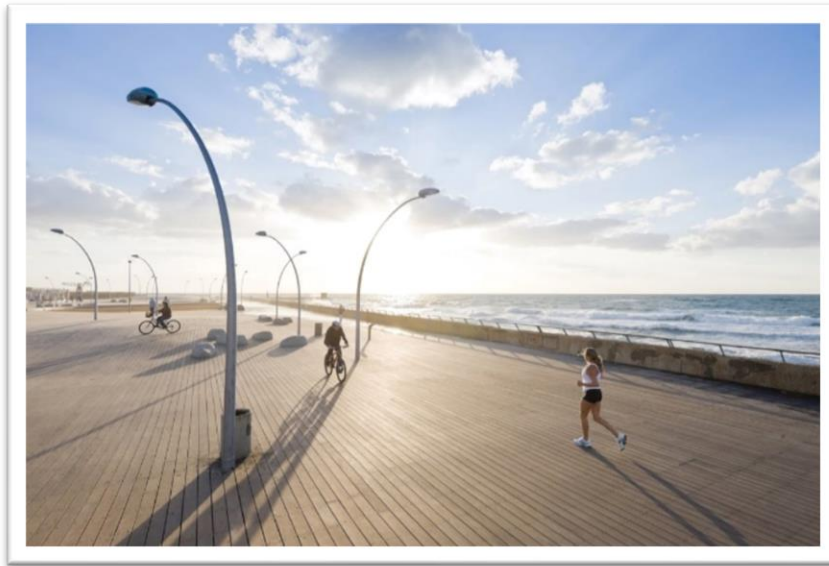
Δημιουργώντας μια συνεχή σειρά από καθίσματα και ράμπες κατά μήκος της προκυμαίας και επανασχεδιάζοντας τις μη χρησιμοποιούμενες σκεπές των υπαρχόντων κτιρίων της παραλίας και μετατρέποντάς τις σε βεράντες (Εικ.3), επανασυνδέθηκε η πόλη με τη θάλασσα.

Εικόνα 3. Τομή της νέας διαμόρφωσης των σκεπών σε βεράντες, Τελ-Αβίβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects)

Το λιμάνι του Τελ-Αβιβ (2008)

Το λιμάνι του Τελ-Αβιβ, που βρίσκεται σε ένα από τα ομορφότερα παραλιακά μέτωπα του Ισραήλ, είχε εγκαταληφθεί εντελώς από τη δεκαετία του 1960. Το έργο ανάπλασης του αρχιτεκτονικού γραφείου Mayslits Kassif Architects που ολοκληρώθηκε το 2008, αποκατέστηκε αυτό το μοναδικό σημείο της πόλης μετατρέποντάς το σε εμβληματικό ορόσημο.

Εικόνα 4. Το νέο λιμάνι του Τελ-Αβιβ (πηγή: Mayslits Kassif Architects)

Ο σχεδιασμός εισήγαγε μια εκτεταμένη κυματοειδή επιφάνεια, που λειτουργεί ως αντανάκλαση των αμολόφων πάνω στους οποίους κατασκευάστηκε το λιμάνι. Αποτελεί χώρο για δημόσιες και κοινωνικές πρωτοβουλίες σε όλο το εύρος από καλλιτεχνικές δράσεις έως συλλογικές δράσεις αλληλεγγύης. Η δημιουργία μια εκτεταμένης ξύλινης πλατφόρμας, χωρίς περιφράξεις, αντικατοπτρίζει και μεταφέρει την έννοια του μινιμαλισμού, που εκτονώνει τους επισκέπτες από τον πυκνό αστικό ιστό (Εικ. 4)

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. Το Παλαιό Φάληρο

Το Παλαιό Φάληρο είναι ένα παραλιακό προάστιο της Αθήνας, ανήκει στον Νότιο Τομέα της Περιφέρειας Αττικής και βρίσκεται νοτιοδυτικά του κέντρου της Αθήνας. Ο δήμος Παλαιού Φαλήρου καταλαμβάνει έκταση 4,8 τετραγωνικών χιλιομέτρων και αποτελείται από 10 συνοικίες: την Αμφιθέα, τον Μπάτη, το Έδεμ, τον Φλοίσβο, την Παλμύρα, το Τροκαντερό, την Πικροδάφνη, την Αγία Βαρβάρα, την Κοψαχεία και την Παναγίτσα. Βρίσκεται σε υψόμετρο 5 μέτρων (μεσοσταθμικά) και απέχει περίπου 9 χλμ. από το κέντρο της Αθήνας, 13 χλμ. από το λιμάνι του Πειραιά και περίπου 40 χλμ. από το Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών Ελευθέριος Βενιζέλος.

Στα νότια βρέχεται από το Σαρωνικό κόλπο και συνορεύει βορειοδυτικά με τον δήμο Καλλιθέας, βόρειο-βορειοανατολικά με τους δήμους Νέας Σμύρνης και Αγίου Δημητρίου και νότια-νοτιοανατολικά με το δήμο Αλίμου, έχοντας ως φυσικό όριο το ρέμα της Πικροδάφνης. Ο δήμος οριοθετείται βόρεια από τη Λεωφόρο Συγγρού, ανατολικά από τη Λεωφόρο Ελ. Βενιζέλου και τις οδούς Δημοσθένους, Ναζλίου, Κύπρου, Παμφιλίας, Ψαρών, Αγ. Σοφίας, Σωκράτους και Μεγάλου Σπηλαίου, νότια από την οδό Αισχύλου, Πυθαγόρα και Πικροδάφνης, ενώ η Λεωφόρος Ποσειδώνος αποκόπτει την πόλη από το θαλάσσιο μέτωπό της (Εικ. 5).

Ο δήμος Παλαιού Φαλήρου εντάσσεται στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και καταλαμβάνεται από αστική δόμηση. Σύμφωνα με το Π.Δ. 889/76 (ΦΕΚ 329/1976 τεύχος Α) έχει ανακηρυχθεί ως τουριστικός δήμος. Ο δήμος παρουσιάζει έντονη τουριστική ανάπτυξη με οργανωμένες παραλίες, Ξενοδοχεία, εστιατόρια λόγω της παραλιακής ζώνης, η οποία ενισχύθηκε από τον χαρακτηρισμό του δήμου ως Ολυμπιακή Πόλη.

Η εικόνα του δήμου δείχνει έντονη χωρική συμπύκνωση και περιλαμβάνει το νότιο τμήμα των κυρίων μητροπολιτικών λειτουργιών της Λεωφόρου Συγγρού. Οι υπερτοπικές και τοπικές λειτουργίες αναπτύσσονται μεταξύ των λεωφόρων Συγγρού, Αμφιθέας και Ποσειδώνος. Η παραλιακή ζώνη περιλαμβάνει κυρίως χώρους αναψυχής, εστίασης και εμπορίου, υπεροτοπικού χαρακτήρα στα ισόγεια των κτιριών, αφού η πλειοψηφία αυτών αποτελούν κατοικίες. Η περιοχή που συνορεύει με τη Λ. Συγγρού (Φαληρικός όρμος) περιλαμβάνει κυρίως πάρκα και αθλητικές εγκαταστάσεις.

Το πιο σημαντικό και χαρακτηριστικό στοιχείο του δήμου Παλαιού Φαλήρου είναι το παραλιακό του μέτωπό, που αποτελεί συνέχεια της ευρύτερης ζώνης του Φαληρικού όρμου. Η παραλία του αποτελεί πόλο έλξης ολόκληρου του νομού Αττικής.

Εικόνα 5. Θέση του δήμου Παλαιού Φαλήρου στο χάρτη σε σχέση με το κέντρο της Αθήνας και τον Πειραιά (πηγή: Google Earth)

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή τον Μάρτιο του 2011, ο μόνιμος πληθυσμός του Παλαιού Φαλήρου είναι 64.021 κάτοικοι και αποτελεί τον 47^ο σε σειρά κατάταξης με βάση τον πληθυσμό δήμο (ΦΕΚ Β 697 – 20.03.2014). Οι δημότες του είναι σύμφωνα με την παραπάνω απογραφή 48.666, δηλαδή το 76% του πληθυσμού του. Από τους εκλογικούς καταλόγους των δημοτικών εκλογών του 2018 καταγράφηκαν 50.554 δημότες.

Όσον αφορά στη σύνθεση του πληθυσμού του δήμου, από την απογραφή του 2011, παρατηρείται το γυναικείο φύλο να υπερτερεί του άρρενος (34.592 έναντι 29.429). Το, το 91,36% του πληθυσμού έχει ελληνική ενώ το 8,64% έχει ξένη υπηκοότητα. Ως προς την ηλικιακή κατανομή, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού του δήμου απαρτίζεται από άτομα ηλικίας 40-64 ετών. Ακολουθούν οι ηλικίες 20-39 με ποσοστό 25,05%, οι άνω των 65 με 20,87% και τέλος οι νέοι έως 19 ετών με ποσοστό 16.68%.

Το κλίμα του Παλαιού Φαλήρου, σύμφωνα με τον μετεωρολογικό σταθμό του Ελληνικού, χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό, ημίξηρο με ήπιο χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Κατά το φθινόπωρο και κυρίως το χειμώνα εμφανίζεται η περίοδος των βροχών, ενώ την άνοιξη και κυρίως το καλοκαίρι επικρατεί ξηρασία, που μαζί με τη θερμοκρασία ακολουθεί μια περίοδος ξηροθερμική από τα τέλη Μαΐου έως τα μέσα Σεπτεμβρίου (ΤΕΕ, 2010).

1.1. Η ιστορική εξέλιξη του Δήμου Παλαιού Φαλήρου

1.1.1. Το Αρχαίο Φάληρο

Σύμφωνα με τη αρχαία μυθολογία, ιδρυτής του αρχαίου Φαλήρου ήταν ο ήρωας Φάληρος, γιός του Άλκωνα και εγγονός του βασιλιά της Αθήνας Ερεχθέα. Ήταν γνωστός ως ένας από τους Αργοναύτες κατά την Αργοναυτική εκστρατεία.

Η ακριβής θέση του αρχαίου Φαλήρου δεν έχει εντοπιστεί από αρχαιολόγους λόγω έλλειψης οικιστικών καταλοίπων, όμως πολλές γραπτές πηγές δίνουν αρκετά στοιχεία σχετικά με αυτή. Πιο συγκεκριμένα, ο γεωγράφος και ιστορικός Στράβωνας (ΙΧ, 21) αναφέρει την τοποθεσία του «μετά δε τον Πειραιά». Σαν συνέχεια του αναφέρονται οι δήμοι Αλιμούσιων (Άλιμος), Αιξωνέων (Γλυφάδα), Αλαιών των Αιξωνικών (Βούλα) και Αναγυρασίων (Βάρη). Σύμφωνα με τον Πausανία (I,1,4-5), το αρχαίο Φάληρο βρισκόταν είκοσι στάδια απόσταση, από το ακρωτήριο της Κωλιάδας, σημερινής χερσονήσου του Αγίου Κοσμά στον Άλιμο.

Αργότερα, η θέση του αρχαίου Φαλήρου ταυτίζεται με αυτήν της παράκτιας περιοχής που περιλαμβάνει τη μικρή μεταβυζαντινή εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, περιοχή γνωστή κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας ως «Τρεις Πύργοι». Έπειτα από τις ανασκαφές των αρχαιολόγων Κωνσταντίνου Κουρουνιώτη το 1911 και του Ευστράτιου Πελεκίδη το 1915-16, επιβεβαιώθηκε ότι η θέση του σημερινού Παλαιού Φαλήρου συμπίπτει με αυτή του αρχαίου Φαλήρου. Συγχρόνως, ήρθε στο προσκήνιο το νεκροταφείο του Αρχαίου Φαλήρου στο Δέλτα Φαλήρου, σημείο με την ονομασία Βοιδολίβαδο.

Το Λιμάνι του αρχαίου Φαλήρου

Το λιμάνι του αρχαίου Φαλήρου, μέχρι τις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ., αποτελούσε το επίνειο της Αθήνας, έως ότου το λιμάνι των Αθηνών μεταφερθεί στον Πειραιά. Τοποθετείται στο χάρτη στο παραλιακό μέτωπο δυτικά της εκβολής του Κηφισού ποταμού έως τη θέση του σημερινού Δέλτα Φαλήρου. Διάφοροι περιηγητές, έχουν απεικονίσει το λιμάνι του αρχαίου Φαλήρου σε γκραβούρες, όπως αυτές του Γάλλου αρχιτέκτονα-αρχαιολόγου Julien David Le Roy (Εικ. 6) και του Ιρλανδού ζωγράφου Edward Dodwell (Εικ. 7).

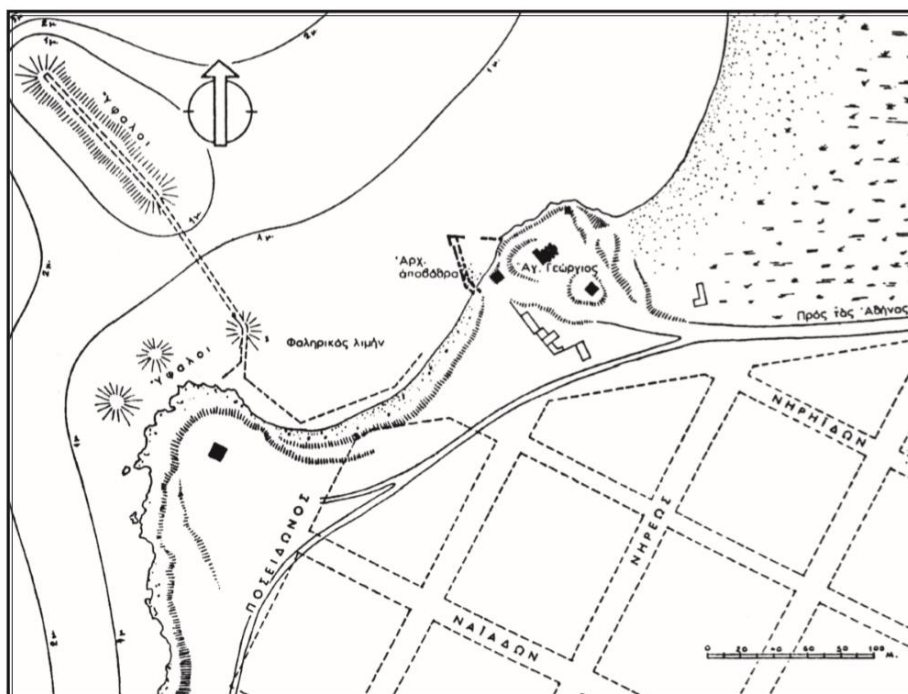
Εικόνα 6. Απεικόνιση του αρχαίου λιμανιού του Φαλήρου, 1770, Julien David Le Roy (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Εικόνα 7. Θέα από το λιμάνι του Φαλήρου, Αττική, 1819, Dodwell E. (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Ωνάση)

Το 1962, ο αρχιτέκτονας Κώστας Μπίρης αναφέρει ότι υπήρχαν ορατά ερείπια αρχαίας αποβάθρας κοντά στο ναό του Αγίου Γεωργίου τα οποία χρονολογούνται στην ρωμαϊκή εποχή. Επίσης, συμπληρώνει πως από το σημείο εκείνο, έως το σημερινό Πάρκο

Φλοίσβου, η Ξηρά προβάλλει έντονα μέσα στη θάλασσα στηρίζοντας και την άποψη του Πausανία (1,1,2), ο οποίος σχολίασε πως το λιμάνι του Φαλήρου βρισκόταν στο σημείο εκείνο όπου η απόσταση μεταξύ θάλασσας και πόλης των Αθηνών ήταν ελάχιστη. Ο τελευταίος, τοποθετεί το αρχαίο λιμάνι, στην παράκτια ζώνη μεταξύ του Αγίου Γεωργίου και του μικρού ακρωτηρίου (Εικ. 8).

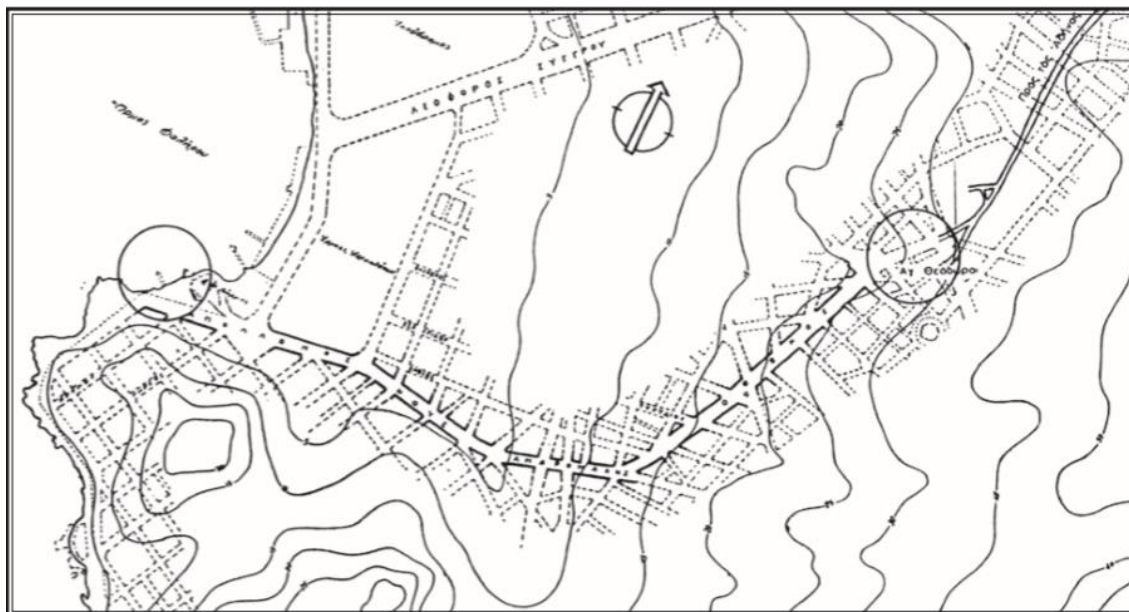
Εικόνα 8. Κάτοψη του αρχαίου λιμένα του Φαλήρου (Μπίρης 1962, πιν.1)

Πρόσφατα αρχαιολογικά δεδομένα (2005-2006) που προέκυψαν από ανασκαφή σε οικόπεδο της περιοχής του Δέλτα Φαλήρου, 350 μέτρα ανατολικά της ακτής, αποκάλυψαν την ύπαρξη αρχαίων λιμενικών εγκαταστάσεων, λίθινων κτισμάτων, στοιχείων δρόμου και κεραμικών από τη Μυκηναϊκή περίοδο και τον 7^ο και 5^ο αιώνα π.Χ. τα οποία και επιβεβαιώνουν την ταύτιση της περιοχής με το αρχαίο λιμάνι του Φαλήρου (Archaeological reports, 2005).

Η Φαληρική οδός

Οι αρχαίοι Αθηναίοι έφθαναν στο Φάληρο μέσω της Φαληρικής Οδού (Εικ. 9) . Αφετηρία της οδού δίδεται από τους ιστορικούς η σύγχρονη οδός Φαλήρου στην περιοχή Κουκάκι-Φιξ διότι στο σημείο αυτό ιχνηλατείται αρχαίος δρόμος. Είναι πιθανόν να ακολουθούσε την πορεία της λεωφόρου Συγγρού, χωρίς όμως να είναι επιβεβαιωμένο. αφού δεν υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα προς τα νότια της λεωφόρου. Επιπλέον, η οδός Φαλήρου ταυτίζεται με τον δρόμο που χρησιμοποιούσαν οι Αθηναίοι κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας για να καταλήξουν στο Φάληρο. Τέλος, είναι γνωστό ότι το 51 μ.Χ., ο

Απόστολος Παύλος ακολούθησε την συγκεκριμένη διαδρομή, όταν αποβιβάστηκε στο λιμάνι του Φαλήρου για να φτάσει στο κέντρο της Αθήνας.

Εικόνα 9. Αναπαράσταση της πορείας της Φαληρικής οδού(πηγή: Μπίρης 1962, πιν.2)

Πρόσθετες γραπτές αναφορές για το αρχαίο Φάληρο

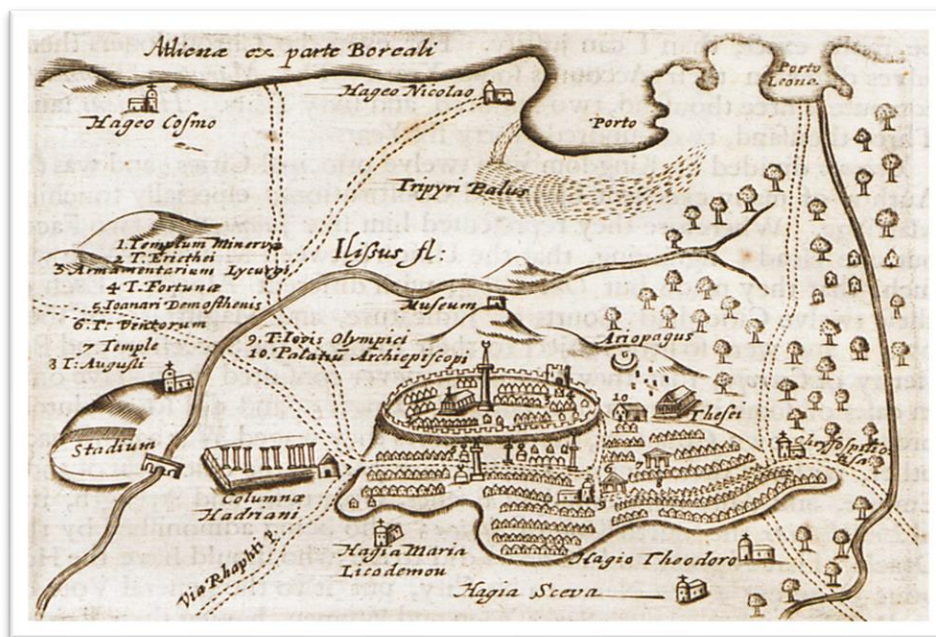
Σημαντικές αναφορές για το Αρχαίο Φάληρο συναντώνται και σε άλλα αρχαία γραπτά έργα. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την μυθολογία, από το Φάληρο ξεκίνησε ο Θησέας για την εξόντωση του Μινώταυρου της Κρήτης, ενώ στην επιστροφή του έκανε ευχαριστήριο θυσία στον θεό Ποσειδώνα από το Φαληρικό λιμάνι. Έτσι καθιερώθηκαν τα Κυβερνήσεια, θαλασσινή γιορτή αφιερωμένη στους ναυτικούς που κυβερνούσαν το πλοίο του Θησέα. Σύμφωνα με τον Πausanias επίσης, κατά την περιήγηση του στην Αττική (148-150 π.Χ.), αναφέρεται ο ναός της Σκιράδος Αθηνάς και η ερειπωμένη πλέον Φαληρική Πύλη που οδηγούσε από την Αθήνα στο Φάληρο.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει συχνά το Φάληρο στα «Περσικά», με τους Πέρσες να φτάνουν στο Φάληρο με τα πλοία τους μετά τη μάχη του Μαραθώνα όπου και βρήκαν τους Αθηναίους έτοιμους για τη μάχη στο λιμάνι (Ηρόδοτος, ν1, 116). Δέκα χρόνια αργότερα, οι Πέρσες αποβιβάστηκαν στο λιμάνι του Φαλήρου, και συγκεκριμένα στις σημερινές Τζιτζιφιές, όπου πραγματοποιήθηκε το πολεμικό συμβούλιο των Περσών (480 π.Χ.). Ακολούθησε η εισβολή του περσικού των Περσών στην Αθήνα και την επόμενη μέρα έγινε η ναυμαχία της Σαλαμίνας, όπου αναφέρεται ότι «οι βάρβαροι έφευγαν πλέοντες προς το Φάληρο» (Ηρόδοτος ν11 91-92).

1.1.2. Η Νεότερη εποχή

Αν και δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη της υπό μελέτη περιοχής κατά την νεότερη εποχή, μερικοί χάρτες, που δημιουργήθηκαν από Ευρωπαίους περιηγητές στην Αττική μαρτυρούν για αυτήν.

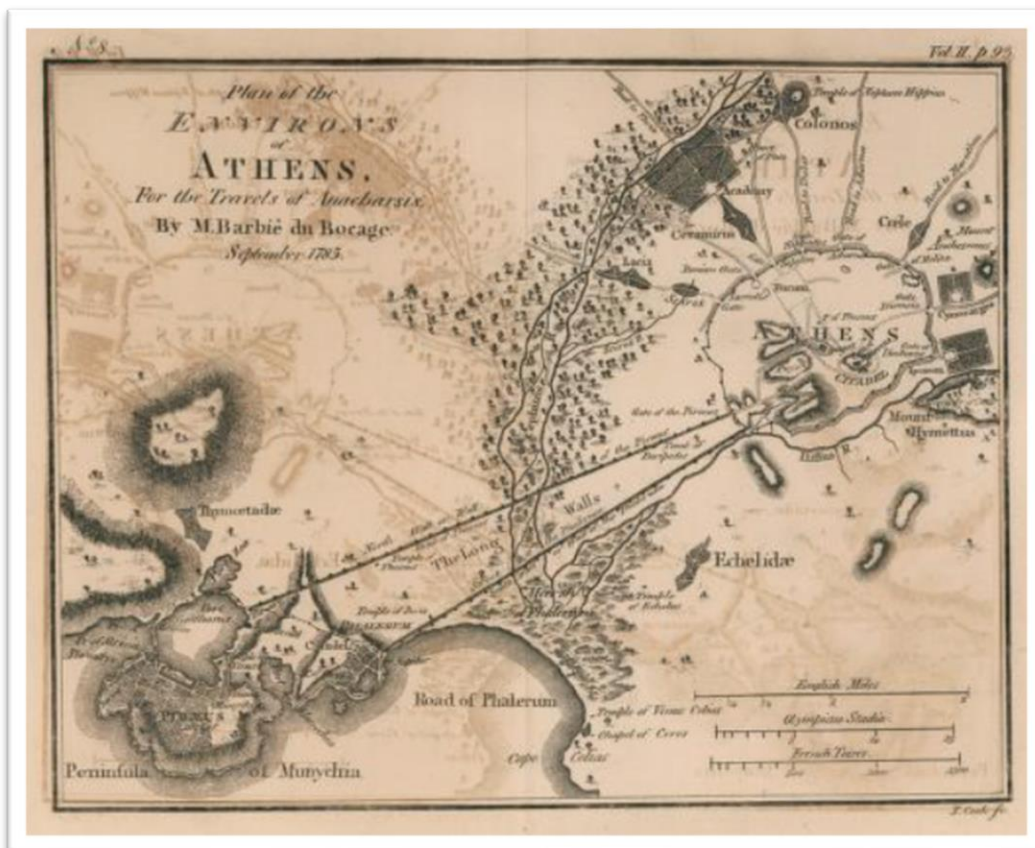
Ο χάρτης του Άγγλου George Wheeler που επισκέφτηκε την Ελλάδα τον 17^ο αιώνα, αναπαριστά την πόλη των Αθηνών με τα λιμάνια της και χρονολογείται το 1682 (Εικ. 10). Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ιστορικά στοιχεία για την περιοχή καθώς στο άνω τμήμα του χάρτη διακρίνεται ο Ναός του Αγίου Νικολάου (Hageo Nicolao), ο οποίος αργότερα αφιερώθηκε στον Άγιο Γεώργιο, που κατέχει την σημερινή του θέση στο Δέλτα Φαλήρου. Δεξιά του ναού σημειώνεται στο χάρτη η περιοχή Τριπυργί, γνωστή ως Τρεις Πύργοι. Σύμφωνα με τον Wheeler, η ονομασία αφορά, σε αρχαία ερείπια που ήταν ορατά στην θέση αυτή του λιμανιού του Φαλήρου κατά τα μεσαιωνικά χρόνια. Τέλος, διακρίνεται και ο Ναός του Αγίου Κοσμά (Hageo Cosmo) που αποτελεί συνοικία του σημερινού δήμου Αλίμου.

Εικόνα 10. Χάρτης της Αθήνας, Wheeler George, 1682, "A Journey into Greece" (πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Σε χάρτη του Γάλλου Barbie du Bocage που χρονολογείται το 1758 και αποτελεί τμήμα συνόλου χαρτών που παρουσιάζουν τα προάστια της πόλης των Αθηνών, παρατηρείται περιοχή που συμπίπτει με το σημερινό Φάληρο και αναγράφεται ως «έλος του Φαλήρου» με τη θάλασσα να βρίσκεται πολύ πιο κοντά στο κέντρο της Αθήνας (Εικ. 11). Τα μόνα υπάρχοντα στοιχεία που αναγράφονται στο χάρτη κοντά στην περιοχή μελέτης, είναι το Κωλιάς ἄκρα (Cape Colias), γνωστό και ως Ακρωτήριο Κόλλιας, που σήμερα αποτελεί την περιοχή των αθλητικών εγκαταστάσεων του Αγίου Κοσμά. Επίσης, αναγράφονται ο ναός

της θεάς Αφροδίτης Κωλιάδος, προστάτιδας των τοκετών (Temple of Venus Colias) και ο ναός της θεάς Δήμητρας (Chapel of Ceres), υπολείμματα του οποίου βρέθηκαν το 1929, στην περιοχή του σημερινού λόφου Αγίας Άννας.

Εικόνα 11. Χάρτης του περιβάλλοντος χώρου των Αθηνών νο.8 (1758), Barbé du Bocage, Jean Denis (πηγή: David Rumsey Historical Map collection)

1.1.3. Ο 19^{ος} αιώνας

Τον 19^ο αιώνα, το Παλαιό Φάληρο αποτελούσε εκδρομικό προορισμό των Αθηναίων για την παραλία του και το φυσικό του τοπίο. Μέχρι τότε συναντούσε κανείς κατοικίες ψαράδων, βοσκοτόπια και μικρές καλλιέργειες. Πέρα από προορισμό για εκδρομές, οι Αθηναίοι χρησιμοποιούσαν το Παλαιό Φάληρο για τη διεξαγωγή μονομαχιών, λόγω του απομονωμένου της θέσης του.

Στη δεκαετία του 1870, δέκα αθηναϊκές οικογένειες κατείχαν εδάφη στην περιοχή του Παλαιού Φαλήρου, την πλειοψηφία όμως αυτών είχε η οικογένεια Ξηροτάγαρων που τα

εκμεταλλεύονταν ως βοσκοτόπια. Από την οικογένεια αυτή πήρε το όνομά της και η περιοχή Ξηροτάγαρος, που συμπίπτει με το σημερινή περιοχή από το Δέλτα Φαλήρου έως το Παλαιό Φάληρο (Μπίρης, 1971).

Οι πρώτες πολυτελείς κατοικίες κατασκευάστηκαν την δεκαετία του 1890 κατά μήκος της παραλίας του Παλαιού Φαλήρου. Δημιουργήθηκαν δρόμοι, καταστράφηκαν οι καλύβες των βοσκών και αναγέρθηκε το μεγάλο ξενοδοχείο του Ξηροτάγαρου ώστε να γίνει το Φάληρο το θερινό θέρετρο των Αθηναίων (Περιοδικό Μπουκέτο, 1931). Μία από τις πιο εντυπωσιακές κατοικίες που σώζεται έως και σήμερα και στεγάζει το Μουσείο παιχνιδιών Μπενάκη, αποτελεί η Βίλα Κουλούρα (1897-1900) στη λεωφόρο Ποσειδώνος, χαρακτηριστικό δείγμα των κατοικιών της εποχής με τα δυτικοευρωπαϊκά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά και τους μεγάλους κήπους (Εικ. 12).

Εικόνα 12. Η βίλα Κουλούρα κατά το διάστημα 1907-1923, όταν λειτουργούσε ως υδροθεραπευτήριο (πηγή: αρχείο Εκδόσεων "Αλέξανδρος")

Από τον χάρτη Kaupert, που εκδόθηκε το 1882 για την περιοχή της Αθήνας και του Πειραιά (Εικ. 13), μπορεί κανείς να συμπεράνει, ότι το Παλαιό Φάληρο δεν είχε ακόμα οικιστική ανάπτυξη. Αναγράφεται μόνο η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου, που προϋπήρχε από τα βυζαντινά χρόνια και το Ακρωτήρι Κόλιας.

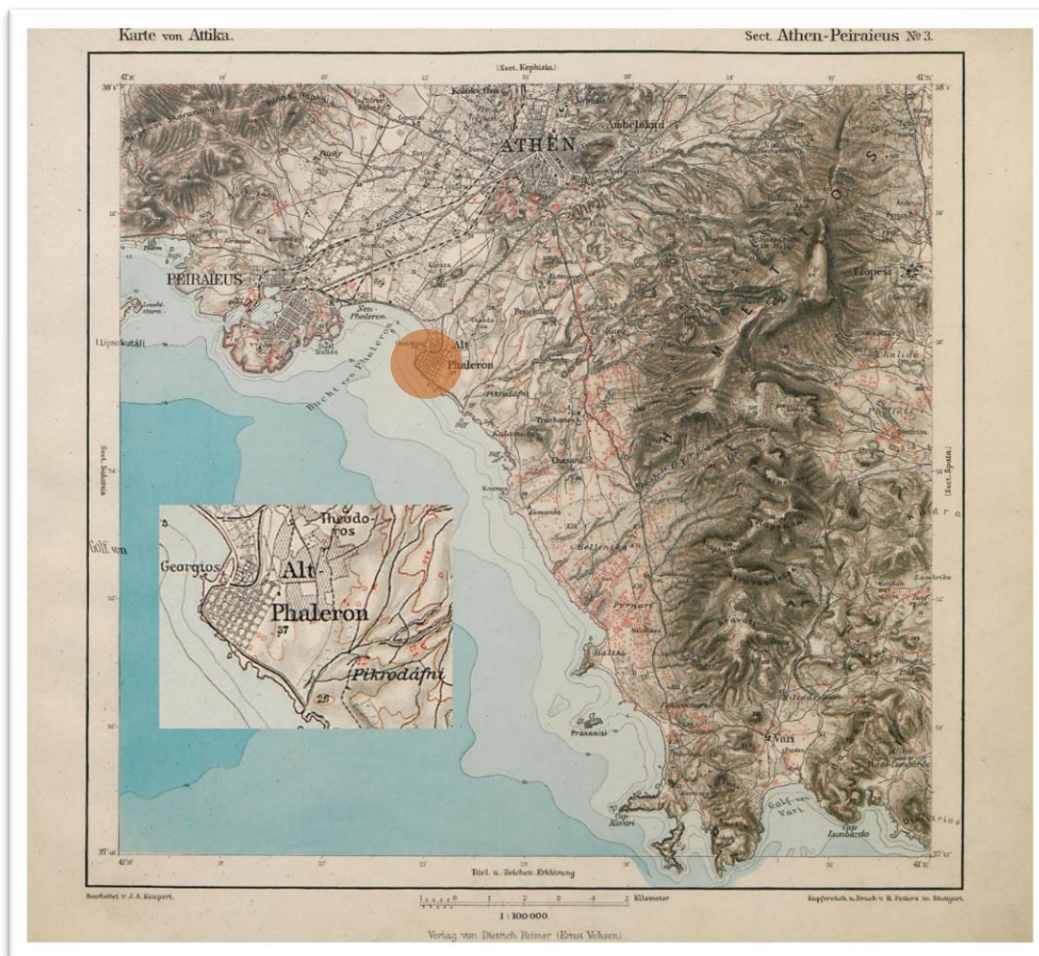

Εικόνα 13. «Athen-Peiraeus» του χάρτη «Karten von Attika B1 III», J.A. Kaupert, 1882, Βερολίνο (πηγή: Universitäts Bibliothek Heidelberg)

1.1.4. Ο 20^{ος} αιώνας

Στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, το Παλιό Φάληρο ήταν κυρίως αγροτική περιοχή. Είχε αναπτυχθεί ωστόσο ένα σύνολο πολυτελών κατοικιών, στην περιφέρεια των οποίων υπήρχαν μικροί συνοικισμοί με χαμηλά, ισόγεια σπίτια όπου κατοικούσαν αγρότες. Οι περιοχές αυτές σήμερα αποτελούν τις συνοικίες της Κοψαχείλας, Αγίας Βαρβάρας και Πικροδάφνης (Καιροφύλας, 1995). Το 1914 συστάθηκε ο πρώτος σύλλογος με σκοπό την ανάπτυξη του Παλαιού Φαλήρου, γνωστός ως Κτηματικός Σύνδεσμος Παλαιού Φαλήρου «Ο Παλιός Φάληρος».

Το Δεκέμβριο του 1915 ιδρύθηκε ο Αστικός Σύνδεσμος Παλαιού Φαλήρου, με κύριο σκοπό του την ανέγερση Ιερού Ναού για τον οικισμό. Για την ανάπτυξη και ωριοποίηση του πραγματοποιήθηκαν έργα όπως φωτισμός, ύδρευση, καθαριότητα, πεζοδρόμηση και δενδροφύτευση. (Αστικός Σύνδεσμος, 1923). Το 1918 λειτούργησε και το πρώτο δημόσιο δημοτικό σχολείο, το οποίο στεγαζόταν στην αυλή σπιτιού κατοίκου του Παλαιού Φαλήρου (Ιωαννίδης-Φαληριώτης 1992).

Εικόνα 14. Χάρτης των Αθηνών, Αθήνα-Πειραιάς, 1900, J.A.Kaupert (πηγή: Universitäts Bibliothek Heidelberg)

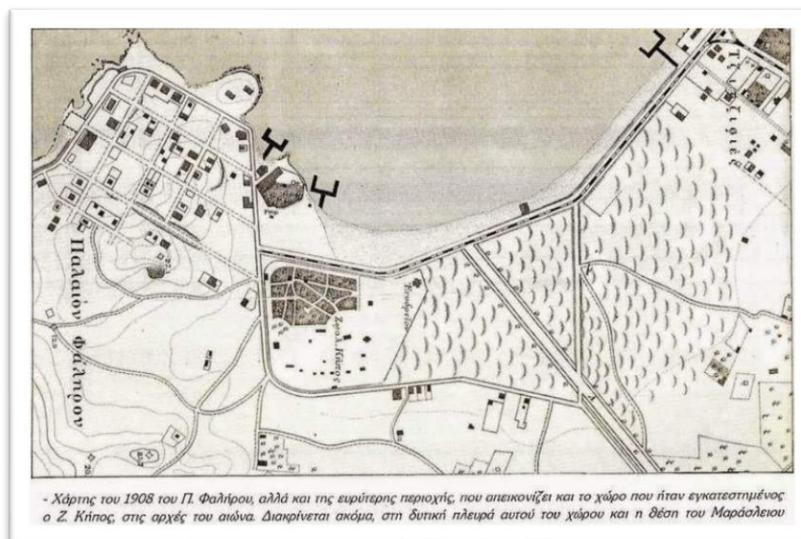
Από χάρτη του Kaupert που χρονολογείται το 1900 περίπου, γίνεται αντιληπτό ότι στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το Παλιό Φάληρο είχε ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται οικιστικά. Στη λεπτομέρεια μάλιστα διακρίνεται η χάραξη των δρόμων σε γεωμετρική διάταξη πλησίον του παραλιακού μετώπου που εκτείνεται έως τη σημερινή περιοχή του Φλοίσβου (Εικ. 14).

Το 1900 εγκαταστάθηκε στο Παλιό Φάληρο και ο πρώτος ζωολογικός κήπος της Ελλάδας (Εικ. 15 & 16), σε έκταση περίπου 50 στρεμμάτων που παραχωρήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση. Λόγω του βαλτώδους εδάφους και της έλλειψης αρδευτικού νερού και

βλάστησης, για την κατασκευή του πραγματοποιήθηκαν επιχωματώσεις και δενδροφυτεύσεις ενώ παράλληλα διοχετεύθηκε νερό στην περιοχή. Βρισκόταν κοντά στο τέρμα του τραμ και αποτέλεσε μοναδικό θέαμα για τους Αθηναίους, που συνδύαζαν την επίσκεψη τους με περίπατο στην ακτή του Φαλήρου. Η λειτουργία του όμως διακόπηκε έπειτα από 16 χρόνια, το 1916, εξαιτίας οικονομικών δυσχερειών, σχετικά με την συντήρηση του χώρου και τη σίτιση των ζώων (Δήμος Π. Φαλήρου, 2017)

Εικόνα 15. Φάληρον. Ζωολογικός κήπος, επιχρωματισμένο επιστολικό δελτάριο–δεκαετία 1900(αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»).

Εικόνα 16. Χάρτης του 1908 που απεικονίζει το χώρο που βρισκόταν ο Ζωολογικός Κήπος (πηγή: Ισ. Σαπήρας, 1997)

Ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα που βοήθησαν και στην ανάπτυξη του Παλαιού Φαλήρου ήταν η εγκατάσταση του ηλεκτροκίνητου τραμ το 1908 (Εικ. 17). Το δρομολόγιο που εξυπηρετούσε την περιοχή ήταν η Γραμμή 1 (Ακαδημία-Καλλιθέα-Νέο Φάληρο-Παλιό Φάληρο). Επιπλέον, οι επισκέπτες της περιοχής κινούνταν και στη λεωφόρο Συγγρού, η χρήση της οποίας ξεκίνησε το 1904 και είχε παρόμοια πορεία με αυτή της αρχαίας Φαληρικής οδού. Διακρίνεται το τέρμα της γραμμής μπροστά στο «Μπαρ», καθώς και το «Λούνα Παρκ» (μετέπειτα «Φλοίσβος») με την περίφημη εξέδρα στη θάλασσα

Εικόνα 17. Παλαιόν Φάληρον. Ο Τροχιοδρομικός Σταθμός (τέρμα), επιστολικό δελτάριο - 1η δεκαετία 20ου αιώνα. (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»)

Η μεγάλη επισκεψιμότητα και η σχετική οικιστική ανάπτυξη, έδωσαν κίνητρο σε επιχειρηματίες να δημιουργήσουν κέντρα εστίασης και διασκέδασης. Έτσι, το Παλιό Φάληρο έγινε ένα από τα πιο δημοφιλή προάστια της Αττικής. Τα πλέον γνωστά κέντρα βρίσκονταν δίπλα στην παραλία και σε κοντινή απόσταση με το τέρμα της γραμμής του τραμ, με πιο διάσημο το «Λούνα Παρκ-Πλάτων», γνωστό σήμερα με την ονομασία «Φλοίσβος». Το κτίριο οικοδομήθηκε το 1885-1895 και είχε ως χαρακτηριστικό την μεγάλη εξέδρα που εισχωρούσε στη θάλασσα, η οποία πλέον δεν υπάρχει. Τέλος, η συνεχόμενη προσέλευση παραθεριστών είχε ως αποτέλεσμα την ανέγερση μεγάλων ξενοδοχείων, όπως τα «Κύματα» και τη «Φρύνη» κατά μήκος της λεωφόρου Ποσειδώνος. (Δήμος Π. Φαλήρου, 2017)

Το 1925, το Παλιό Φάληρο αποσπάστηκε από τον Δήμο Αθηναίων και αναγνωρίστηκε ως κοινότητα (ΦΕΚ Α 48/ 27.02.1925). Πρώτος στόχος της νέας αυτής κοινότητας ήταν η δημιουργία κεντρικής πλατείας σε οικόπεδο που περικλείονταν από τις οδούς,

Αμφιτρίτης, Αγίου Αλεξάνδρου και τη λεωφόρο Ποσειδώνος της οποίας η κατασκευή ολοκληρώθηκε το 1926. Η ίδια πλατεία διατηρείται ως σήμερα με την ονομασία πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως (πρώην Βασιλέως Γεωργίου Β') και αποτελεί ένα από το σημαντικότερα σημεία του δήμου αφού βρίσκεται απέναντι από το παραλιακό τμήμα του Φλοίσβου και δίπλα στην κεντρική αγορά της οδού Αγίου Αλεξάνδρου. Το 1926 το Παλαιό Φάληρο απέκτησε ρυμοτομικό σχέδιο.

Έως την δεκαετία του 1930, το Παλαιό Φάληρο είχε πλέον εξελιχθεί σε ένα εκσυγχρονισμένο, τουριστικό θέρετρο. Οι κύριοι δρόμοι ήταν ασφαλτοστρωμένοι με εύκολη πρόσβαση λόγω της τακτικής συγκοινωνίας (Εικ. 18). Υπήρχε ηλεκτρισμός, άρδευση και οι επισκέπτες μπορούσαν να επισκεφτούν δεκάδες χώρους αναψυχής, εστίασης και διασκέδασης. Την περίοδο αυτή, δημιουργήθηκαν εκπαιδευτικά ιδρύματα για τους νέους, όπως η Αμερικάνικη σχολή για κορίτσια (1929) και το Ελληνικό Σχολείο Παλαιού Φαλήρου (1926). Συγχρόνως, οι κάτοικοι της κοινότητας ίδρυσαν συλλόγους, σημαντικούς για την ιστορία του δήμου, όπως είναι η Φαληρική Ένωση (1930), ο Όμιλος Νέων Παλαιού Φαλήρου (1930), το γυναικείο σωματείο «Σύλλογος Κυριών Παλαιού Φαλήρου» (1934) και ο Αθλητικός Όμιλος Παλαιού Φαλήρου (ΑΟΠΦ).

Εικόνα 18. Η λεωφόρος Ποσειδώνος ασφαλτοστρωμένη κατά τη δεκαετία του 1930. Στην αριστερή εικόνα φαίνεται η αρχική θέση της γραμμής τραμ στο μέσο της λεωφόρου. (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»)

Τη δεκαετία του 1940 και κατά τη διάρκεια του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, λόγω της στρατηγικής θέσης του Παλαιού Φαλήρου κοντά στο κέντρο της Αθήνας και το λιμάνι του Πειραιά, πολλοί αξιωματικοί των Ναζί το κατέστησαν τόπο διαμονής τους επιτάσσοντας επαύλεις και ξενοδοχεία της περιοχής (Εικ. 19).

Την μεταπολεμική περίοδο, ο δήμος είχε ως κύριο στόχο την αποκατάσταση των ζημιών των κατοικιών, την βελτίωση της συγκοινωνίας, για την εύκολη σύνδεση με το κέντρο

της Αθήνα, όπως επίσης και το μπάζωμα ρεμάτων της περιοχής που αποτελούσαν μολυσματικές εστίες.

Εικόνα 19. Αεροφωτογραφία του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου και της παραλίας, δεκαετία 1940 (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»)

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, στα πλαίσια της οικονομικής ανάκαμψης της χώρας, ανακαινίσθηκαν και επαναλειτούργησαν οι χώροι εστίασης και τα Ξενοδοχεία του Παλαιού Φαλήρου. Οι Αθηναίοι επισκέπτονταν και πάλι την παραλία (Εικ. 20).

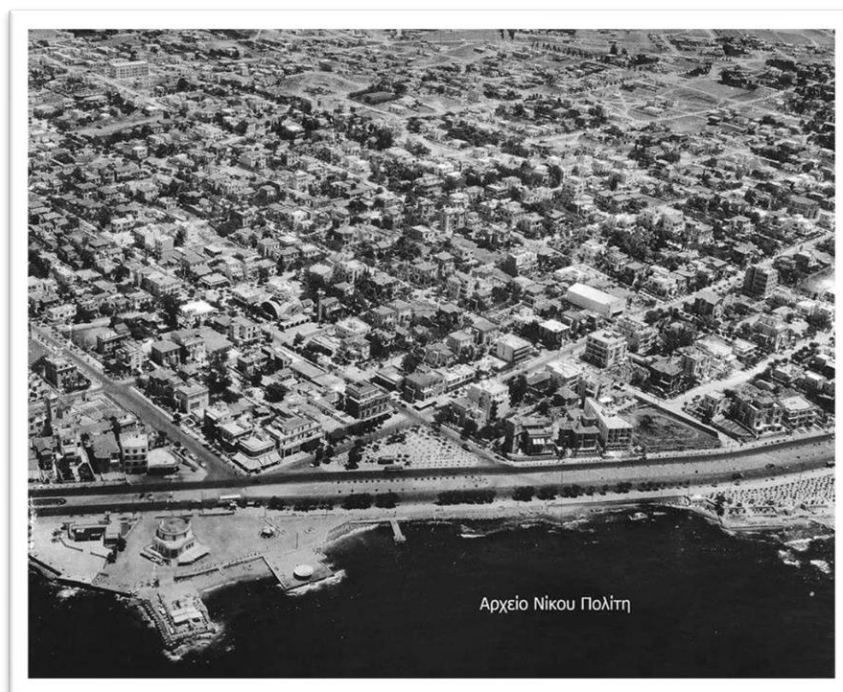

Εικόνα 20. Η λεωφόρος Ποσειδώνος από τον «Φλοίσβο» προς το «Έδεμ», 1950 (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)

Η δεκαετία του 1960 βρίσκει το Παλιό Φάληρο να απολαμβάνει τη μεγαλύτερη οικιστική ανάπτυξη, εγκαταλείποντας όμως το ρομαντικό στοιχείο που το χαρακτήριζε τις προηγούμενες δεκαετίες. Κτίστηκαν πολυκατοικίες, πολλές εκ των οποίων έφτασαν τους επτά ορόφους, και μειώθηκαν αισθητά οι χώροι πρασίνου και οι ελεύθερες φυσικές εκτάσεις. Στα πλαίσια μιας «άναρχης» ανάπτυξης, πολλές από τις παλαιές επαύλεις κατεδαφίστηκαν (Εικ. 21 & 22).

Εικόνα 21. Η λεωφόρος Ποσειδώνας από το «Έδεμ» προς τον «Μπάτη, δεκαετία 1960 (πηγή: αρχείο εκδόσεων «Αλέξανδρος»)

Εικόνα 22. Αεροφωτογραφία του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου και της ακτής του Φλοίσβου, 1960-1965. (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)

2. Το Παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου

2.1. Τα βασικότερα σημεία του μετώπου

Κύριο χαρακτηριστικό του δήμου Παλαιού Φαλήρου είναι το παραλιακό του μέτωπο το οποίο έχει έκταση περίπου 4 χλμ. Η παραλία χωρίζεται από το κατοικήσιμο τμήμα του δήμου με την Λεωφόρο Ποσειδώνος (γνωστή και ως Παραλιακή).

Η παραλιακή ζώνη του Παλαιού Φαλήρου περιλαμβάνει κυρίως χώρους αναψυχής και αθλητισμού ξεκινώντας από τις εισόδους του Δήμου από το κέντρο της Αθήνας (Λεωφόρος Συγγρού) και από τον Πειραιά (Λεωφόρο Ποσειδώνος). Συνεχίζει έως το ρέμα της Πικροδάφνης που είναι το φυσικό σύνορο με το δήμο Αλίμου. Στην δορυφορική εικόνα (Εικ. 23), παρουσιάζονται τα βασικότερα σημεία του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου όπως και η γειτνίασή τους με το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος και τον Φαληρικό όρμο.

Εικόνα 23. Τα βασικότερα σημεία του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου (πηγή: Google Earth)

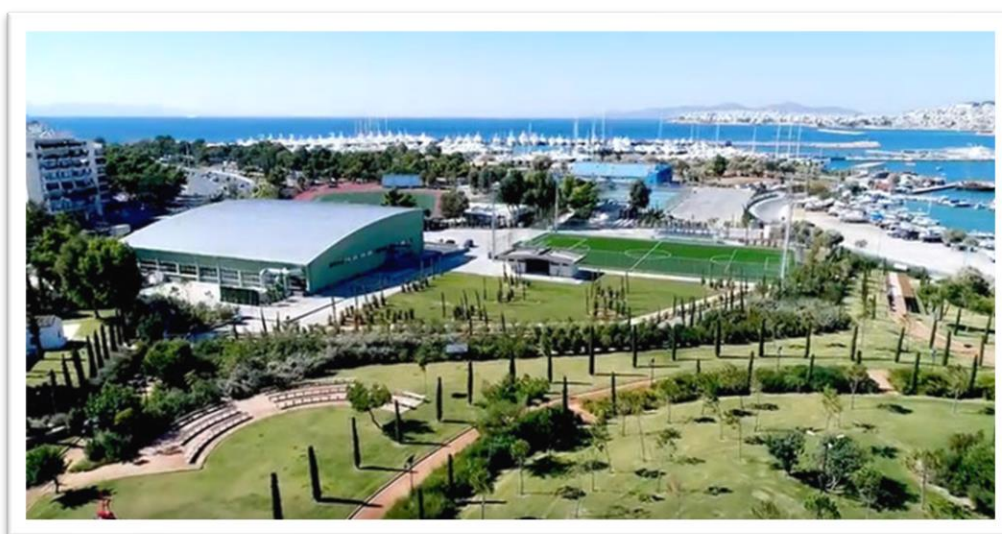
Στο βόρειο άκρο της παραλίας, γνωστό και ως Τροκαντερό, βρίσκονται σε πολύ κοντινή απόσταση μερικά από τα πιο σημαντικά στοιχεία του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου όπως το Πάρκο Ναυτικής Παράδοσης με το πλωτό ναυτικό μουσείο-Θωρηκτό «Γεώργιος Αβέρωφ», το Πάρκο Αγίου Γεωργίου, οι εγκαταστάσεις του Αθλητικού Κέντρου Παλαιού Φαλήρου, η Μαρίνα Φλοίσβου και το Πάρκο Φλοίσβου. Από την περιοχή του Τροκαντερό είναι εύκολη η πρόσβαση στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, μέσω της Εσπλανάδας, όπως επίσης και προς τον Φαληρικό Όρμο.

Κατά την είσοδό του από τη Λεωφόρο Συγγρού ο επισκέπτης συναντά πρώτα το πάρκο Αγίου Γεωργίου, το οποίο καταλαμβάνει 22 στρέμματα και αναπλάστηκε το 2016 (Εικ. 24). Αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις του δήμου τα τελευταία χρόνια και βοήθησε σε μεγάλο βαθμό στην αναβάθμιση της γύρω περιοχής που μέχρι τότε δεν ήταν προσβάσιμη λόγω εγκατάλειψης. Κατά την ανάπλαση, φυτεύτηκαν 345 δένδρα όπως κυπαρίσσια, κουκουναριές και χαρουπιές, διάφοροι υψηλοί θάμνοι όπως πικροδάφνες, σχίνοι και μυρτιές, ενώ 13.000 τ.μ. καλύφθηκε με χλοοτάπητα. Ακόμα τοποθετήθηκε αστικός εξοπλισμός με αυτόνομα και ενιαία καθιστικά (θέατρο), φωτοβολταϊκά φωτιστικά και δημιουργήθηκε περίπατος 2.200 τ.μ. με σταθερό χωμάτινο δάπεδο. Τέλος, μέσα στο πάρκο βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου που αναστηλώθηκε το 1985 καθώς επίσης και ο προστατευμένος χώρος φιλοξενίας των αδέσποτων ζώων του δήμου Παλαιού Φαλήρου.

Εικόνα 24. Το πάρκο του Αγίου Γεωργίου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Δίπλα στο πάρκο Αγ. Γεωργίου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις του Δημοτικού Αθλητικού Κέντρου Παλαιού Φαλήρου (Δ.Α.Κ.). Αποτελούν το κέντρο των δραστηριοτήτων όλων των αθλητικών ομάδων του δήμου όπως και των δημοτών του. Περιλαμβάνει το ανοικτό κολυμβητήριο, κατάλληλο για προπονήσεις και αγώνες κολύμβησης, όπως και μικρότερων διαστάσεων κολυμβητήριο για τις παιδικές ομάδες. Επιπλέον, υπάρχει το στάδιο με το γήπεδο ποδοσφαίρου και το στίβο όπου διεξάγονται προπονήσεις και τοπικοί ή ερασιτεχνικοί αγώνες. Το συγκρότημα συμπληρώνουν δύο υπαίθρια γήπεδα μπάσκετ, το υπαίθριο γήπεδο volley και τρία γήπεδα τένις. Το 2017 εγκαινιάστηκε το κλειστό γυμναστήριο πολλαπλών χρήσεων «Σοφία Μπεφόν» δίπλα στο Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο, το οποίο στον περιβάλλοντα χώρο του διαθέτει τέσσερα γήπεδα τένις, ένα γήπεδο ποδοσφαίρου και χώρο στάθμευσης για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών του (Εικ. 25).

Εικόνα 25. Πανοραμική φωτογραφία του Κλειστού Γυμναστηρίου "Σοφία Μπεφόν" και του πάρκου Αγίου Γεωργίου (πηγή: palaiofaliro.gr)

Συνεχίζοντας προς τη Μαρίνα Φλοίσβου, στην ακτή Ξηροτάγαρου βρίσκεται το εκτεταμένο Πάρκο Ναυτικής Παράδοσης (Εικ. 26), όπου βρίσκεται μόνιμα ελλιμενισμένο το ιστορικό θωρηκτό Αβέρωφ, καθώς και το αντιτορπιλικό Βέλος D-16, το ιστιοφόρο Ευγένιος Ευγενίδης, το καΐκι Ευαγγελίστρια, το πλοίο πόντισης καλωδίων θαλής ο Μιλήσιος, καθώς και η τριήρης Ολυμπιάς.

Συνέχεια του Πάρκου Ναυτικής Παράδοσης αποτελεί το Δημοτικό Πάρκο Παλαιού Φαλήρου που εκτείνεται μεταξύ της λεωφόρου Ποσειδώνος και της παραλίας στο ύψος της Μαρίνας Φλοίσβου και συνδέεται άμεσα με το παιδότοπο του Πάρκου Φλοίσβου. Στο Δημοτικό πάρκο στεγάζεται ο καλοκαιρινός Κινηματογράφος «Φλοίσβος» (Εικ. 27).

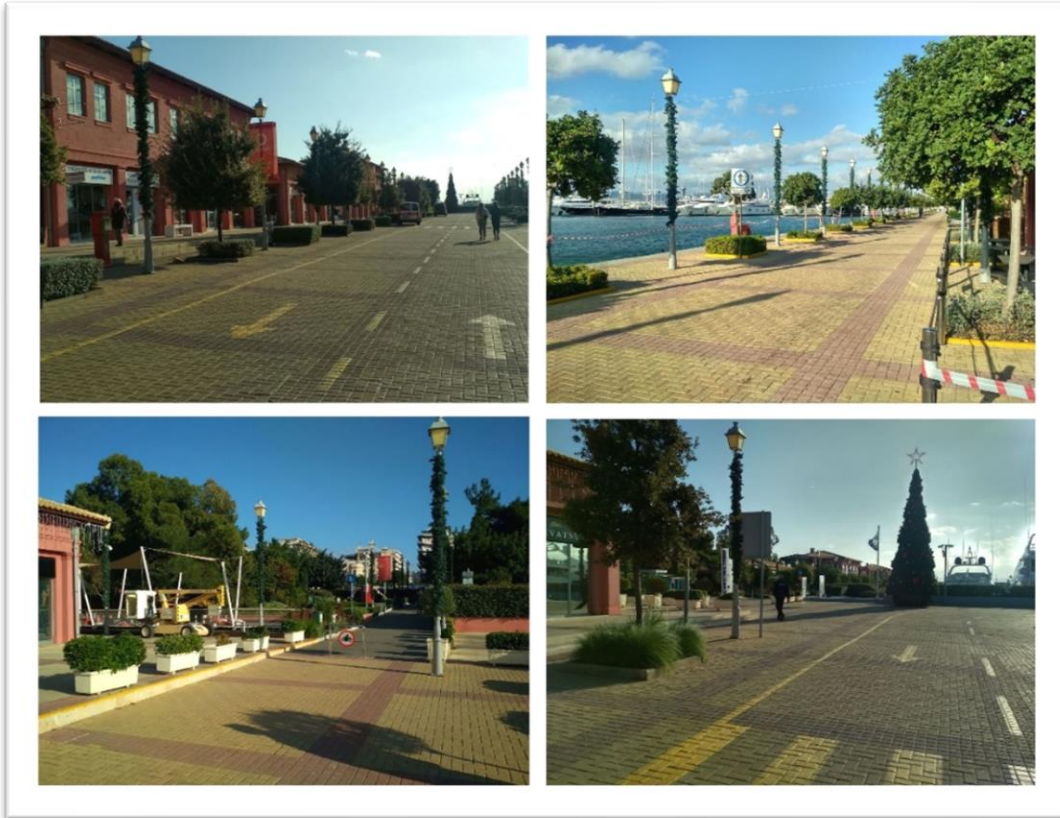

Εικόνα 26. Αεροφωτογραφία του Πάρκου Ναυτικής Παράδοσης και της Μαρίνας Φλοίσβου (πηγή: Δήμος Π. Φαλήρου, 2017)

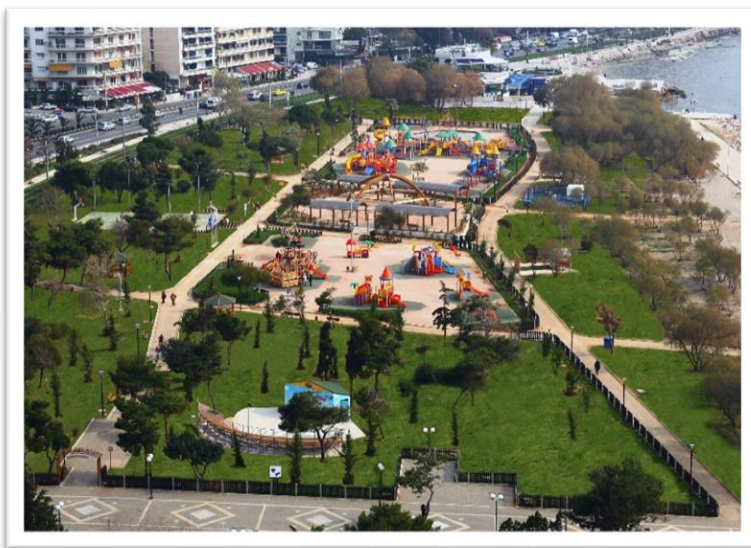
Εικόνα 27. Ο κινηματογράφος Φλοίσβος (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η Μαρίνα Φλοίσβου (Εικ. 28) αποτελεί έργο του προγράμματος «Ολυμπιακής Φιλοξενίας» για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα και αφορά τόσο στη χερσαία ζώνη με το συγκρότημα των κτιρίων όσο και στη ζώνη του λιμένα για την εξυπηρέτηση ιδιωτικών σκαφών. Στόχος του έργου ήταν η δημιουργία μιας τουριστικής εγκατάστασης με χώρους εστίασης και εμπορίου (καφέ, εστιατόρια, μπαρ, εμπορικά καταστήματα). Η Μαρίνα Φλοίσβου συγκεντρώνει σε όλη τη διάρκεια του χρόνου πλήθος επισκεπτών από όλο το λεκανοπέδιο αλλά και ολόκληρη τη χώρα.

Εικόνα 28. Η Μαρίνα Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Το Πάρκο Φλοίσβου (Εικ. 29) είναι ένα από τα σημαντικότερα πάρκα όχι μόνο του δήμου Παλαιού Φαλήρου αλλά και ολόκληρης της πόλης της Αθήνας. Αποτελεί ένα μεγάλο χώρο αναψυχής και χαλάρωσης με ποικίλα σημεία ενδιαφέροντος, όπως οι μικρές πλατείες του με τα καθιστικά, το ειδικά διαμορφωμένο πάρκο σκύλων, το βοτανικό κήπο με μεσογειακά είδη φυτών, για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Επίσης, διαθέτει το υπαίθριο γυμναστήριο, τον παιδότοπο αλλά και πολυάριθμα ξέφωτα με χλοοτάπητα κατάλληλα για ξεκούραση. Ο παιδότοπος του Πάρκου Φλοίσβου κατασκευάστηκε το 2008 και καταλαμβάνει έκταση 13 στρεμμάτων αποτελώντας τον πρώτο βιοκλιματικό παιδότοπο της Ελλάδας. Περιλαμβάνει χώρους για νήπια 2-5 ετών, για παιδιά έως 12 ετών, μια έκταση με υπαίθρια όργανα γυμναστικής, γήπεδα μπάσκετ και ένα μικρό ξύλινο αμφιθέατρο για διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Εικόνα 29. Αεροφωτογραφία του παιδότοπου που βρίσκεται στο Πάρκο Φλοίσβου (πηγή: palaiofaliro.gr)

Στα όρια του Πάρκο Φλοίσβου με τη θάλασσα, βρίσκεται ο τιμεντένιος πεζόδρομος (Εικ. 30) που συνδέει την Μαρίνα Φλοίσβου με τον Περίπατο (promenade) του παραλιακού μετώπου του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου. Οριοθετείται από την περιοχή του Κυματοθραύστη, που είναι σημείο συνάντησης νέων αλλά και ερασιτεχνών ψαράδων, και καταλήγει στο στρογγυλό κτίριο, σύμβολο της ακτής του Παλαιού Φαλήρου, το Πολιτιστικό Κέντρο «Φλοίσβος».

Εικόνα 30. Ο πεζόδρομος με τον κυματοθραύστη που συνδέει τη Μαρίνα Φλοίσβου με τον Περίπατο (promenade) του παραλιακού μετώπου του κεντρικού Παλαιού Φαλήρου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στο νότιο κομμάτι του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου, που αποτελεί και το υπό μελέτη τμήμα αυτής της εργασίας, εκτείνεται ο παραθαλάσσιος περίπατος (promenade) σε μήκος τριών χιλιομέτρων περίπου. Η όλη ενότητα χωρίζεται σε τέσσερις βασικές περιοχές: τον Φλοίσβο, την Παλμύρα, τον Μπάτη και το Έδεμ, καταλήγοντας στο ρέμα της Πικροδάφνης που συνιστά το φυσικό σύνορο του δήμου Παλαιού Φαλήρου με τον δήμο Αλίμου (Εικ. 31).

Εικόνα 31. Δορυφορική εικόνα των σημαντικότερων στοιχείων του υπό μελέτη τμήματος του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου (πηγή: Google Earth)

Το κάθε τμήμα του μετώπου περιλαμβάνει σημεία αναψυχής, ανάπαυλας και παραλίες κολυμβητών.

- Το τμήμα του Φλοίσβου περιλαμβάνει το Πολιτιστικό Κέντρο «Φλοίσβος», τη Γλυπτή Προκυμαία, την παραλία Φλοίσβου και την Πλατεία Ηρώων.
- Η Παλμύρα αποτελείται από τα «Βοτσαλωτά» παρτέρια, την παραλία όπως και τις υπαίθριες σκακιέρες. Στα όρια του βρίσκεται το λιμανάκι των Αλιέων και Ιστιοπλών.

- Στο τμήμα του Μπάτη οι δύο ελεύθερες παραλίες συγκεντρώνουν πλήθος επισκεπτών ενώ στο χώρο υπάρχει, επίσης, η πλατφόρμα πολιτιστικών εκδηλώσεων του δήμου.
- Στο τελευταίο τμήμα, το Έδεμ, συναντάται παιδική χαρά, παραλία ελεύθερης πρόσβασης, η οργανωμένη ιδιωτική παραλία του ξενοδοχείου “Poseidon” και το καφέ-εστιατόριο Έδεμ.

2.2. Η Ιστορική εξέλιξη του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου.

2.2.1.Γενικά

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου ήταν ένα μοναδικό φυσικό τοπίο που σε συνδυασμό με την παραλία αποτελούσε πόλο έλξης πολλών Αθηναίων επισκεπτών. Πιθανολογείται ότι στην παραλία, σύμφωνα και με τον Γερμανό κλασικιστή Χαινριχ Ούλριχ (1863), είχαν τα προσωπικά λουτρά τους ο Όθων και η Αμαλία. Στην περιήγηση του στην Φαληρική ακτή τη δεκαετία του 1830, αναφέρει την ύπαρξη του λουτρού (Badehaus) του βασιλιά Όθωνα όπως και ότι οι Αθηναίοι επισκέπτονταν το Παλιό Φάληρο συχνά για τα καλοκαιρινά τους μπάνια στη θάλασσα.

Είναι εντυπωσιακή η περιγραφή ενός Γάλλου περιηγητή που το 1865 σε επιστολή του αναφέρει τα παρακάτω λόγια για την ακτή του Παλαιού Φαλήρου: «κατοικείται από λίγους βοσκούς και ψαράδες, αλλά η φύσις έχει εργασθεί για αυτήν με όλη της τη λεπτότητα και όλη της τη χάρη. Σπανίως απάντησα στην ζωή μου μία τόσο χαριτωμένη ακρογιαλιά. Και φαντάζομαι σε τι θαυμάσιο καλοκαιρινό προάστιο θα μεταβληθεί ύστερα από τριάντα ή σαράντα χρόνια ο τόπος αυτός, δηλαδή τότε που η χώρα στην οποία βρισκομαι σήμερα, θα έχει κατορθώσει να αναπτύξει όλες τις φυσικές και ηθικές της δυνάμεις. Ασφαλώς τότε το ξερό και άδενδρο τούτο Παλιό Φάληρο θα έχει γίνει ανώτερο και από τη δική μας Κυανή Ακτή». Η επιστολή εκδόθηκε από το περιοδικό Μπουκέτο τον Μάρτιο του 1932, στα πλαίσια αφιερώματος για το προάστιο (Μπουκέτο, 19.03.1932, 282).

Δημοσίευμα επίσης της εφημερίδας Εμπρός τον Ιούλιο του 1897, σχολιάζει τη μεγάλη αγάπη της Αμαλίας και του Γεωργίου Β' για τη Φαληρική ακτή «Είναι το Παλαιόν Φάληρον η μόνη αληθώς αναπεπταμένη παραλία, η ευνουμένη των βασιλικών Οίκων της Ελλάδας, από της βασιλίσσης Αμαλίας ήτις σύρουσα κατόπιν της ενώ ήτο έτι όρθρος βαθύς τας Κυρίας της Τιμής εν μεγάλη στολή ελάμβανε με τας πρώτας πάντοτε του ηλίου ακτίνας τα θαλάσσιά της λουτρά, πρώτη αυτή προ παντός ετέρου θνητού απολαμβάνουσα ούτω εκάστοτε την παρθένον δρόσον του Φαληρικού κύματος, έως του βασιλέως Γεωργίου, όστις ως γνωστόν, παρά τα φύκια του Παλαιού Φαλήρου, απολαμβάνει της λεπτότατης ποιήσεως των χειμερίων δύσεων» (Εμπρός, 27.07.1897).

Σε άρθρο της εφημερίδας Σκριπ στις 17 Αυγούστου του 1910, καταγράφονται τα πλεονεκτήματα της παραλίας και των θαλασσιών λουτρών του Παλαιού Φαλήρου. Αναφέρει πως ««είναι απηλλαγμένα πάσης εκροής ακαθάρτων υδάτων εκ των εργοστασίων και ομβρίων υδάτων και ένεκα τούτου η θάλασσα είναι διαυγής και αποπνέει ιώδιον από τα πλησίον φυόμενα φύκια, ο βυθός αμμώδης και ουχί λασπώδης, η θάλασσα αβαθής και κατάλληλος διά τους μη γνωρίζοντας να κολυμβώσι και διά τους παίδας και διά τούτο ουδέποτε συνέβη δυστύχημα τι εν αυτοίς». Ο αρθρογράφος συμπληρώνει ότι ««Μετά το λουτρόν, ο περίπατος ανά την ακτήν παλαιού Φαλήρου είναι μαγευτικός διότι η θαλασσία αύρα πνέει κατ' ευθείαν από τον Σαρωνικόν απηλλαγμένη παντός μικροβίου, η δε θέα μοναδική, καθόσον από τας υψηλάς και βραχώδεις ακτάς του παλαιού Φαλήρου ολόκληρος ο Σαρωνικός με τας νήσους και μέχρι του Ισθμού φαίνεται ως εν κατόπτρω ένεκα δε των προσόντων της τοποθεσίας ταύτης των θαλασσιών λουτρών παλαιού Φαλήρου ολόκληρος η Βασιλική Οικογένεια προτιμά το παλαιόν Φάληρον διά τον περίπατόν της και οι πρίγκιπες διά τα λουτρά των». Για τις λουτρικές εγκαταστάσεις θα γράψει: «Εάν συνδυασθώσι τα ανωτέρω με την καθαριότητα των λουτήρων, σινδόνων κ.λπ. ειδών, την περιποίησην, την τάξιν και επίβλεψιν, την οποία ενασκει η Διεύθυνσις των λουτρών δύναται τις να είπη ότι είναι πρότυπα θαλάσσια λουτρά και διά τούτο πάντες τα προτιμούν και τα ονομάζουν αριστοκρατικά»

Σημαντική ανάπτυξη της παραλίας του Παλαιού Φαλήρου αρχίζει να διαφαίνεται κατά τις δεκαετίες του 1920-30, με κυριότερο έργο την ίδρυση των λουτρών του Μπάτη. Στα μεταπολεμικά χρόνια, η παραλία παρουσίασε έντονη επισκεψιμότητα και ενδιαφέρον από Αθηναίους παραθεριστές.

Μεταξύ των δεκαετιών 1960-70, παρατηρήθηκε έντονη αλλαγή στην περιοχή του Παλαιού Φαλήρου. Όσον αφορά στο παραλιακό μέτωπο, σημαντική υπήρξε η απόφαση του ελληνικού κράτους να παραχωρήσει την εκμετάλλευση των λουτρών Μπάτη και Έδεμ σε ιδιώτη με δημοπράτηση και να μην ανανεωθεί η σύμβαση με τον δήμο. Κατόπιν διαμαρτυριών από την δημοτική αρχή, το σχέδιο δεν υλοποιήθηκε. Την χρονική αυτή περίοδο, η φυσιογνωμία του άλλοτε ρομαντικού παραθαλάσσιου προαστίου τροποποιήθηκε σημαντικά. Η ακτογραμμή άρχισε να αλλοιώνεται από τις προσχώσεις και η θάλασσα μολύνθηκε.

Δυστυχώς, κατά την διάρκεια των δεκαετιών του 1970-80, η μόλυνση των ακτών του Παλαιού Φαλήρου είχε ανέλθει σε ανησυχητικά επίπεδα και η ανασυγκρότηση της περιοχής πραγματοποιήθηκε με αργούς ρυθμούς. Σύμφωνα με την εφημερίδα Ακρόπολη σε δημοσίευμα το καλοκαίρι του 1978 (11.0.1978), η ακτή του Παλαιού Φαλήρου ήταν ακατάλληλη για μπάνια το καλοκαίρι λόγω των κάθε είδους πλοίων που αγκυροβολούσαν καθημερινά κατά δεκάδες στα ανοικτά της περιοχής μολύνοντας τη θάλασσα με σκουπίδια, αποφάγια, πίσσες και πετρέλαιο. Ο τότε δήμαρχος Δημήτριος Καψάνης (1975-1986), μαζί με την βοήθεια του Τύπου και μέσω καταγγελιών, κατάφερε να διώξει τα πλοία-τάνκερ από το Φάληρο, με αποτέλεσμα οι παραλίες να γίνουν πλέον κατάλληλες για κολύμπι (Δήμος Π. Φαλήρου, 2017). Στα μετέπειτα χρόνια, το μεγαλύτερο μέρος του

παραλιακού μετώπου ήταν ερημωμένο και εγκαταλελειμμένο με εστίες μόλυνσης και έντονη εγκληματικότητα με αποτέλεσμα να μην είναι ελκυστικό στους επισκέπτες.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ξεκίνησε η αποκατάσταση του τοπίου του παραλιακού μετώπου, με πιο σημαντική στιγμή αυτή των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, που διεξήχθησαν στην Αθήνα. Η κατασκευή των Ολυμπιακών Ακινήτων στον Φαληρικό Όρμο, όπως το γήπεδο Tae kwon-do και Beach Volley καθώς και οι εγκαταστάσεις του Ελληνικού έφεραν πολλούς επισκέπτες στην περιοχή. Η επιστροφή του Τραμ στη Λεωφόρο Ποσειδώνος για την εξυπηρέτηση του φιλάθλων, έφερε σημαντικές αλλαγές στην εικόνα του περιπάτου στην ακτή του Παλαιού Φαλήρου. Επιπλέον, το 2006 παραχωρήθηκε στο Δήμο Παλαιού Φαλήρου, έκταση 144.456 τ.μ. που περιλάμβανε, μαζί με άλλα σημεία και την παραλία του Μπάτη και του Έδεμ, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος της ακτής να περιέλθει στα χέρια του δήμου και των κατοίκων του. Υπολογίζεται ότι κάθε Σαββατοκύριακο του καλοκαιριού οι λουόμενοι στο Παλαιό Φάληρο ξεπερνούν τις 5.000. Αξίζει άλλωστε να σημειωθεί στο σημείο αυτό ο Μπάτης και το Έδεμ είναι σήμερα οι κοντινότερες στην Αθήνα παραλίες, που είναι προσβάσιμες δωρεάν (Δήμος Π. Φαλήρου, 2017).

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικότερα η ιστορική εξέλιξη του παραλιακού μετώπου με βάση έρευνα φωτογραφικού υλικού, ιστορικών στοιχείων και μαρτυριών κατοίκων του Παλαιού Φαλήρου. Η παρουσίαση των φωτογραφιών γίνεται με χρονολογική σειρά ανά τμήμα του μετώπου. Επίσης, γίνεται σύγκριση μεταξύ της παρελθοντικής και της σημερινής εικόνας σε καίρια σημεία της περιοχής της μελέτης, για καλύτερη κατανόηση των έργων που πραγματοποιήθηκαν διαχρονικά.

2.2.2. Ο Φλοίσβος

Η περιοχή του Φλοίσβου ήταν από τα πρώτα τμήματα του παραλιακού μετώπου που γνώρισε άνθιση κατά τον 19^ο αιώνα. Ένας από τους κύριους λόγους ήταν η κατασκευή του κτιρίου-συμβόλου του Παλαιού Φαλήρου (κατ' εκτίμηση 1885-1895), του πρώτου κτιρίου κάτω από την παραλιακή οδό. Αποτέλεσε το «κοσμικό κέντρο» της εποχής. Ονομαζόταν «Luna Park Station» και βρισκόταν σε στρατηγική θέση σχετικά με το τέρμα των παλαιών γραμμών του τραμ, με αποτέλεσμα να συγκεντρώνει επισκέπτες από όλη την Αθήνα.

Το 1929 το κτίριο πήρε το σημερινό του όνομα «Φλοίσβος», λόγω του φλοίσβου της θάλασσας που ορίζεται ως ο ελαφρύς παφλασμός των κυμάτων στην ακτή. Τις επόμενες δεκαετίες λειτούργησε ως εστιατόριο και κέντρο διασκέδασης. Αφού πέρασε η κυριότητά του από πολλούς ιδιοκτήτες μέχρι το 2005, καταχωρείται στην ιδιοκτησία του δήμου Παλαιού Φαλήρου και από τότε χρησιμοποιείται ως Εκθεσιακός χώρος και Πολιτιστικό κέντρο του δήμου.

Σε φωτογραφία, που χρονολογείται το 1933, διακρίνονται τραπέζια που καταλαμβάνουν έκταση στο πλάτωμα μπροστά από τη θάλασσα, καθώς και σκαλοπάτια που οδηγούσαν στην μεγάλη εξέδρα (Εικ. 32). Δεν υπάρχει περίφραξη και το τοίχιο πάνω στη θάλασσα έχει αντικατασταθεί σήμερα από τον διάδρομο που συνδέει τον Φλοίσβο με το Πάρκο Φλοίσβου όπου σχηματίζεται μια μικρή παραλία.

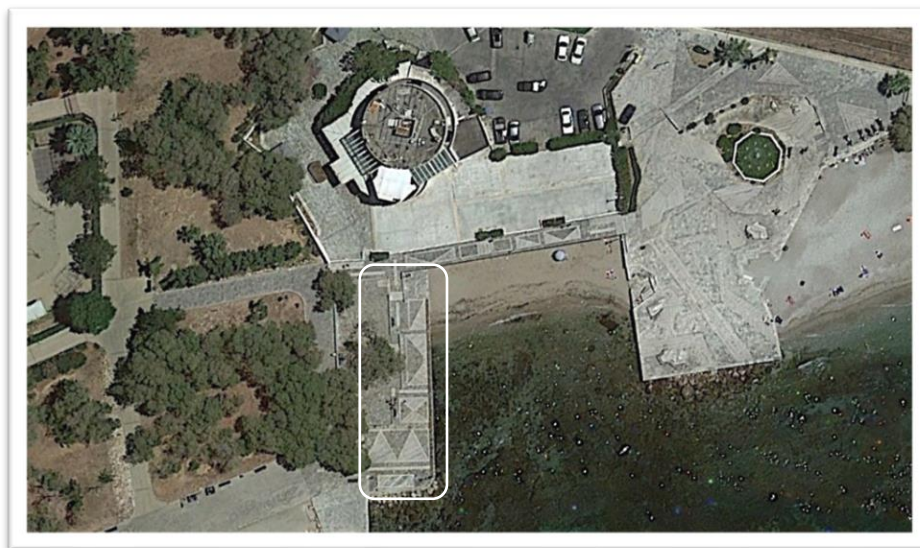

Εικόνα 32. Ο «ΦΛΟΙΣΒΟΣ» του Παλαιού Φαλήρου 1933. (πηγή: Δ. Κακίτσης. © Π.Φ.Κ. ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ Δ.Κ)

Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής του Φλοίσβου ήταν η πέτρινη εξέδρα που εισχωρούσε στη θάλασσα, όπου τους καλοκαιρινούς μήνες υπήρχαν τραπεζοκαθίσματα και χώρος για ορχήστρες (Κακίτσης, 2016). Σε φωτογραφία από τη δεκαετία του 1930 (Εικ. 33), φαίνεται η εξέδρα με το μεταλλικό σκελετό. Στο σημείο αυτό υπάρχει σήμερα μια διαμορφωμένη τσιμεντένια προβλήτα με διάφορα επίπεδα, σημεία στάσης και ξεκούρασης πχ. παγκάκια, παρτέρια με δένδρα και πλακόστρωτο δάπεδο (Εικ. 34).

Εικόνα 33. Η παλιά πέτρινη εξέδρα του Φλοίσβου, περίπου το 1935 (πηγή: Δ.Κακίτσης, 2016)

Εικόνα 34. Αεροφωτογραφία του σημείου που ήταν η πέτρινη εξέδρα του Φλοίσβου. (πηγή: Google Earth)

Η καρτ-ποστάλ που ακολουθεί, παρουσιάζει την παλαιότερη απεικόνιση της περιοχής του Φλοίσβου (Εικ. 35). Στο βάθος αριστερά φαίνεται η συμβολή της κεντρικής οδού Αγ. Αλεξάνδρου με την Λεωφόρο Ποσειδώνος και η πλατεία που δημιουργήθηκε το 1926, με πρωτοβουλία του Κοινοτικού Συμβουλίου. Στη μέση της λεωφόρου βρισκόταν η μεγάλη νησίδα από την οποία περνούσαν οι γραμμές του τραμ. Κατά μήκος του περιπάτου το τοπίο είναι γυμνό από βλάστηση ενώ διακρίνονται πρόσφατα φυτεμένα δενδρύλλια. Στα δεξιά της εικόνας είναι ορατή μια μικρή αδιαμόρφωτη πλατεία με πέτρινο σιντριβάνι στη

μέση, η θέση του οποίου αντιστοιχεί με τη σημερινή. Επιπλέον, η ακτή είναι βραχώδης σε αντίθεση με τη σημερινή αμμώδη παραλία.

Εικόνα 35. Παλαιόν Φάληρον. Άποψης ανατολικής πλευράς (Καρτ ποστάλ. 1930)

Στη μικρή πλατεία κοντά στην θάλασσα κατά τη δεκαετία του '50 φαίνεται ότι υπήρχε λιθόχτιστο σιντριβάνι και κοντά ήταν στημένο το μαρμάρινο γλυπτό «Το παιδί με τον κάβουρα» του καθηγητή πλαστικής στη Σχολή Καλών Τεχνών, Γεωργίου Βρούτου που χρονολογείται από το 1891 (Εικ. 36). Φαίνεται η παράλληλη με τον περίπατο και σε χαμηλότερο επίπεδο τσιμεντένια εξέδρα, ενώ μια κάθετη σιδερένια προβλήτα οδηγούσε στη θάλασσα. Διακρίνονται επιπλέον σκαλοπάτια σε τρία σημεία του πέτρινου τοιχίου που συνδέουν την εξέδρα με τον κεντρικό περίπατο. Κάποια από τα πέτρινα σκαλοπάτια και ένα τμήμα του τοιχίου σώζονται έως και σήμερα.

Εικόνα 36. Πλατεία Φλοίσβου. Το σιντριβάνι. 1950-52 (πηγή: Δ. Κακίτσης, 2015)

Σε φωτογραφία του 1958, διακρίνεται η λεωφόρος Ποσειδώνος με τη πλατιά νησίδα όπου φαίνονται ίχνη των γραμμών του τραμ που καταργήθηκε (Εικ. 37). Στο βάθος, δεσπόζει η πέτρινη εξέδρα του Φλοίσβου, η μικρή πλατεία με το σιντριβάνι, ο κεντρικός περίπατος με δένδρα προηγούμενων δεκαετιών. Στα αριστερά διακρίνεται και η κάθετη εξέδρα, η οποία δεν υπάρχει σήμερα.

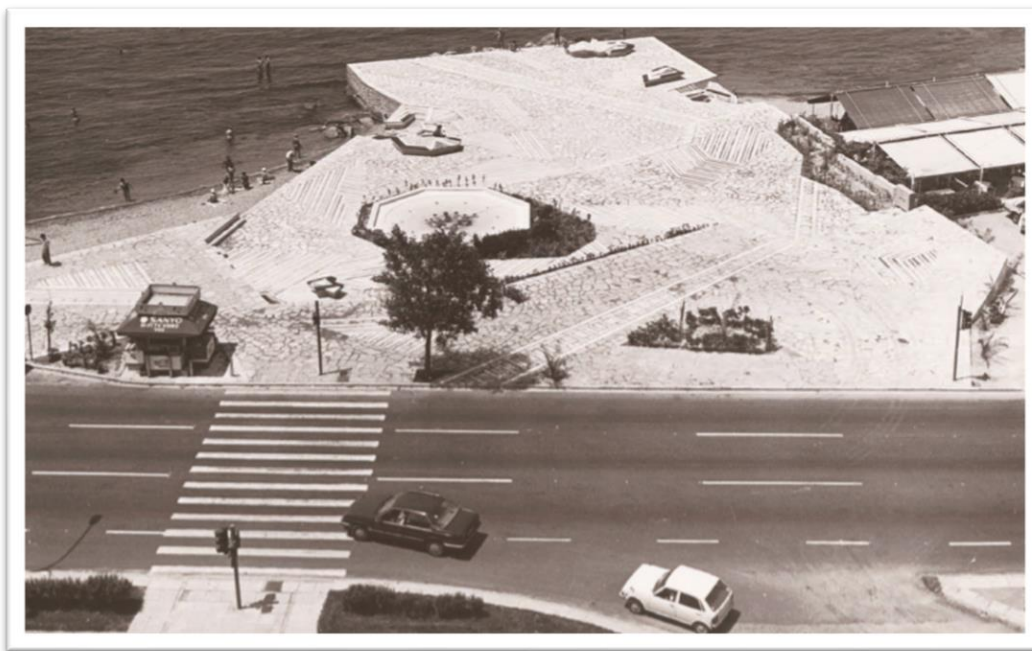

Εικόνα 37. Πανοραμική φωτογραφία του Φλοίσβου, 1958 (πηγή: Δ. Κακίτσης)

2.2.3. Η γλυπτή προκυμαία του Φλοίσβου

Ένα από τα σημαντικότερα έργα ανάδειξης της περιοχής του Φλοίσβου, ήταν ο σχεδιασμός και η κατασκευή της γλυπτής προκυμαίας από την Γλύπτρια Τοπίου Νέλλα Γκολάντα την χρονική περίοδο 1984-1986. Η διαμόρφωσή της αποτέλεσε συνέχεια της πλατείας Φλοίσβου από την ίδια το 1978, και είναι η φυσική προέκταση της πλατείας προς τη θάλασσα με σκοπό την ενοποίηση της πόλης με το υδάτινο στοιχείο. Σύμφωνα με συνέντευξή της γλύπτριας, έμπνευση για το σχεδιασμό ήταν το θαλασσινό τοπίο, η κινητικότητα του Σαρωνικού κόλπου (πλοία, κυματισμός, βάρκες) και τα βουνά της Αίγινας που προβάλλονται στο βάθος της θάλασσας, σε μια προσπάθεια να δημιουργήσει, με εικαστικό και σύγχρονο τρόπο, ένα τοπίο όπου οι επισκέπτες θα αισθάνονται σαν να γίνονται οι ίδιοι κομμάτι του τοπίου και μέρος της κλίμακας (Γκολάντα, 2012).

Η παρέμβαση παρατηρείται από το πεζοδρόμιο στο οποίο δόθηκε διπλάσια επιφάνεια και ξεχωρίζει για τους ιδιαίτερους γεωμετρικούς σχηματισμούς του. Συνεχίζει με την προκυμαία. Το παλαιό σιντριβάνι που βρισκόταν στο σημείο διατηρήθηκε με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και γύρω του σχηματίστηκε ένα παρτέρι σε σχήμα οκταγώνου (Εικ. 38).

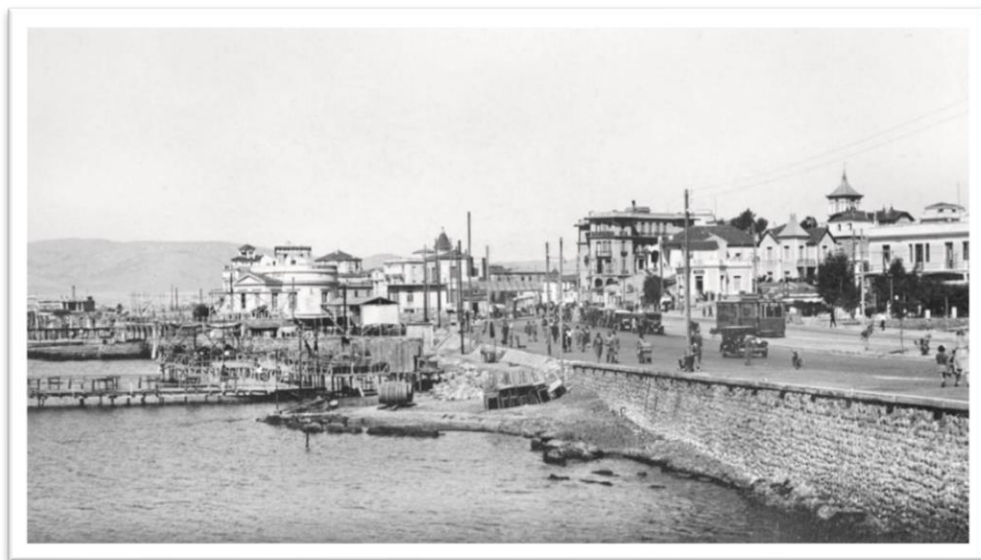
Εικόνα 38. Η διαμόρφωση και προέκταση προς τη θάλασσα (γλυπτή προκυμαία) της πλατείας Φλοίσβου από τη γλύπτρια Νέλλα Γκολάντα (πηγή: Π. Φάληρο, 2017)

Πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν σε όλο το έργο και το κάνουν ξεχωριστό, με κυρίαρχη την πέτρα και το μάρμαρο σε συνδυασμό με οπλισμένο σκυρόδεμα και ξύλο στις λεπτομέρειες και τα καθιστικά (Εικ. 39). Οι γλυπτικές επιφάνειες-καθιστικά τα οποία είτε διαμορφώνονται σε εσοχές με στόχο την άμεση σχέση με τη θάλασσα είτε αναδύονται από τις μεγάλες επιφάνειες της προκυμαίας, μελετήθηκαν ώστε να χρησιμοποιούνται με πολλούς τρόπους. Η ασύμμετρη και ποικίλη γεωμετρία των καθιστικών είναι χαρακτηριστική. Με διακοσμητικές επιφάνειες στο δάπεδο παρατηρούνται οπτικοί διάδρομοι με κατεύθυνση προς τη θάλασσα και τον ορίζοντα (Θέματα χώρων + τεχνών, 1988).

Εικόνα 39. Λεπτομέρειες από την Γλυπτή Προκυμαία της Ν. Γκολάντα (πηγή: *sculpted-architectural-landscapes.gr*)

Σε φωτογραφία της δεκαετίας του '30, από την περιοχή της Παλμύρας διακρίνεται ο Φλοίσβος, αρκετές εξέδρες που εξυπηρετούσαν ψαράδες και λουόμενους και μικρή βραχώδης ακτή (Εικ. 40). Το πέτρινο τοιχίο εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι σήμερα (Εικ. 41).

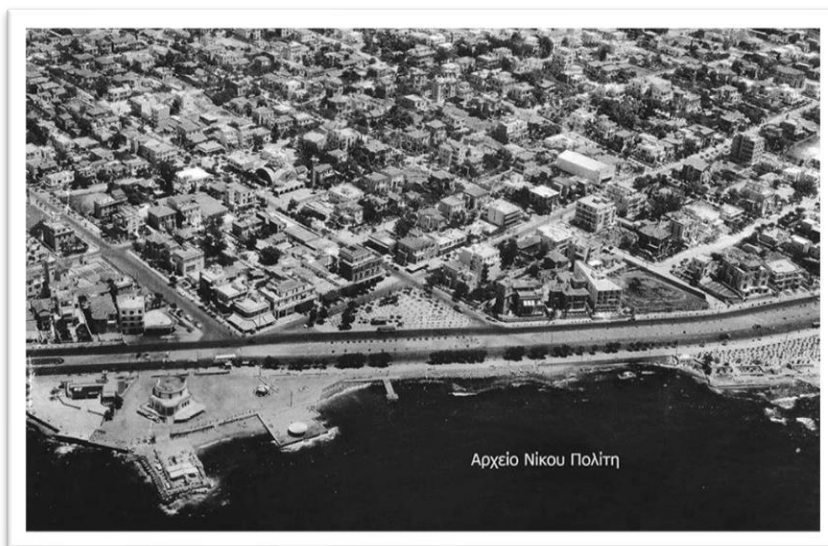
Εικόνα 40. Πανοραμική άποψη του κέντρου του Παλαιού Φαλήρου, την δεκαετία του '30, διακρίνεται το «Λούνα Παρκ Πλάτων»-Φλοίσβος (πηγή: αρχείο Νίκου Πολίτη)

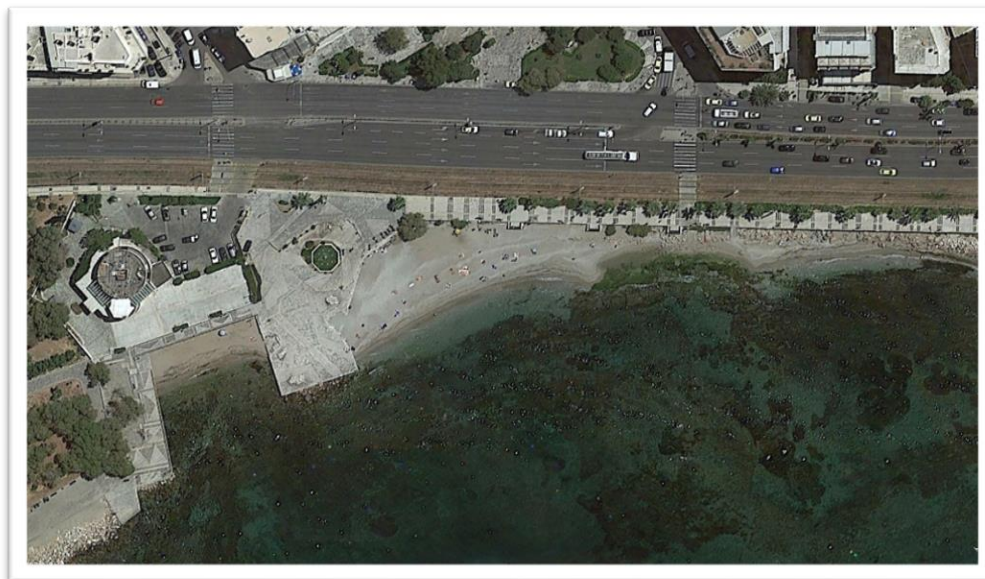
Εικόνα 41. Το πέτρινο τοιχίο σήμερα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση των δύο αεροφωτογραφιών που ακολουθούν (Εικ. 42 & 43). Χαρακτηριστικά παρατηρούνται οι δύο πλατφόρμες του Φλοίσβου (Γλυπτή Προκουμαία και τιμεντένια προβλήτα), ήδη από τη δεκαετία του 1960. Η αριστερή πλατφόρμα αποτελούσε την πέτρινη εξέδρα του καφέ-εστιατορίου ο «Φλοίσβος» ενώ η

δεξιά θα διαμορφωνόταν, 20 χρόνια μετά, στη γλυπτή προκυμαία της Ν. Γκολάντα. Σημαντική διαφορά αποτελεί η διαμόρφωση παραλίας σε σημείο όπου στο παρελθόν επικρατούσαν βράχια. Επίσης, παρατηρείται περίφραξη του κτιρίου του Φλοίσβου με δικό του μικρό προαύλιο χώρο.

Εικόνα 42. Αεροφωτογραφία της ακτής 1960-1965 (πηγή: Αρχείο Νίκου Πολίτη)

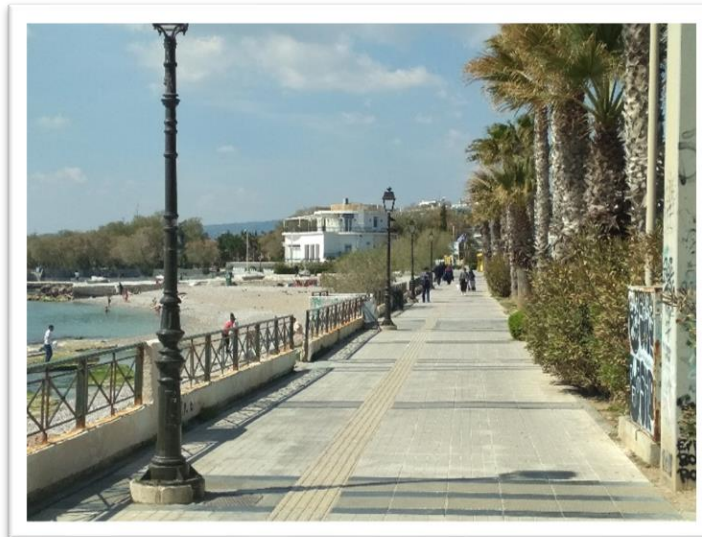

Εικόνα 43. Πρόσφατη αεροφωτογραφία του Φλοίσβου (πηγή: Google Earth, 2018)

Σε αναμνηστική φωτογραφία του 1937 μπορεί κανείς να παρατηρήσει την αρχή της διαμόρφωσης του παραλιακού μετώπου του Π. Φαλήρου (Εικ. 44). Ο περίπατος είναι κατασκευασμένος με απλά υλικά, και μόλις είχαν τοποθετηθεί δενδρύλλια κατά μήκος του. Βρισκόταν στο ίδιο περίπου ύψος με τη θάλασσα, σε σύγκριση με σήμερα που τοποθετείται τουλάχιστον 1 μέτρο πάνω από αυτήν (Εικ. 45)

Εικόνα 44. Ο περίπατος από τον Φλοίσβο προς την Παλμύρα, 1937 (πηγή: Δ. Κακίσης, 2015)

Εικόνα 45. Ο περίπατος από τον Φλοίσβο προς την Παλμύρα, 2020 (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τη μετάβαση από τον Φλοίσβο στην Παλμύρα σηματοδοτεί η Πλατεία Ηρώων. Μια ιδέα για το πως ήταν η Πλατεία Ηρώων τη δεκαετία του '30, δίδεται από την φωτογραφία (Εικ. 46). Όπως φαίνεται, η τοποθεσία δεν ήταν ακόμα διαμορφωμένη ως πλατεία και το τοπίο ήταν φυσικό με διάσπαρτους θάμνους, πόες και νεαρά δένδρα. Μετά την Πλατεία ακολουθούσε μια βραχώδης έξαρση και η ακτή της Παλμύρας που χαρακτηρίζονταν από την ελάχιστη αμμουδιά της.

Εικόνα 46. Η τοποθεσία πριν την διαμόρφωση της αργότερα σε Πλατείας Ηρώων (πηγή: Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα)

2.2.4. Η Παλμύρα

Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της Παλμύρας, αποτελούν τα βοτσαλωτά παρτέρια της. Αυτά πλαισιώνονται από δύο μεγάλες σκάλες που οδηγούν στην μικρή παραλία της, όπως μαρτυρά σχετική φωτογραφία από την δεκαετία του 1930, και πιο συγκεκριμένα το 1935 (Εικ. 47). Στα παρτέρια αυτά, ήταν φυτεμένο μεσηβριάνθεμο που υπάρχει στο σημείο μέχρι και σήμερα και φτάνει ως την ακτή. Τα βοτσαλωτά της Παλμύρας κατασκευάστηκαν από τα έσοδα των διοδίων της Κοινότητας του Παλαιού Φαλήρου στη λεωφόρο Ποσειδώνος.

Εικόνα 47. Τα βοτσαλωτά της Παλμύρας, 1935 (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

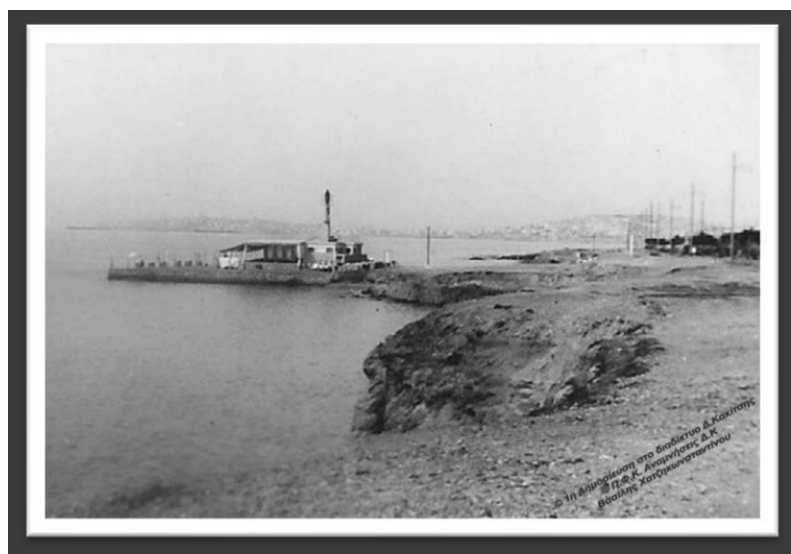
Σήμερα, τα βοτσαλωτά έχουν αποκολληθεί σε πολλά σημεία από τα τοιχία και διακρίνεται έντονα η εγκατάλειψή. Τα παρτέρια παραμένουν άδεια χωρίς φυτεύσεις, ενώ υπάρχουν μόνο μερικές αγγελικές στο ανώτερο επίπεδο της σκάλας (Εικ. 48).

Εικόνα 48. Τα βοτσαλωτά της Παλμύρας, 2020 (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2.2.5. Ο Μπάτης

Στη μοναδική φωτογραφία από την παραλία του Μπάτη τη δεκαετία του 1930 (Εικ. 49), διακρίνεται το σημείο όπου δύο χρόνια αργότερα κτίστηκαν τα λουτρά του Μπάτη. Όπως προαναφέρθηκε, όλη η παραλιακή ακτογραμμή από την Παλμύρα έως το Έδεμ ήταν βραχώδης κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και ήταν σχεδόν απρόσιτη. Φαίνεται επίσης ότι η θάλασσα βρισκόταν δίπλα ακριβώς στη λεωφόρο Ποσειδώνος. Στο βάθος φαίνεται το εστιατόριο 'Μπάτης' (Εικ. 50), που αντιστοιχεί στο σημερινό πλάτωμα του Μπάτη όπου υπάρχει το υπαίθριο θέατρο για τις εκδηλώσεις του δήμου.

Εικόνα 49. Η παραλία του Μπάτη, 1935 (πηγή: Δ.Κακίτσης,2019)

Εικόνα 50. Το Εστιατόριο 'Μπάτης', 1935 (πηγή: Δ.Κακίτσης,2019)

Η παραλία του Μπάτη, στο σημείο όπου πέντε χρόνια αργότερα κατασκευάστηκε η προβλήτα του κολυμβητηρίου του Αθλητικού Ομίλου Παλαιού Φαλήρου, απεικονίζεται σε φωτογραφία από το 1932 (Εικ. 51). Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη από το σημείο που βρίσκεται σήμερα το πλάτωμα. Σήμερα η αμμουδιά έχει σχεδόν τριπλάσιο πλάτος. Στο βάθος διακρίνεται το Ξενοδοχείο «Φαληρικό» που κατασκευάστηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1920, το οποίο όμως κατεδαφίστηκε το 1960. Σήμερα στο σημείο αυτό, στο ύψος της οδού Τερψιχόρης, βρίσκεται ένα άδειο οικόπεδο που για πολλές δεκαετίες παραμένει ανεκμετάλλευτο.

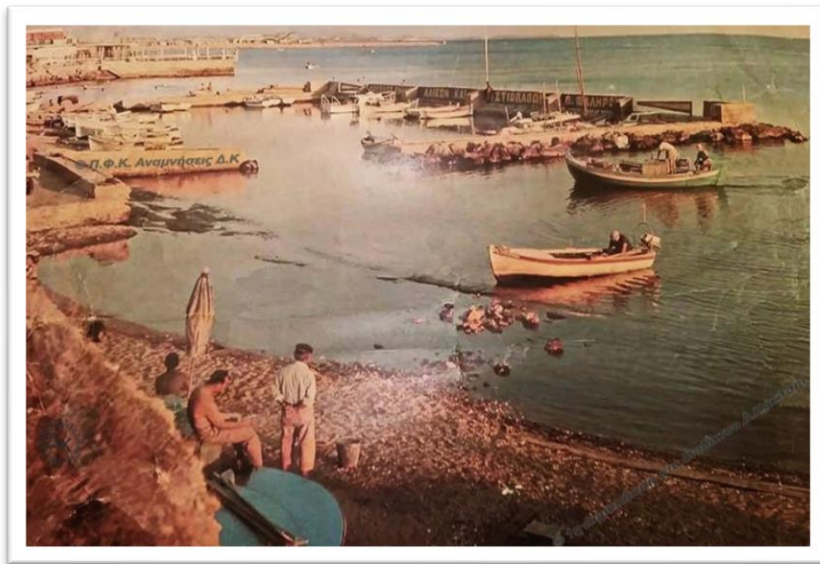

Εικόνα 51. Η παραλία του Μπάτη, 1932 (πηγή: Δ. Κακίσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2015)

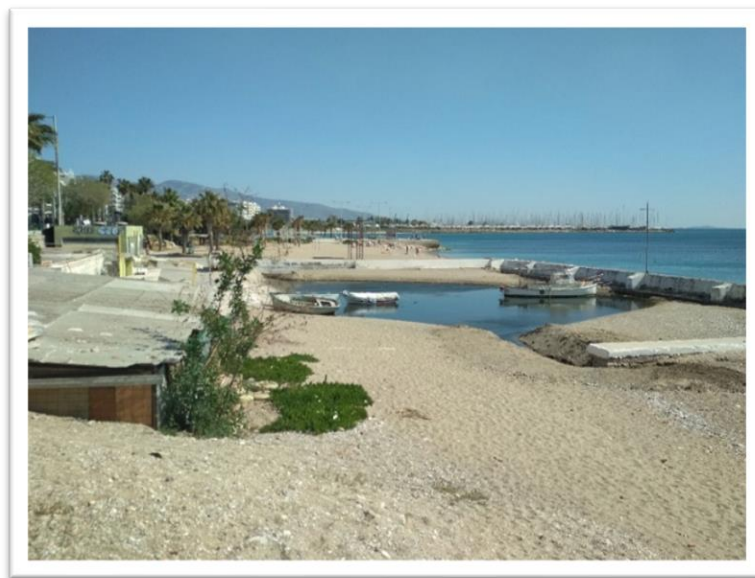

Εικόνα 52. Κολυμβητικοί αγώνες στο λιμανάκι του Μπάτη, 1938 (πηγή: Δ. Κακίσης, 2015)

Σε φωτογραφία του 1938, διακρίνεται το κατασκευασμένο πλέον λιμανάκι του Μπάτη που χρησιμοποιούνταν για τις ανάγκες του Αθλητικού Ομίλου Παλαιού Φαλήρου (Εικ. 52). Αργότερα, στο σημείο αυτό εγκαταστάθηκε το Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων. Στο τέλος της δεκαετίας του 1970 το λιμάνι είναι λειτουργικά ενεργά (Εικ. 53), ενώ λίγο αργότερα θα εγκαταλειφθεί και καταστραφεί. Πλέον δεν υπάρχει πρόσβαση προς τη θάλασσα και η αμμουδιά επεκτάθηκε στο εσωτερικό του λιμανιού λόγω των φερτών υλικών από τις επιχωματώσεις της Νέας Μαρίνας Αλίμου δίπλα από το ρέμα της Πικροδάφνης (Εικ. 54).

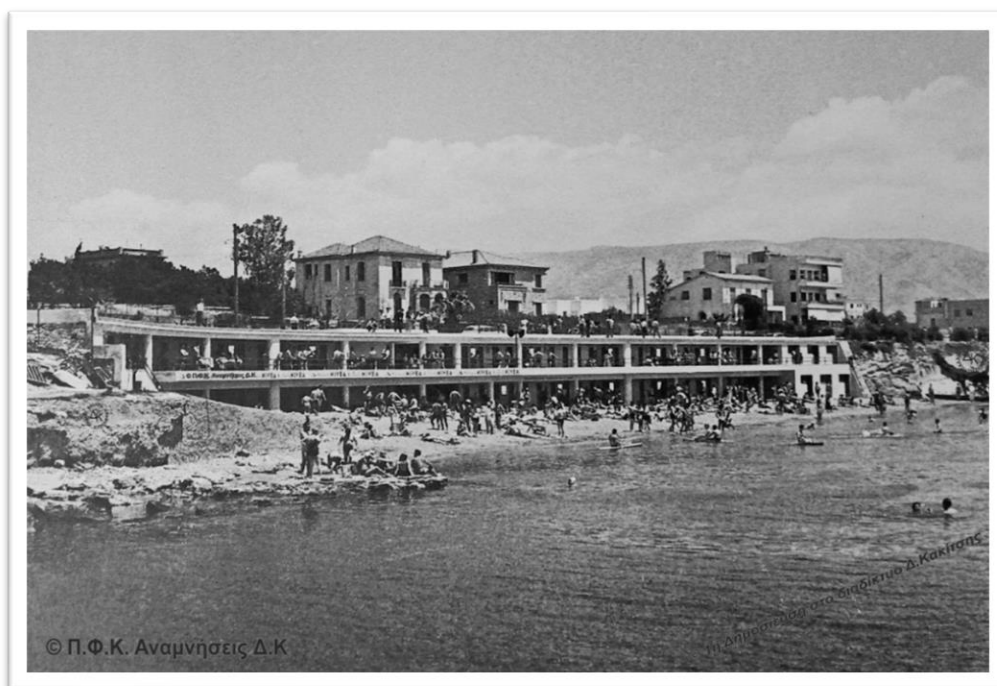

Εικόνα 53. Το λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων στο Μπάτη, τέλος δεκαετίας του '70 (πηγή: Δ. Κακίτσης)

Εικόνα 54. Το λιμανάκι στο Μπάτη σήμερα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Οι διάσημες εγκαταστάσεις λουτρών του Μπάτη, ή αλλιώς τα Φαληρικά λουτρά πολυτελείας (Εικ. 55), κατασκευάστηκαν το 1937 από τον αρχιτέκτονα Γεώργιο Κοντολέοντα. Η μικρού πλάτους αμμουδιά διαπλατύνθηκε με φερτή άμμο και απομακρύνθηκαν βράχοι που υπήρχαν για την ευκολότερη πρόσβαση των λουόμενων στην θάλασσα. Τις δεκαετίες του '50 και του '60 η παραλία του Μπάτη αποτελούσε μια από τις καθαρότερες και ομορφότερες παραλίες της Αττικής. Στα λουτρά ο επισκέπτης πλήρωνε εισιτήριο για την είσοδό του. Ερχόμενος από την λεωφόρο Ποσειδώνος, ο επισκέπτης μπορούσε να διακρίνει μόνο το σιδερένιο κιγκλίδωμα και την εντυπωσιακή σκάλα που κατέληγε σε μια μεγάλη βεράντα με καμπίνες (Κακίτσης, 2015).

Εικόνα 55. Τα λουτρά του Μπάτη, 1956. (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

Τέλος, η επόμενη φωτογραφία (Εικ. 56) μαρτυρά την λειτουργία των λουτρών του Μπάτη 25 χρόνια μετά την κατασκευή τους. Σύμφωνα με τον κ. Κακίτση μόλις είχε εγκαινιαστεί η εξέδρα του Μπάτη. Το πλάτωμα που φαίνεται στο βάθος αποτελεί την σημερινή πλατεία του Μπάτη, χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων του δήμου, που τότε λειτουργούσε ως ζυθεστιατόριο. Η παραλία του Μπάτη δεν θυμίζει σε τίποτα την παλιά της εικόνα. Οι εγκαταστάσεις των λουτρών έχουν καταστραφεί όπως και η ξύλινη εξέδρα. Το πλάτωμα του Μπάτη δεν φιλοξενεί πια το εστιατόριο.

Εικόνα 56. Τα λουτρά του Μπάτη, 1963 (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2018)

Ο πολιτικός μηχανικός και κάτοικος Π. Φαλήρου Νίκος Γιαννιός, περιγράφει την ακτή του Μπάτη στα μεταπολεμικά χρόνια, σε άρθρο του στην εφημερίδα το Βήμα το Φεβρουάριο του 2020, ως εξής : «Μετά την εξέδρα του Μπάτη υπάρχει η ακτή της ομώνυμης πλαζ με πλούσια αμμουδιά η οποία τελειώνει σε μια μικρή βραχώδη προεξοχή. Ακολουθεί μεταξύ αυτής και της αμέσως επόμενης βραχώδους προεξοχής η περίφημη στενή αμμουδιά την οποία οι ντόπιοι ονόμασαν 'Χονολουλού' με τους ομπρελάδες της εποχής που νοίκιαζαν κανό και πούλαγαν πορτοκαλάδες. Ακολουθεί άλλη μια μικρή ακτή με λευκό ασβεστολιθικό ποταμίσιο βότσαλο με ομπρελάδες κι αυτή μεταξύ δύο βραχωδών προεξοχών και αμέσως μετά η πλαζ του Έδεμ με αμμουδιά ανακατεμένη με το ίδιο λευκό βότσαλο.»

2.2.6. Το Έδεμ

Η περιοχή του Έδεμ αποτελούσε το σημείο αναφοράς της καλοκαιρινής ζωής κατά τη δεκαετία του '30. Ο κοινοτάρχης του Παλαιού . Φαλήρου, προκειμένου να προσελκύσει επισκέπτες κατασκεύασε 60 περίπου καμπίνες στα τέλη της δεκαετίας του 1920. Σε αεροφωτογραφία του 1936-36, φαίνεται ότι στην παραλία του Έδεμ (Εικ. 57) υπήρχαν λουτρά που τα πλαισίωναν τρεις εξέδρες. Διακρίνεται επίσης το τέρμα της γραμμής του τραμ πάνω στην κεντρική νησίδα της λεωφόρου Ποσειδώνος και αμέσως μετά, ρέει το ρέμα της Πικροδάφνης. Απέναντι, και αριστερά του ρέματος φαίνεται το εμβληματικό

τελευταίο κτίριο στα σύνορα του δήμου, η βίλα Ξενοδοχείο Μέγα Edem Club ή μέγαρο Καπνίστ του 1908 που αρχικά λειτουργούσε σαν κινηματογράφος.

Εικόνα 57. Αεροφωτογραφία της περιοχής του Έδεμ. 1935-36 (πηγή: Δημήτρης Κακίτσης, Π.Φ.Κ Αναμνήσεις, 2019)

Οι εξέδρες ήταν σιδερένιες με ξύλινο δάπεδο. Μια από αυτές τις τρεις σιδερένιες εξέδρες των λουτρών του Έδεμ φαίνεται στη φωτογραφία που ακολουθεί (Εικ. 58). Τόσο οι εξέδρες όσο και οι λουτρικές εγκαταστάσεις του Έδεμ δεν σώζονται σήμερα.

Εικόνα 58. Μια εξέδρα των λουτρών του Έδεμ, 1930 (πηγή: Δήμος Π. Φαλήρου, 2017)

Ακριβώς απέναντι από την έξοδο της οδού Αχιλλέως, κάτω από την Ποσειδώνος, βρισκόταν η παραλία της 'Χονολουλού' (Εικ. 59 & 60). Σε αντίθεση με τις δυο άλλες παραλίες όπου υπήρχε εισιτήριο, η Χονολουλού ήτα μια ελεύθερη πλαζ. Εντύπωση προκαλούν τα βράχια ύψους έως 7 μέτρων, με τα μικρά σπήλαια και η μικρή τότε έκταση της παραλίας που είχαν στη διάθεση τους οι λουόμενοι.

Εικόνα 59. Η παραλία Χονολουλού, μετά τον Μπάτη προς το Έδεμ, 1952 (πηγή: Δ.Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

Εικόνα 60. Μια άλλη άποψη της παραλίας της Χονολουλού, 1972 (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

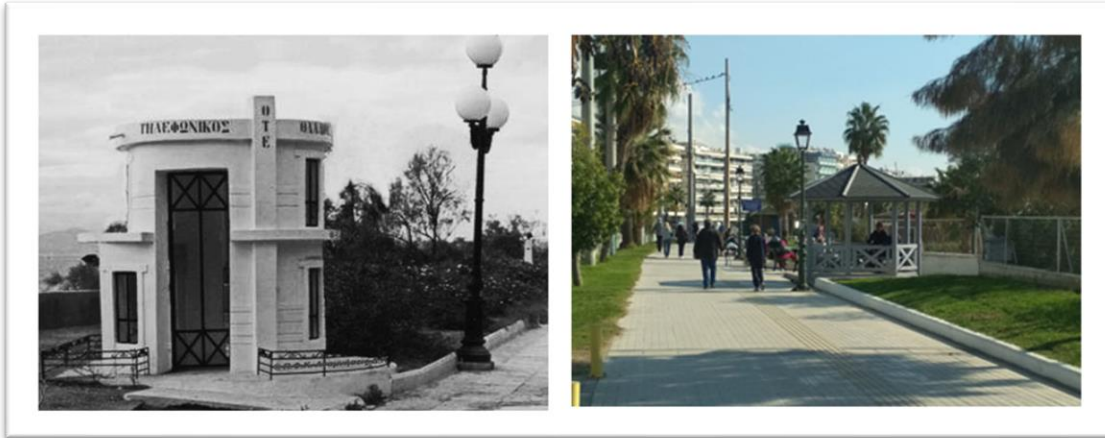
Σε μια μεταγενέστερη φωτογραφία των λουτρών του Εδέμ από το 1955, διακρίνεται και πάλι η εξέδρα, ενώ η παραλία έχει αποκτήσει το διπλάσιο πλάτος και έχει περίφραξη. Στο βάθος, το λευκό κτίριο είναι το σημερινό καφέ-εστιατόριο Edem (Εικ. 61).

Εικόνα 61. Τα λουτρά του Έδεμ το 1955 (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

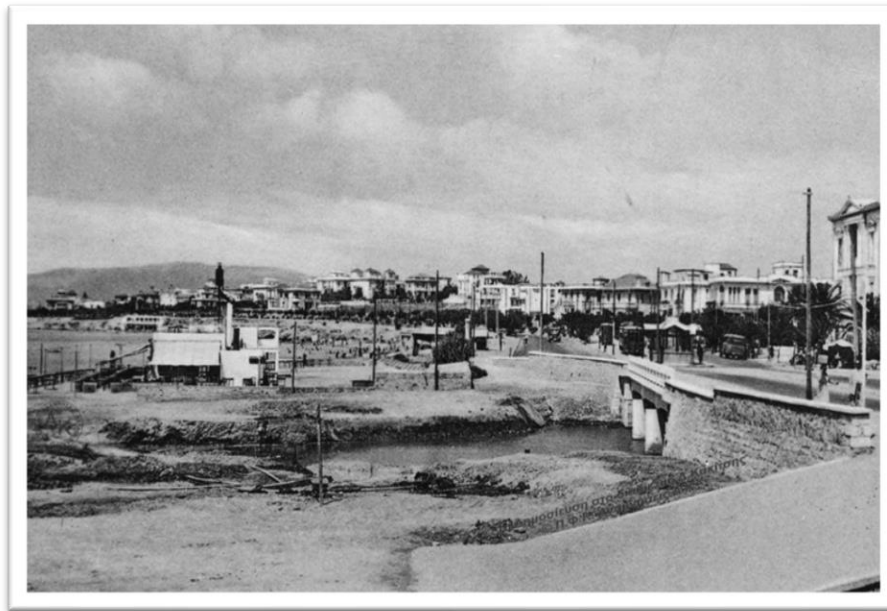
Στο πλάτωμα του μεγάλου βράχου, ο δήμαρχος Παλαιού Φαλήρου Στέλιος Βλαχόπουλος κατασκεύασε το 1972 την πρώτη παιδική χαρά κάτω από την λεωφόρο Ποσειδώνος στον αιγιαλό που ανήκε στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.). Η παιδική χαρά υπάρχει μέχρι και σήμερα (Κακίτσης, 2015)

Χαρακτηριστικό στοιχείο στον κεντρικό περίπατο της περιοχής του Έδεμ και πάνω από την παραλία της Χονολουλού (ύψος οδού Αχιλλέως) ήταν ο στρογγυλός τηλεφωνικός θάλαμος (Φλοισβάκι), μια μικρογραφία του κτιρίου-συμβόλου «Φλοίσβος». Σήμερα στη θέση του βρίσκεται ένα ξύλινο κιόσκι (Εικ. 62).

Εικόνα 62. Το Φλοισβάκι στο Έδεμ, περίπου δεκαετία 1960 και το κίосκι που το αντικατέστησε (πηγή: Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις)

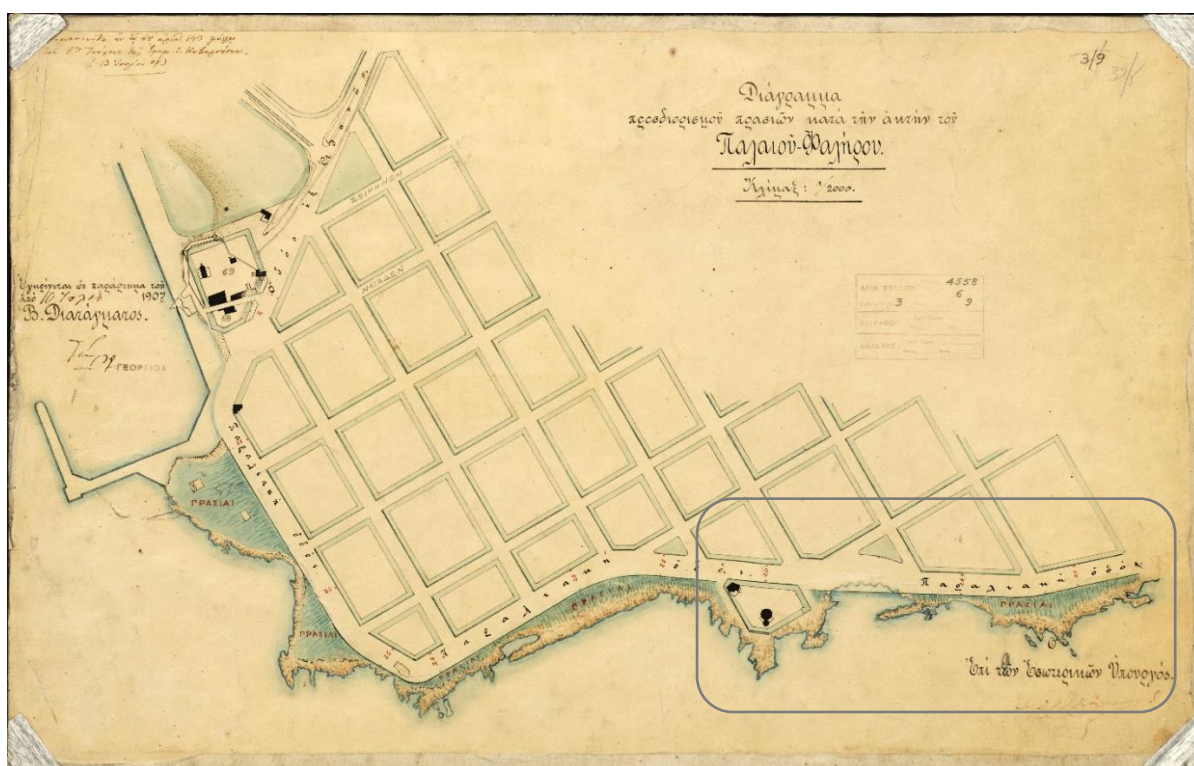
Το τέλος του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου σηματοδοτείται από το ρέμα της Πικροδάφνης. Σε φωτογραφία που είναι τραβηγμένη από την Μαρίνα Αλίμου, απεικονίζεται η εκβολή του ρέματος Πικροδάφνης και η γέφυρα της, το καφε-εστιατόριο Edem ενώ στο βάθος μόλις διακρίνονται τα νεόκτιστα λουτρά του Μπάτη (Εικ. 63). Σήμερα, στην εκβολή υπάρχει πλούσια φυσική βλάστηση με καλαμιές, ενώ μεγάλο τμήμα της Μαρίνας Αλίμου έχει ανυψωθεί και το σημείο αποτελεί καρνάγιο

Εικόνα 63. Το ρέμα της Πικροδάφνης στα τέλη της δεκαετίας του 1930 (Δ. Κακίτσης, Π.Φ.Κ. Αναμνήσεις, 2015)

Ο πολιτικός μηχανικός Ν. Γιαννιός αναφέρει, σε συνέχεια του άρθρου του για την μεταπολεμική εποχή, ότι η ακτή του Παλαιού Φαλήρου από το λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων έως την εκβολή του ρέματος της Πικροδάφνης ήταν κυρίως βραχώδης καθώς και ότι ο πυθμένας της θάλασσας ήταν αμμώδης. Επιπλέον, η περιοχή εκατέρωθεν της εκβολής της Πικροδάφνης δέχονταν όλο το φερτό υλικού του χειμάρρου τις βροχερές ημέρες.

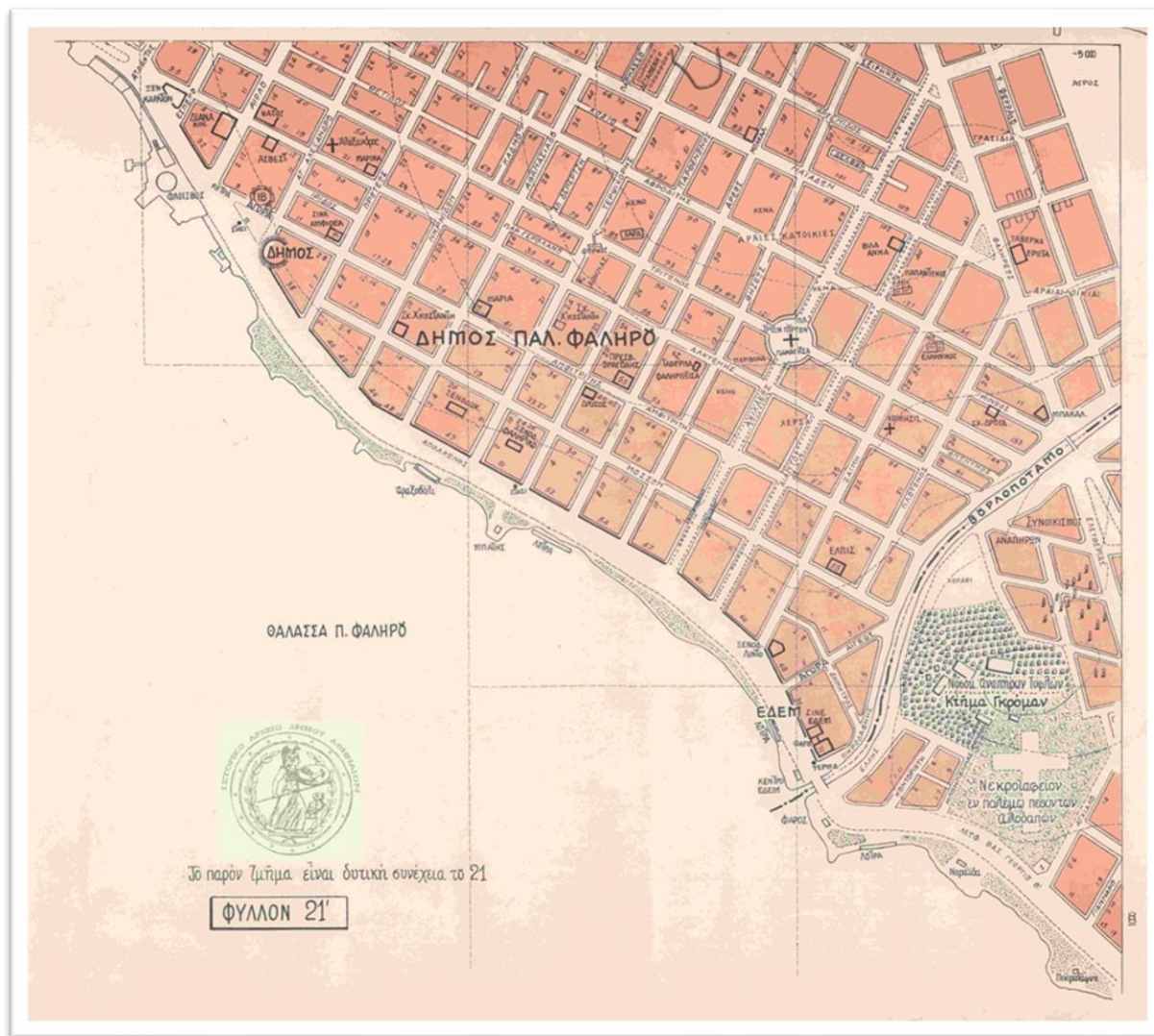
Η εξέλιξη του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου έχει αποτυπωθεί και σε ιστορικούς χάρτες, τρεις από τους οποίους παρουσιάζονται στη συνέχεια. Στον πρώτο χάρτη από το 1907, περιλαμβάνεται το τμήμα του από το Φλοίσβο μέχρι την αρχή της Παλμύρας (Εικ. 64). Όπως φαίνεται στον χάρτη, η ακτή ήταν βραχώδης, με την θάλασσα να εφάπτεται σχεδόν με την παραλιακή λεωφόρο. Επικρατούν οι πρασιές στο μεγαλύτερο μέρος του μετώπου

Εικόνα 64. Χάρτης απεικόνισης των πρασιών της ακτής του Παλαιού Φαλήρου, 1907. (πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας)

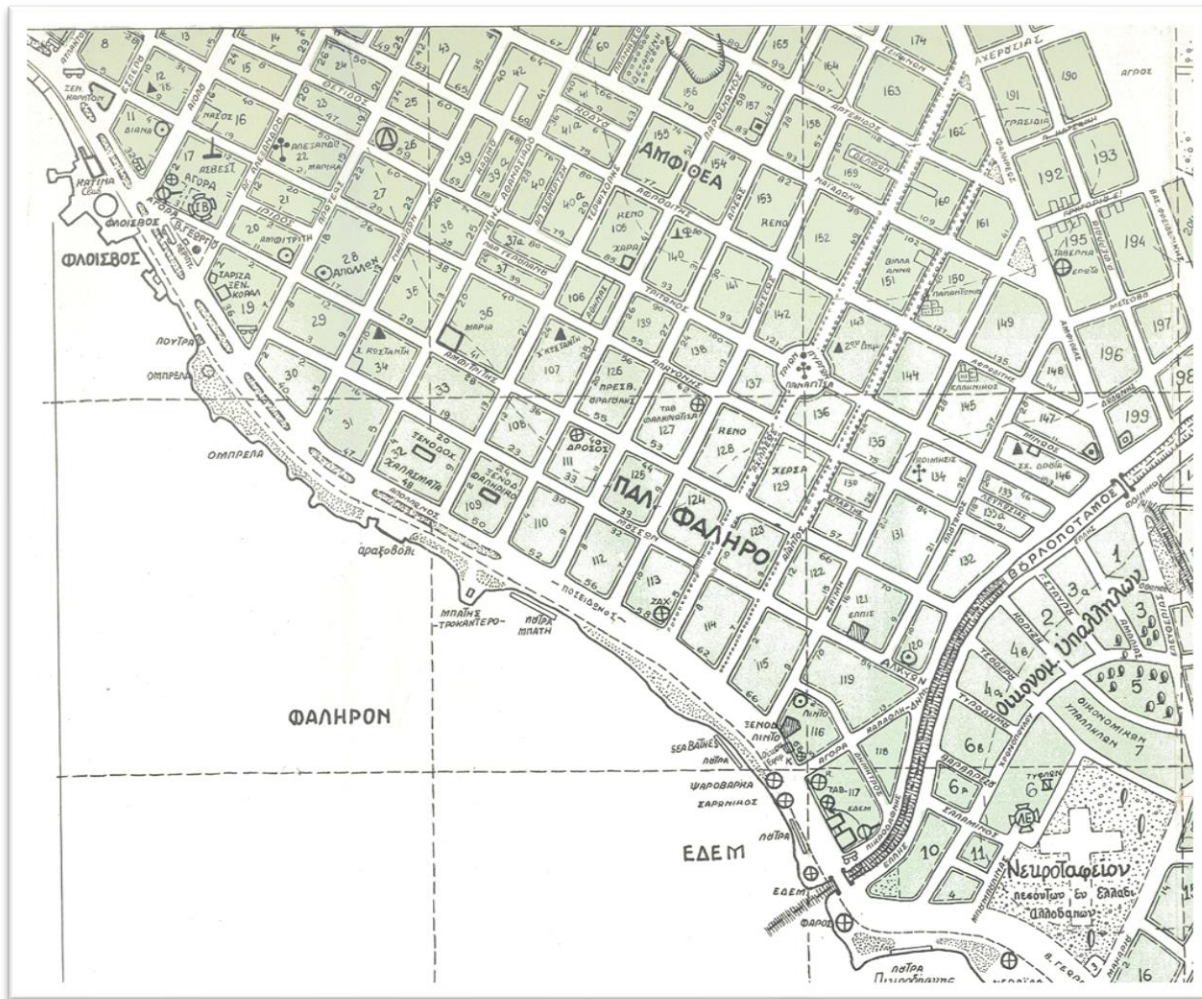
Στον δεύτερο, ημι-κτηματολογικό χάρτη του Λεκανοπεδίου Αττικής που χρονολογείται περίπου το 1955, φαίνεται επίσης το τμήμα του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου που μελετάται (Εικ. 65). Με διακεκομμένη γραμμή, σημειώνεται ο κεντρικός περίπατος που υπάρχει και σήμερα. Δεν υπάρχουν ακόμα οι έντονες ανθρώπινες

παρεμβάσεις. Παρατηρούνται μόνο τα λουτρά που λειτουργούσαν στο Μπάτη και το Έδεμ, όπως και το «αραξοβόλι» που πρόκειται για το μετέπειτα λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων. Η θάλασσα βρίσκεται πολύ πιο κοντά στην λεωφόρο Ποσειδώνος και η ακτή έχει σημαντικά μικρότερο πλάτος.

Εικόνα 65. Ημι-κτηματολογικός χάρτης Λεκανοπεδίου Αττικής, περίπου 1955 (πηγή: Ιστορικό αρχείο δήμου Αθηναίων)

Στον χάρτη του λεκανοπεδίου που εκδόθηκε μια δεκαετία αργότερα, παρατηρείται μια πιο λεπτομερής περιγραφή των στοιχείων που προστέθηκαν στην ακτή του Παλαιού Φαλήρου, όπως τα λουτρά και οι ομπρέλες του Φλοίσβου για την εξυπηρέτηση των λουόμενων. Σημειώνονται επίσης, τα πιο γνωστά κέντρα εστίασης της εποχής, όπως ήταν ο «Μπάτης» στο σημερινό χώρο εκδηλώσεων και ο «Σαρωνικός» και το «Έδεμ» στην ομώνυμη παραλία (Εικ. 66).

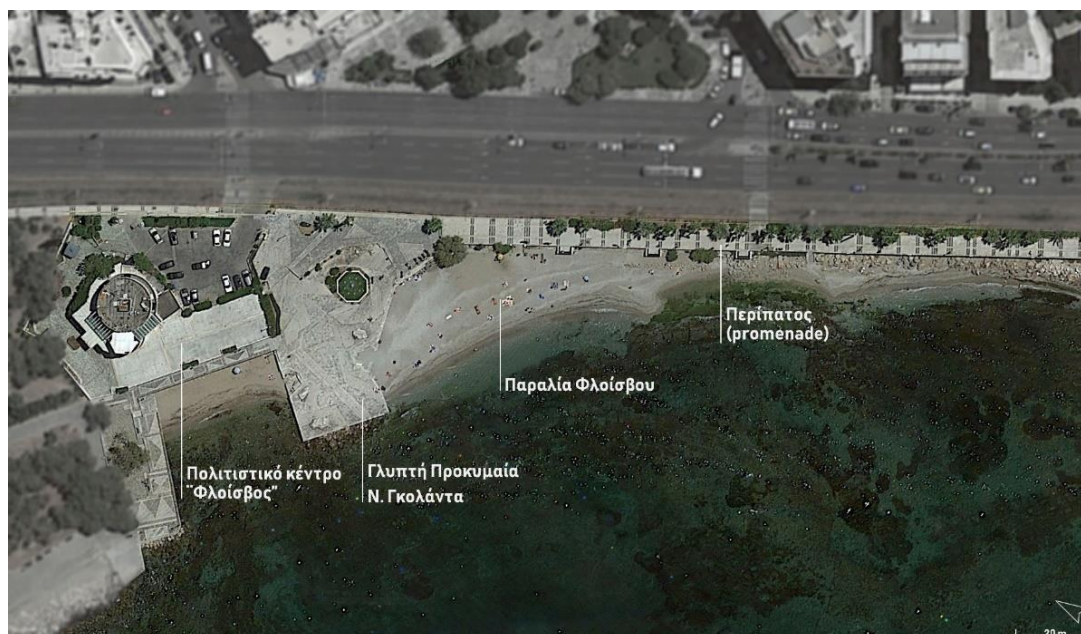
Εικόνα 66. Χάρτης Λεκανοπεδίου Αττικής, Φύλλο 21-Καλαμάκι, Κλίμακα 1:5000 (πηγή: Κική Διαμαντοπούλου, Ελληνική Χαρτογραφία, Έκδοσις 2α, 1964-65)

2.3. Η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής της μελέτης

Ακολουθεί η περιγραφή της σημερινής κατάστασης και παρουσιάζεται φωτογραφικά το τμήμα του υπό μελέτη παραλιακού μετώπου. Οι ενότητες έχουν χωριστεί ανά τμήματα σύμφωνα με την ονομασία του τοπωνύμιου (Φλοίσβος, Παλμύρα, Μπάτης και Έδεμ) και αντιστοιχούν στα σχέδια υφιστάμενης κατάστασης του παραρτήματος.

2.3.1. Φλοίσβος (έως την Πλατεία Ηρώων)

Για την διευκόλυνση της καταγραφής και την περιγραφή του μετώπου όπως παρουσιάζεται στην παρακάτω αεροφωτογραφία (Εικ. 67) , το τμήμα αυτό χωρίστηκε: στην περιοχή του Πολιτιστικού κτιρίου «Φλοίσβος», την Γλυπτή Προκυμαία Ν. Γκολάντα, την παραλία του Φλοίσβου και το αντίστοιχο τμήμα του κεντρικό περίπατο (promenade).

Εικόνα 67. Αεροφωτογραφία του πρώτου τμήματος του Φλοίσβου (πηγή: Google Earth)

Το πολιτιστικό κέντρο

Στην πρώτη είσοδο του κεντρικού περιπάτου, ο επισκέπτης συναντά το κτίριο του Πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος», που διαθέτει μικρό αύλειο χώρο με τον χώρο στάθμευσης Ι.Χ. αυτοκινήτων (Εικ. 68α), και την περίφραξη (Εικ. 68β). Περιμετρικά του χώρου αυτού υπάρχουν παρτέρια με γρασίδι και θαμνώδη είδη. Ο προαύλειος χώρος που βρίσκεται από την πλευρά της θάλασσας, παρουσιάζει φθορές και φαίνεται εγκαταλελειμμένος. Το τσιμεντένιο δάπεδο χρίζει επισκευών αφού σε πολλά σημεία του είναι κατεστραμμένο. Η περίφραξη και τα κιγκλιδώματα έχουν την ίδια εικόνα όπως και

τα παρτέρια, που φαίνονται εγκαταλελειμμένα (Εικ. 69) Ενώ ο χώρος είναι προορισμένος για πολιτιστικές εκδηλώσεις, παρ' όλα αυτά πλέον χρησιμοποιείται αυθαίρετα σαν πίστα skateboard και ποδηλασίας. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη κατασκευής ειδικού χώρου για τις συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Εικόνα 68. Το πολιτιστικό κέντρο «Φλοίσβος» και ο περιβάλλον χώρος του. (α) Το παρκινγκ στη πλευρά της λεωφόρου Ποσειδώνος (β) ο προαύλειος χώρος μπροστά στη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

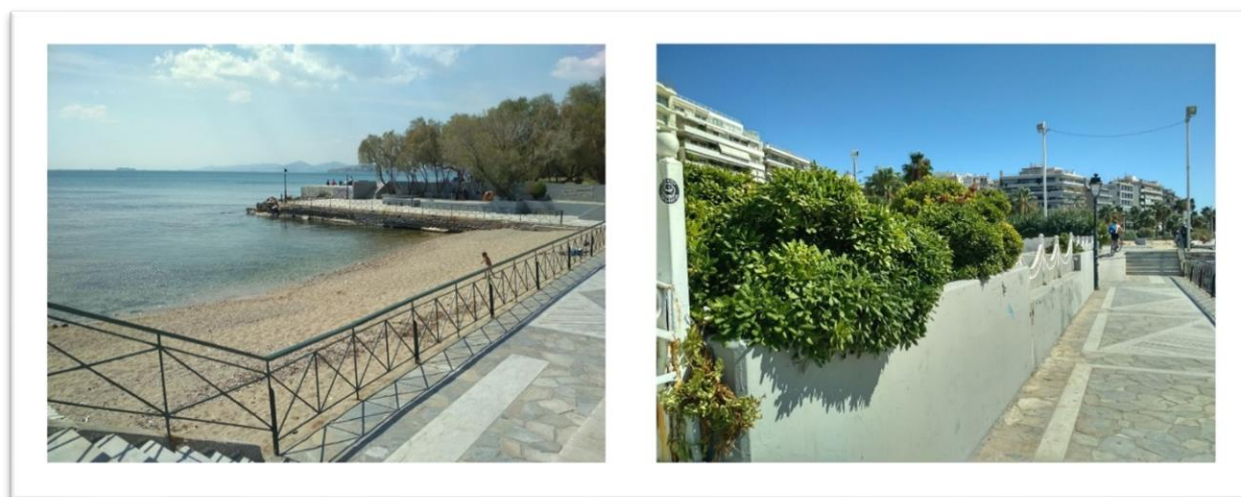
Εικόνα 69. Λεπτομέρειες από τον προαύλειο χώρο του πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος» (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στο χώρο του πρώην αναψυκτήριου του «Φλοίσβου», βρίσκονται κίосκια εγκαταλελειμμένα και παρτέρια χωρίς καμία φύτευση (Εικ. 70). Ο χώρος είναι ουσιαστικά ανεκμετάλλευτος και δίνει μια κακή πρώτη εντύπωση στον επισκέπτη.

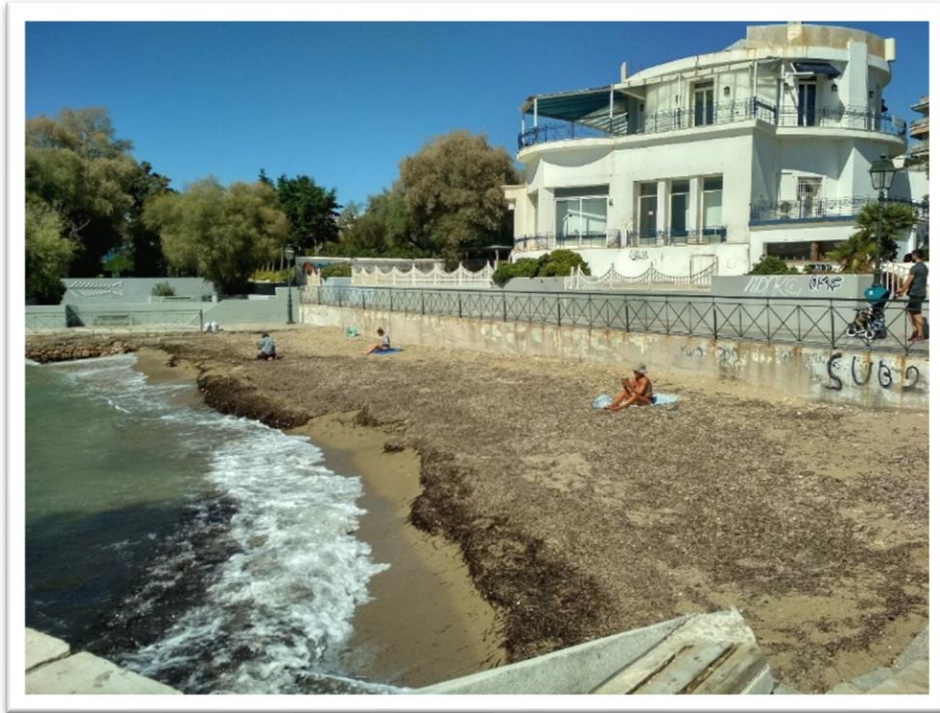
Εικόνα 70. Λεπτομέρειες από τον προαύλειο χώρο του πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος» (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Σε χαμηλότερο επίπεδο του «Φλοίσβου» και μπροστά από τη θάλασσα, υπάρχει ο διάδρομος που παρουσιάζει καθημερινά μεγάλη κίνηση αποτελώντας το μοναδικό σημείο που συνδέει την Γλυπτή Προκυμαία με το Πάρκο Φλοίσβου (Εικ. 71). Η στενότητα του διαδρόμου καθιστούν απαραίτητη την τροποποίησή του. Οι δύο ράμπες στα άκρα του διαδρόμου που κατασκευάστηκαν για την εξυπηρέτηση των ατόμων με κινητικά προβλήματα και ποδηλάτες συναντούν εμπόδια στην πορεία τους, με συνέπεια να παραμένουν σε αχρηστία.

Εικόνα 71. Ο διάδρομος από τη Γλυπτή Προκυμαία προς το Πάρκο Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

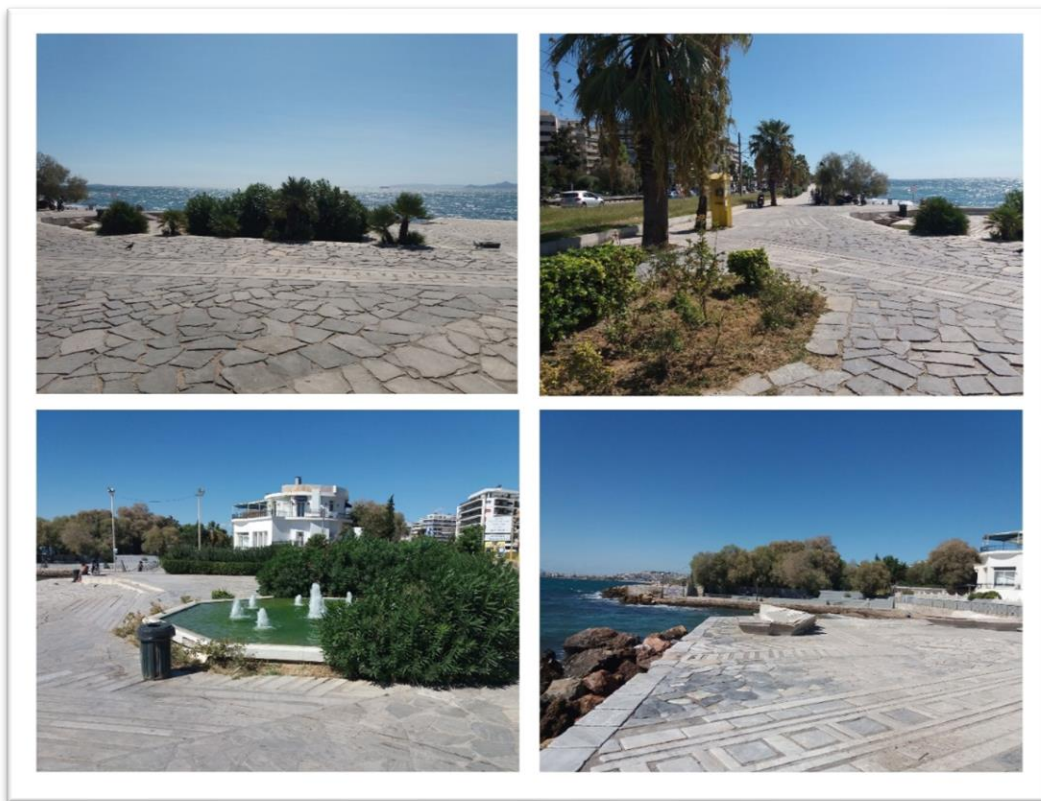
Στην επόμενη φωτογραφία που είναι τραβηγμένη από την πλευρά της θάλασσας, διακρίνονται οι φθορές του τοιχίου του διαδρόμου (Εικ. 72).

Εικόνα 72. Η μικρή παραλία μπροστά από το Πολιτιστικό κέντρο "Φλοίσβος" (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η Γλυπτή Προκυμαία

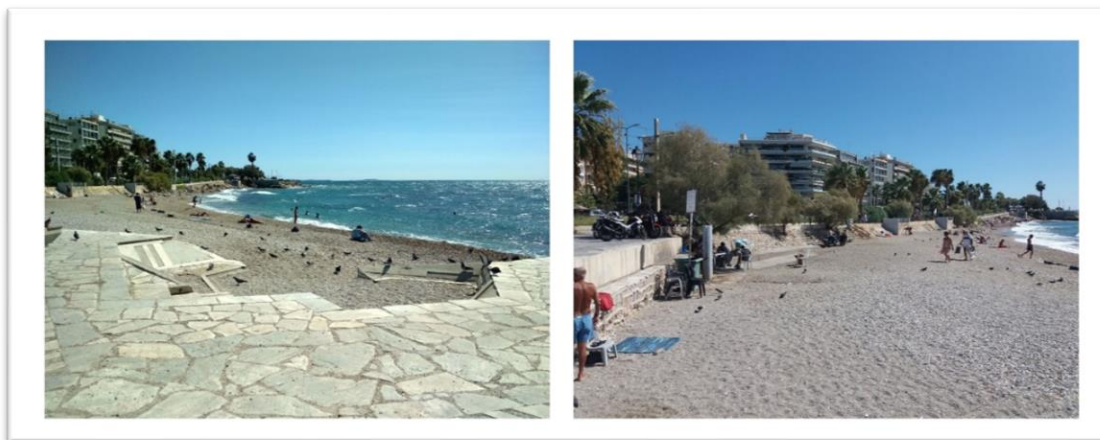
Στα αριστερά του Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος» βρίσκεται η Γλυπτή Προκυμαία Ν. Γκολάντα, που κατασκευάστηκε το 1986 (Εικ. 73). Η εικόνα της προκυμαίας παραμένει όμοια με την αρχική της μορφή. Τα σημεία που θα πρέπει να γίνει άμεση παρέμβαση είναι τα παρτέρια πάνω στην πλατεία και δίπλα στο υφιστάμενο σιντριβάνι τα οποία χρίζουν συντήρησης και νέων φυτεύσεων. Επιπλέον, το κεντρικό σιντριβάνι είναι παράταιρο στο χώρο και ξένο, αφού δεν αποτέλεσε έργο της ανάπλασης της γλύπτριας τοπίου.

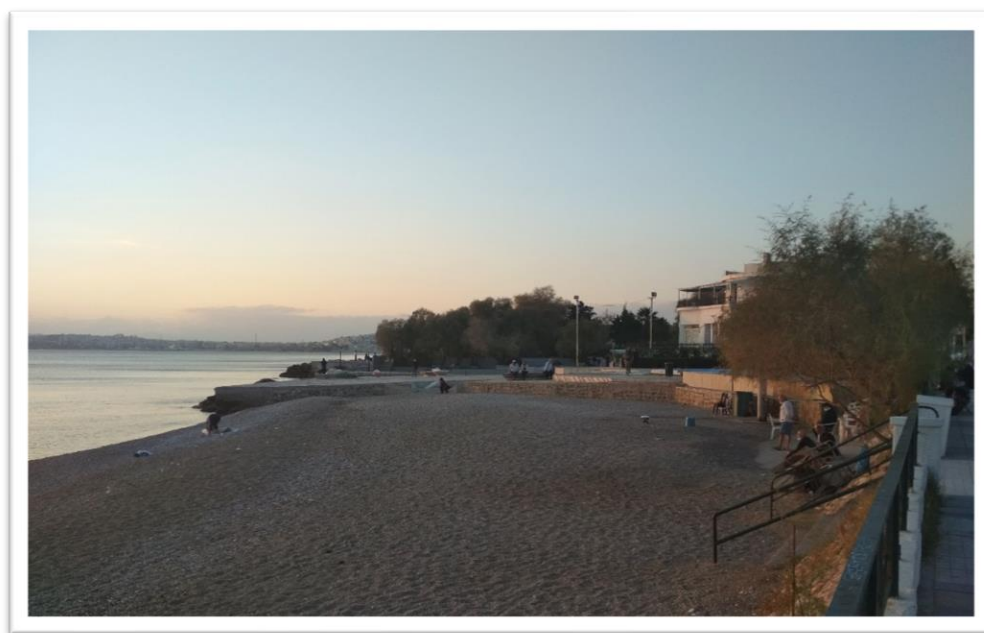
Εικόνα 73. Λεπτομέρειες της Γλυπτής Προκουμαίας Ν. Γκολάντα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Παραλία Φλοίσβου

Η εικόνα της παραλίας του Φλοίσβου (Εικ. 74 & 75), που βρίσκεται κάτω και αριστερά της γλυπτής προκουμαίας, δεν θυμίζει σε τίποτα αυτή του παρελθόντος. Εκεί που υπήρχαν οι βραχώδεις εξάρσεις υπάρχει πλέον αμμουδιά. Όμως παρουσιάζει προβλήματα πρόσβασης, λόγω έλλειψης σκάλας από το κεντρικό μονοπάτι προς την αμμουδιά. Το τοιχίο που χωρίζει τα δύο παραπάνω σημεία έχει μεγάλο ύψος, υπερβαίνοντας το 1 μέτρο. Δεν υπάρχουν επίσης ράμπες εύκολης πρόσβασης. Επιπλέον, η μεγάλη συγκέντρωση λουόμενων καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας, καθιστά απαραίτητη την δημιουργία-κατασκευή χώρου στάσης και μικρής ανάπαυσης. Τέλος, η πρόχειρη ντουζιέρα που υπάρχει χρίζει άμεσης αντικατάστασης.

Εικόνα 74. Η παραλία του Φλοίσθου από την Γλυπτή Προκυμαία (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 75. Η παραλία του Φλοίσθου τις απογευματινές ώρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)

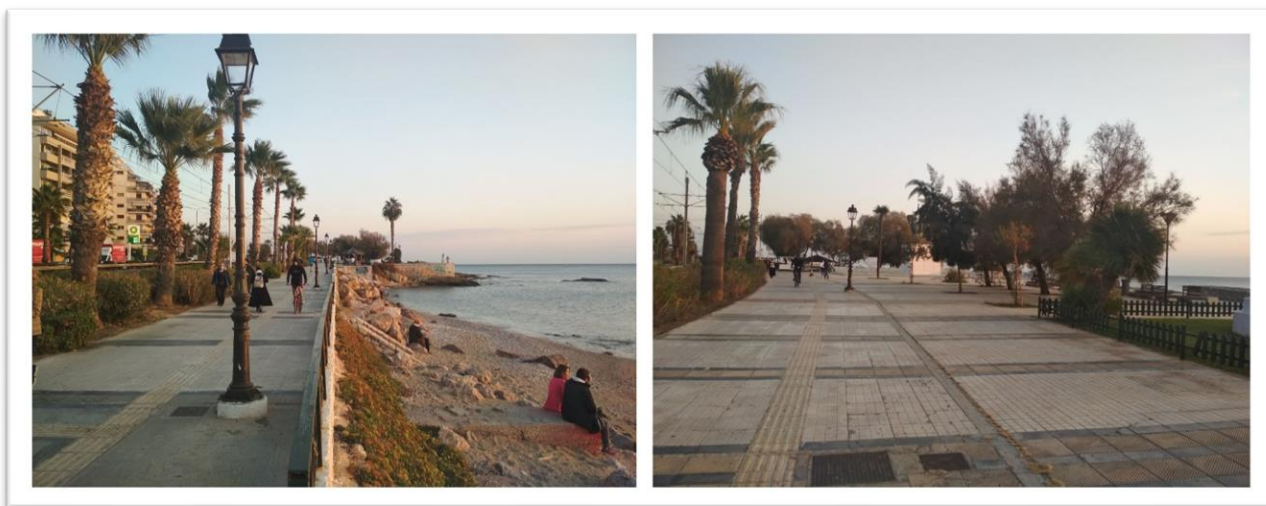
Στη συνέχεια της παραλίας συναντάται τμήμα του παλαιού πέτρινου τοιχίου και των σκαλοπατιών του, που έχουν πλέον καλυφθεί από την άμμο και κρίνεται απαραίτητη η ανάδειξή τους (Εικ. 76).

Εικόνα 76. Το ιστορικό τοίχιο της παραλίας του Φλοίσβου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Ο περίπατος (Φλοίσβος-Πλατεία Ηρώων)

Ο κεντρικός περίπατος (promenade), που έχει περίπου μήκος 3 χιλιομέτρων, έχει αφετηρία το Φλοίσβο και τερματίζει στο Έδεμ. Το πλάτος του κυμαίνεται από 3 έως 5 μέτρα, με το μεγαλύτερο πλάτος του στην Πλατεία Ηρώων και το μικρότερο στο Έδεμ.

Εικόνα 77. Ο κεντρικός περίπατος προς την Πλατεία Ηρώων (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Είναι υπερυψωμένος σε σχέση με τον αιγιαλό, με το ύψος του μεταβαλλόμενο από 1 έως και 5 μέτρα. Στο τμήμα του περιπάτου που συνδέει το Φλοίσβο με την Πλατεία Ηρώων (Εικ. 77), το μέγιστο ύψος είναι τα 3 μέτρα.

Σε όλο το μήκος του υπάρχει πλακόστρωση με πλάκες 40x40 εκ. , με έντονη φθορά τους σε πολλά σημεία όπου και έχουν υπάρξει πρόχειρες διορθώσεις (κυρίως με σκυρόδεμα). Αριστερά του περιπάτου διατρέχει ένα συνεχόμενο παρτέρι πλάτους 2 μέτρων, που τον χωρίζει από τις γραμμές του τραμ.

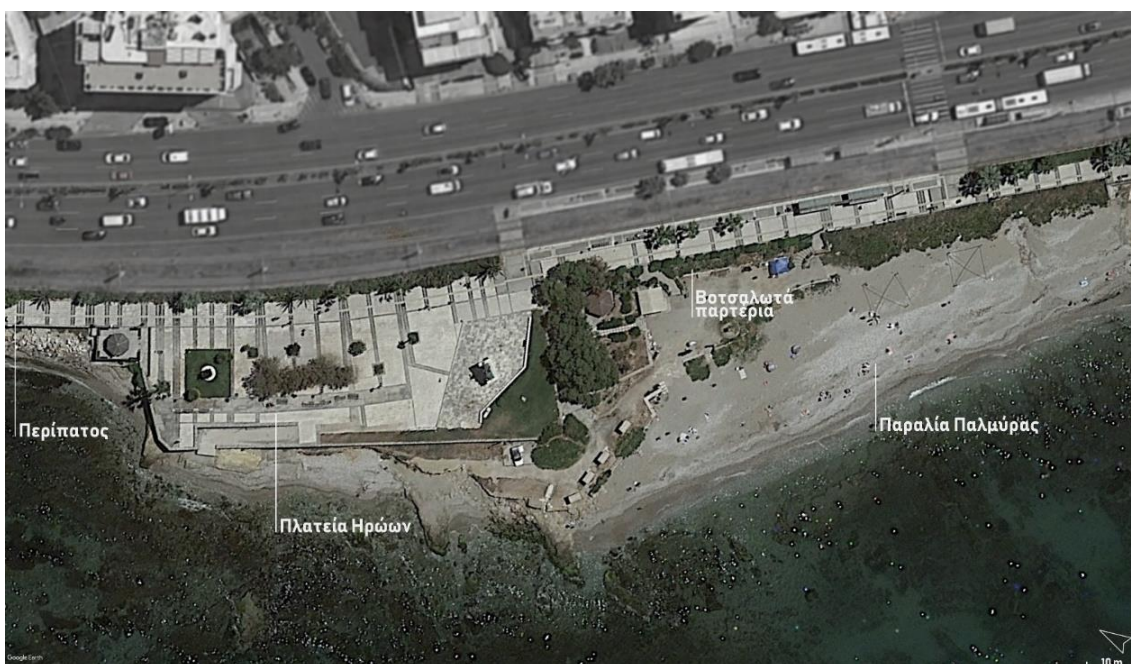
Εικόνα 78. Λεπτομέρειες από τον κεντρικό περίπατο στον Φλοίσβο (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Όσον αφορά στο κιγκλίδωμα που ορίζει το τέλος του περιπάτου προς τη θάλασσα, είναι εμφανής η φθορά τόσο στο τοιχίο στήριξης τους όσο και στα ίδια τα κιγκλιδώματα. Σε αρκετά σημεία επίσης, υπάρχει πλήρης καταστροφή του τοιχίου και απουσία κιγκλιδώματος (Εικ. 78).

Στο τμήμα του περιπάτου μέχρι την Πλατεία Ηρώων, υπάρχουν τρεις ισαπέχουσες τσιμεντένιες εσοχές προς τη θάλασσα που χρησιμεύουν σαν χώροι στάσεις (παγκάκια). Και αυτά έχουν υποστεί φθορές τόσο από την επίδραση της υγρασίας όσο και από ανθρώπινη παρέμβαση.

2.3.2. Η Πλατεία Ηρώων και τα Βοτσαλωτά Παλμύρας

Το τμήμα του παραλιακού μετώπου από την Πλατεία ηρώων μέχρι την παραλία της Παλμύρας φαίνεται στην αεροφωτογραφία που ακολουθεί (Εικ. 79).

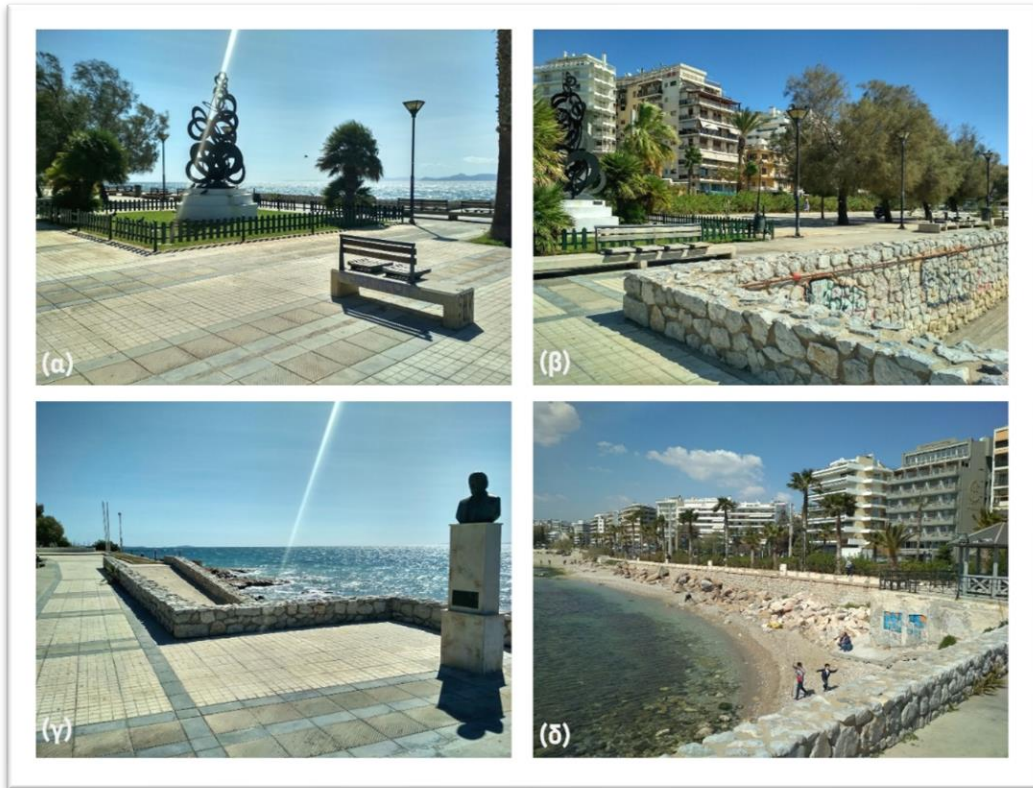
Εικόνα 79. Αεροφωτογραφία του παραλιακού μετώπου, Πλατεία Ηρώων και Βοτσαλωτά Παλμύρας (πηγή Google earth)

Η Πλατεία Ηρώων

Η Πλατεία Ηρώων που ανήκει στον Φλοίσβο, δημιουργήθηκε, από μια διαπλάτυνση του περιπάτου προς τη θάλασσα και έχει την ίδια δαπεδόστρωση με αυτόν. Στην είσοδο της πλατείας, που έχει ύψος 3 μέτρων από τη θάλασσα, υπάρχει ένα κιόσκι που συνήθως χρησιμοποιείται από ομάδες πολιτών ως χώρος συνάντησης και ψυχαγωγίας.

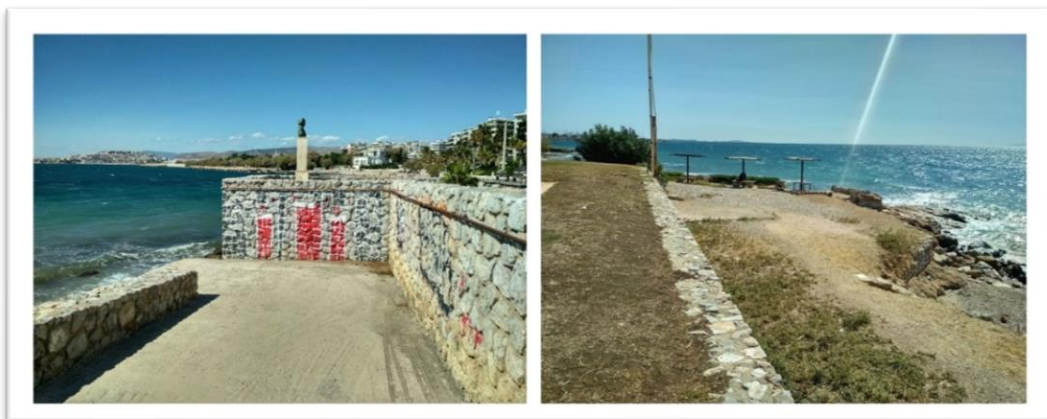
Στην πλατεία συναντάται ένα τετραγωνικό παρτέρι που περιέχει το Πολύκυκλο άγαλμα του γλύπτη Νίκου-Γιώργου Παπουτσίδη (Εικ. 80α), σε εσοχή η προτομή του αρχαιολόγου Μανόλη Ανδρόνικο (Εικ. 80γ), καθώς και το άγαλμα του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Η πλατεία διαθέτει χώρους στάσης με θέα τη θάλασσα και μια μικρή δενδροστοιχία αποτελούμενη από αρμυρίκια. Υπάρχει επίσης, ένα μακρόστενο παρτέρι πίσω από το άγαλμα του Κ. Παλαιολόγου στο οποίο δεν υπάρχει καμία βλάστηση.

Εικόνα 80. Η Πλατεία Ηρώων (α) το παρτέρι με το σύγχρονο γλυπτό (β) η πλατεία από το νότιο άκρο της (γ) η προτομή του στην πλατεία (δ) η θέα του περιπάτου προς το Φλοίσβο (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στο πίσω μέρος της πλατείας υπάρχει ένας διάδρομος για πρόσβαση προς τη θάλασσα και συνεχίζει καταλήγοντας σε ένα βραχώδες πλάτωμα. Σε αυτό υπάρχουν τρεις κατεστραμμένοι χώροι για καθήμενους με ξύλινους σκελετούς ομπρελών καθώς και ένα εγκαταλελειμμένο παρτέρι με σκαλοπάτια που οδηγούσαν στη θάλασσα (Εικ. 81).

Εικόνα 81. Η οπίσθια πλευρά της Πλατείας Ηρώων με το διάδρομο που οδηγεί στη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Το πλάτωμα πίσω από την Πλατεία Ηρώων φαίνεται να υπάρχουν υπολείμματα παλαιότερων τσιμεντένιων και πέτρινων κατασκευών ενώ το έδαφος ήταν καλυμμένο με χαλίκι (Εικ. 82 α & β). Επίσης υπήρχαν πέτρινα παρτέρια με σκαλοπάτια που οδηγούσαν στη θάλασσα (Εικ. 82 γ) καθώς και οι μεταλλικές ομπρέλες με τα ξύλινα παγκάκια (Εικ. 82 δ). Λόγω της σημερινής του εγκατάλειψης, το σημείο αυτό δεν αποτελεί πλέον πόλο έλξης για τους επισκέπτες του παραλιακού μετώπου.

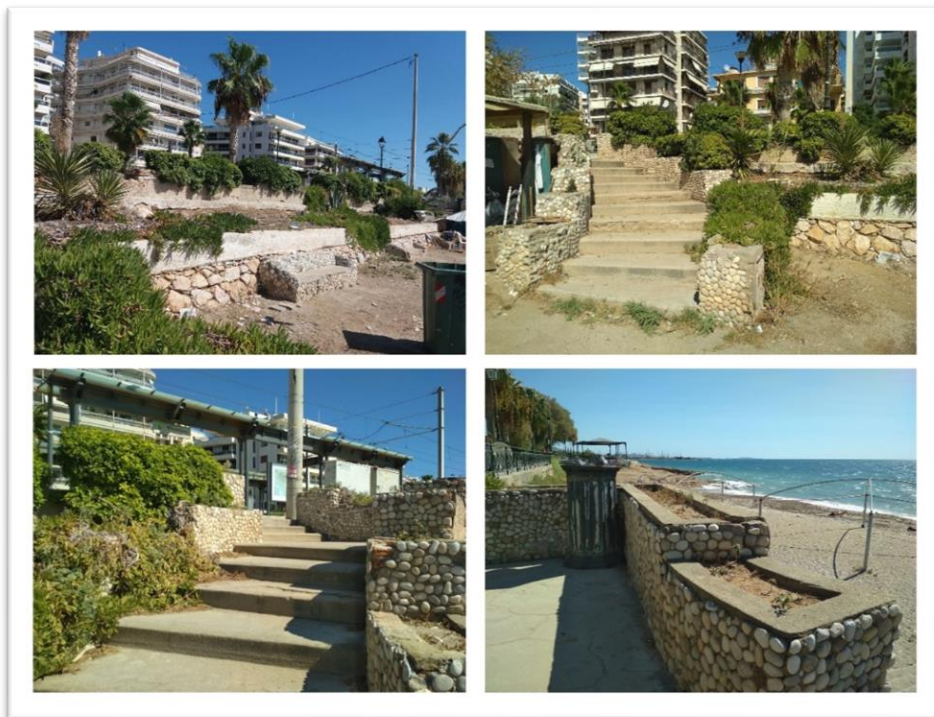
Εικόνα 82. Το πλάτωμα πίσω από την Πλατεία Ηρώων (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τα Βοτσαλωτά

Δίπλα από την Πλατεία Ηρώων βρίσκονται τα βοτσαλωτά παρτέρια της Παλμύρας με εμφανή την εγκατάλειψη και την καταστροφή σε πολλά σημεία τους. Δύο μεγάλες σκάλες, που περιβάλλονται από παρτέρια με βότσαλα, οδηγούν από τον κεντρικό περίπατο προς την μικρή παραλία της Παλμύρας. Στη μέση βρίσκεται το κεντρικό παρτέρι που έχει ελάχιστη βλάβηση (Εικ. 83).

Εκεί που τελειώνουν τα βοτσαλωτά παρτέρια προς την παραλία, βρίσκεται ένα υπερυψωμένο κατά περίπου 1 μ. πλάτωμα και πάνω σε αυτό υπάρχουν φθαρμένα τέσσερα βοτσαλωτά παγκάκια, μια αυτοσχέδια ντουζιέρα και μια πρόχειρη πέργκολα που έχει κατασκευασθεί από τους θαμώνες. Το πλάτωμα επικοινωνεί με την παραλία μέσω σκαλοπατιών σε τρία σημεία, σκαλοπάτια που όπως και ένα πέτρινο χαμηλό τοιχίο

στήριξης είναι σχεδόν κατεστραμμένα και καλυμμένα από έρπον μεσηβριάνθεμο που είχε αρχικά φυτευτεί στα παρτέρια και σταδιακά εξαπλώθηκε (Εικ. 84).

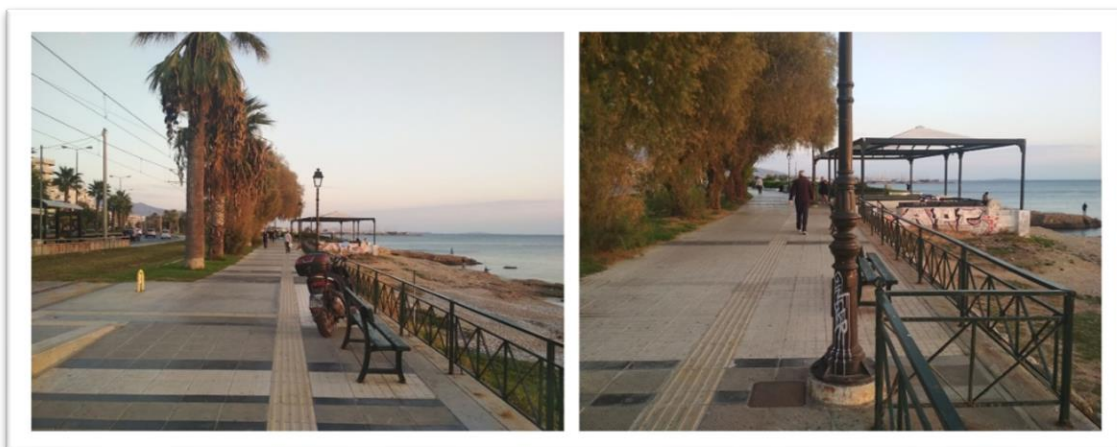
Εικόνα 83. Τα ιστορικά βοτσαλωτά παρτέρια της Παλμύρας (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 84. Το πλάτωμα και η μικρή παραλία στα Βοτσαλωτά (πηγή: προσωπικό αρχείο)

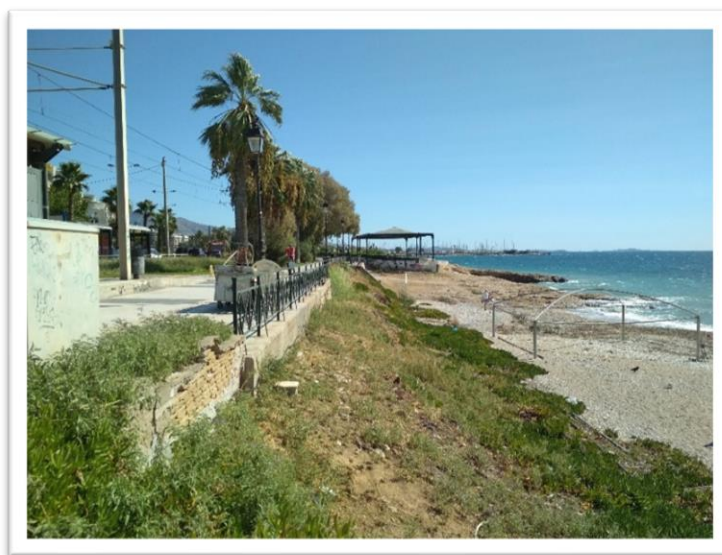
Ο περίπατος (Βοτσαλωτά-Υπαίθριες σκακιέρες)

Στο τμήμα του περιπάτου που συνδέει τα Βοτσαλωτά με τις υπαίθριες σκακιέρες της Παλμύρας, χαρακτηρίζεται από σχετικά καλή κατάσταση της πλακόστρωσης καθώς και του παρτεριού που το χωρίζει από τις γραμμές του τραμ, παρτέρι στο οποίο βρίσκεται δενδροστοιχία από φοίνικες και αρμυρίκια. Ο αστικός εξοπλισμός (παγκάκια, φωτιστικά), είναι προφανές ότι έχει ανάγκη συντήρησης ή αντικατάστασης (Εικ. 85).

Εικόνα 85. Ο περίπατος από τα Βοτσαλωτά προς τις υπαίθριες σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στο τμήμα του περιπάτου από τα βοτσαλωτά παρτέρια μέχρι τις υπαίθριες σκακιέρες υπάρχει ένα συνεχές πρηνές με αραιή παρουσία μεσηβριάνθεμου. Ένα μικρό κομμάτι τοιχίου στο τμήμα αυτό του περιπάτου είναι κατεστραμμένο, ενώ στην παραλία έχει παραμείνει ο σκελετός από παλαιότερη κατασκευή σκίασης των λουόμενων (Εικ. 86).

Εικόνα 86. Η θέα από τα βοτσαλωτά παρτέρια προς τις υπαίθριες σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2.3.3. Παλμύρα

Το τμήμα του παραλιακού μετώπου από τις υπαίθριες σκακιέρες μέχρι και το λιμανάκι των αλιέων και ιστιοπλόων φαίνεται στην αεροφωτογραφία που ακολουθεί (Εικ. 87).

Εικόνα 87. Αεροφωτογραφία τής Παλμύρας από τις υπαίθριες σκακιέρες μέχρι το λιμανάκι (πηγή : Google earth)

Υπαίθριες σκακιέρες

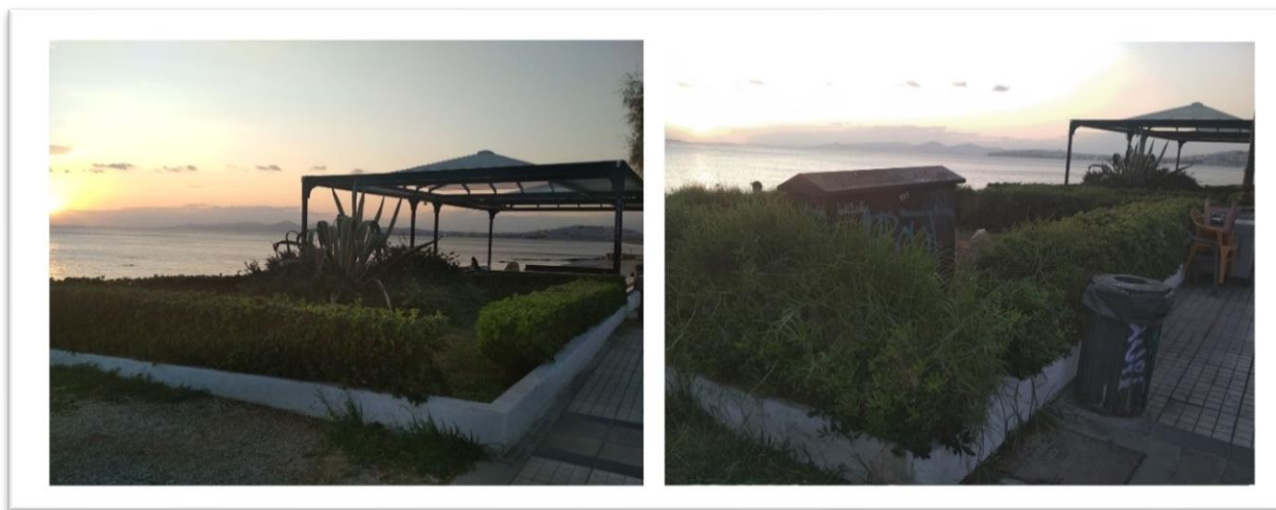
Οι υπαίθριες σκακιέρες τοποθετήθηκαν στη του δεκαετία του '80 και αποτελούν σημείο συνάντησης κατοίκων που παίζουν σκάκι και πολλών θεατών. Βρίσκονται σε αρκετά καλή κατάσταση με πολλά παγκάκια όπως και δύο μεγάλες πέργκολες (Εικ.88).

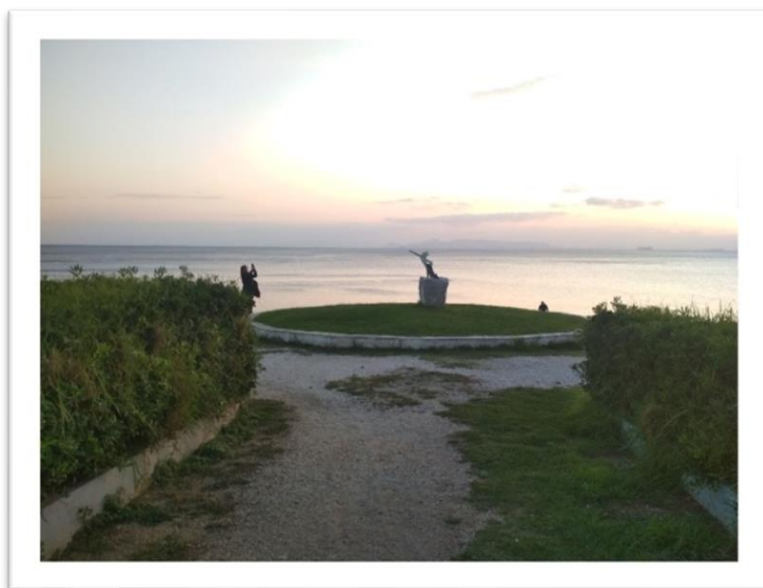
Εικόνα 88. Οι υπαίθριες σκακιέρες της Παλμύρας (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Παρτέρια

Στα δεξιά των υπαίθριων σκακιερών, βρίσκονται τέσσερα μεγάλα παρτέρια με μπορντούρα από αγγελικές και γρασίδι στο εσωτερικό τους, με αισθητική παλαιότερων ετών (Εικ. 89). Στη μέση τους βρίσκεται ένα μεγάλο κυκλικό παρτέρι που φιλοξενεί τους Μεταλλικούς Γλάρους της Ρόζας Ηλιού (Εικ.90).

Εικόνα 89. Τα παρτέρια της Παλμύρας από τον κεντρικό περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 90. Το κυκλικό παρτέρι με τους μεταλλικούς γλάρους (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τόσο τα παρτέρια όσο και ο χώρος που τα περιβάλλει είναι σε άσχημη κατάσταση, με εμφανή την έλλειψη συντήρησης, έντονη την παρουσία ζιζανίων ενώ και τα παγκάκια βρίσκονται σε κατάσταση εγκατάλειψης (Εικ. 91).

Εικόνα 91. Η πλευρά των παρτεριών προς τη θάλασσα και οι σκακιέρες (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Μετά τα παρτέρια πάνω σε μια εσοχή του κεντρικού περιπάτου, βρίσκεται το ολυμπιακό γλυπτό του Γιώργου Γιάννακα, με τον περιβάλλοντα χώρο επίσης σε εγκατάλειψη (Εικ. 92)

Εικόνα 92. Το ολυμπιακό γλυπτό του Γ. Γιάννακα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων

Το «Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων» είναι εδώ και δεκαετίες εγκαταλελειμμένο με ετοιμόρροπες κτηριακές κατασκευές. Στην είσοδο του από τον κεντρικό περίπατο υπάρχουν δύο πλάκες από σκυρόδεμα, υπολείμματα από το παλιό κολυμβητήριο που έχουν καλυφθεί από άναρχη βλάστηση μεσηβριάνθεμου (Εικ. 93).

Το τοιχίο περιμετρικά του λιμανιού που εισχωρεί στη θάλασσα είναι κατεστραμμένο σε πολλά σημεία και τα νερά που υπάρχουν είναι αποκλειστικά λιμνάζοντα, αφού η αμμώδης πρόσχωση έχει καταργήσει τις δύο εισόδους από τη θάλασσα από όπου τροφοδοτούνταν συνεχώς με θαλασσινό νερό (Εικ. 94),

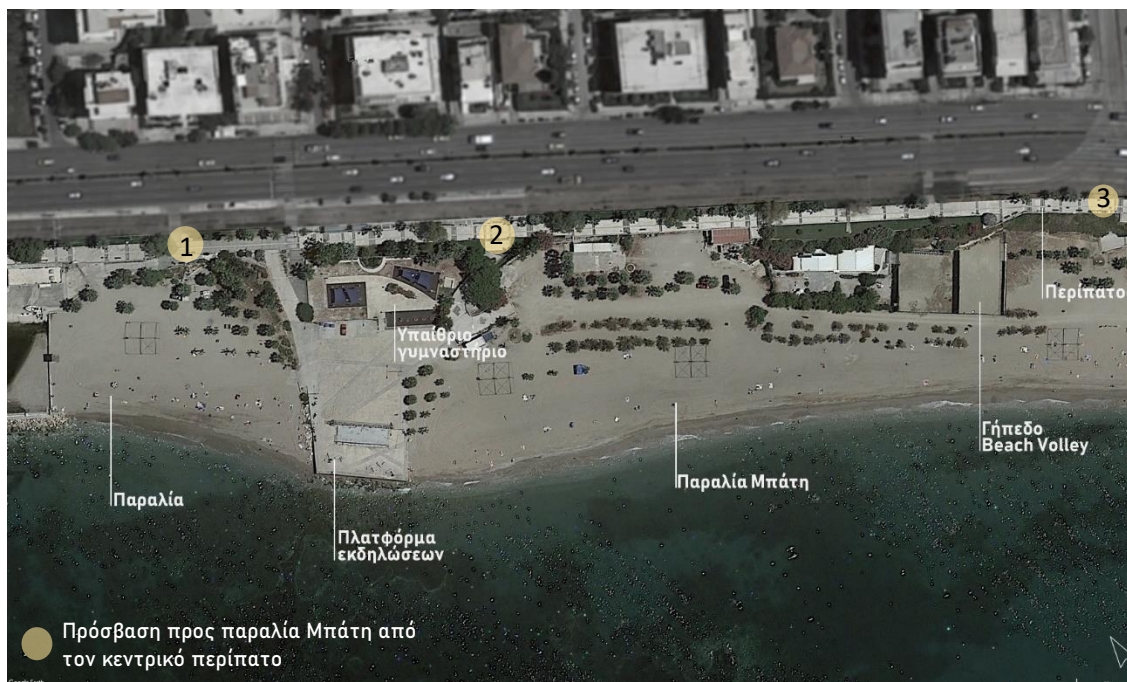
Εικόνα 93. Η είσοδος στο Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων από τον κεντρικό περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 94. Το Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων από την ακτή (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2.3.4. Μπάτης

Το τμήμα Μπάτης του παραλιακού μετώπου οριοθετείται από το λιμανάκι των αλιέων και ιστιοπλόων και τα γήπεδα του αθλητικού ομίλου Μπάτη όπως φαίνεται στην αεροφωτογραφία που ακολουθεί (Εικ. 95). Για τη διευκόλυνση της περιγραφής το μέτωπο διακρίθηκε στα τρία σημεία πρόσβασης, την πλατφόρμα εκδηλώσεων, την παραλία του Μπάτη και στον αντίστοιχο στο τμήμα περίπατο.

Εικόνα 95. Αεροφωτογραφία του Μπάτη (πηγή : Google earth)

1^ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη

Η πρώτη πρόσβαση προς την παραλία του Μπάτη, που βρίσκεται ακριβώς σε συνέχεια του λιμανιού αλιέων, είναι ένας κατηφορικός δρόμος μήκους 30 και πλάτους 5 περίπου μέτρων. Η επίστρωση του δρόμου με σκυρόδεμα βρίσκεται σε κακή κατάσταση όπως και το τοιχίο στήριξης των κιγκλιδωμάτων που τον οριοθετεί από τη βόρεια πλευρά. Υπάρχει μια μεταλλική μπάρα για να αποτρέπει την κάθοδο αυτοκινήτων στην παραλία (Εικ. 96 α).

Στην νότια πλευρά του δρόμου υπάρχουν λίγα αρμυρίκια και μερικά διάσπαρτα φοινικοειδή μέχρι και την παραλία. Η γενικότερη εικόνα της πρόσβασης από το σημείο

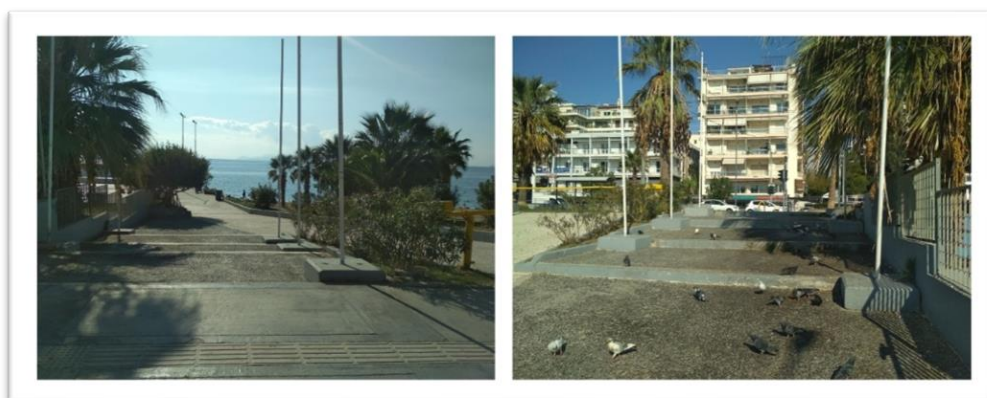
αυτό, μαρτυρά έλλειψη κατάλληλου σχεδιασμού και απαραίτητων χρηστικών αλλά και αισθητικών παρεμβάσεων (Εικ. 96 β).

Εικόνα 96. Η πρώτη πρόσβαση στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η πλατφόρμα εκδηλώσεων

Η πλατφόρμα εκδηλώσεων αποτελεί το πλέον διακριτό σημείο του Μπάτη. Η πρόσβαση από τον περίπατο προς την πλατφόρμα γίνεται με τέσσερα πλατιά σκαλοπάτια και με κατηφορικό δρόμο μήκους 25 και πλάτους 6 περίπου μέτρων, που βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση. Τα μικρά παρτέρια είναι φυτεμένα αποκλειστικά με πικροδάφνες, ενώ υπάρχει και ένας μικρός αριθμός φοινικοειδών δένδρων (Εικ. 97).

Εικόνα 97. Η πρόσβαση προς την πλατφόρμα του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Το πρώτο που συναντά κανείς όταν φτάνει στην πλατφόρμα είναι ένας μικρός περιφραγμένος χώρος με υπαίθρια όργανα γυμναστικής που τοποθετήθηκαν πρόσφατα. Η κατάσταση του περιβάλλοντος χώρου (βλάστηση, καθίσματα, δάπεδο, τοιχίο κλπ.) είναι πολύ λιγότερο από ικανοποιητική. Σε αυτό προφανώς οφείλεται και το γεγονός ότι οι

τυχόν γυμναζόμενοι δεν παραμένουν μετά την άθλησή τους στο χώρο. Ο φωτισμός επίσης, για τις βραδινές ώρες είναι ελάχιστος (Εικ. 98).

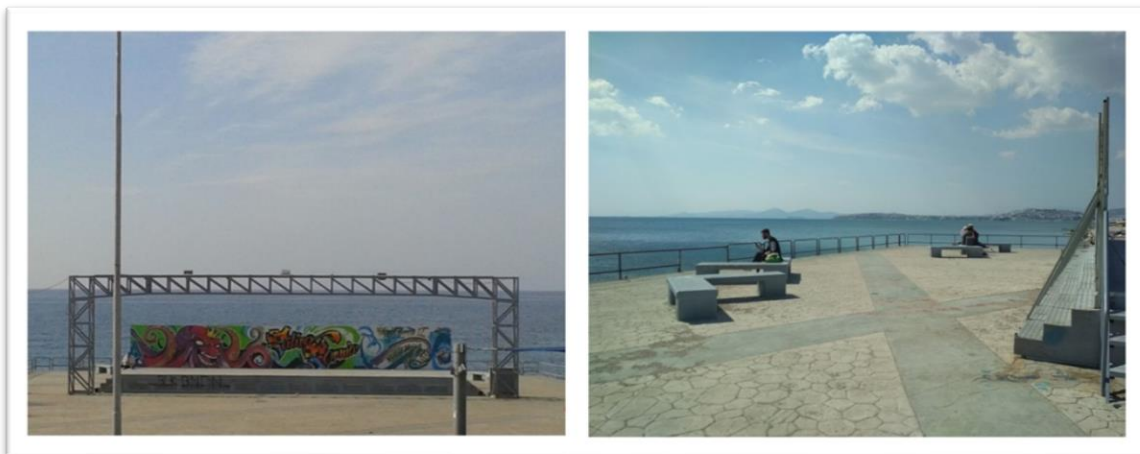
Εικόνα 98. Ο χώρος των υπαίθριων οργάνων γυμναστικής (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Μπροστά από το υπαίθριο γυμναστήριο εκτείνεται ο κύριος χώρος της πλατφόρμας συνολικής επιφάνειας 1.8 στρεμμάτων περίπου. Αποτελεί έναν ανοιχτό χώρο με πλακόστρωση που χρησιμοποιείται για πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις αλλά και από άτομα νεότερης ηλικίας για ποδηλασία, skateboarding, υπαίθρια πάρτι κλπ. (Εικ. 99).

Εικόνα 99. Η πλατφόρμα του Μπάτη-θέα προς τα υπαίθρια όργανα γυμναστικής (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου, στην πλατφόρμα έχει εγκατασταθεί μια μόνιμη, υπερυψωμένη, μεταλλική εξέδρα. Η εξέδρα αυτή εμποδίζει σημαντικά την θέαση προς τη θάλασσα στους επισκέπτες. Πίσω από την σκηνή βρίσκονται πέντε τσιμεντένια παγκάκια με εμφανείς φθορές (Εικ. 100).

Εικόνα 100. Η πλατφόρμα του Μπάτη-θέα προς τη θάλασσα (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2^ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη

Η πρόσβαση στην παραλία από το σημείο αυτό, γίνεται επίσης με κατηφορικό μονοπάτι 45 περίπου μέτρων. Και στις δύο πλευρές του μονοπατιού βρίσκονται ανομοιόμορφα, φθαρμένα παρτέρια σε μερικά από τα οποία υπάρχουν μικροδάφνες ενώ στα άλλα δεν υπάρχει βλάστηση. Προς το τέλος του μονοπατιού, υπάρχει ένας ανοιχτός χώρος, στον οποίο υπήρχε παλαιότερα στέγαστρο (Εικ. 101).

Εικόνα 101. Το δεύτερο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη από τον περίπατο (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Αμέσως μετά τον ανοιχτό αυτό χώρο, το μονοπάτι συναντά την παραλία του Μπάτη. Η πρώτη εικόνα που αντικρίζει ο επισκέπτης είναι απογοητευτική, με containers να καλύπτουν μεγάλο μέρος της παραλίας, σωρούς από δομικά υλικά και κατεστραμμένους εξοπλισμούς για λουόμενους (Εικ. 102).

Εικόνα 102. Το δεύτερο σημείο πρόσβασης στη παραλία του Μπάτη από άλλη οπτική γωνία (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η παραλία του Μπάτη

Χαρακτηριστικό της παραλίας του Μπάτη, αποτελούν οι φυσικοί διάδρομοι που έχουν δημιουργηθεί από τη χρήση των επισκεπτών. Οι διάδρομοι οριοθετούνται από μια δενδροστοιχία φοινικοειδών και δύο δενδροστοιχίες αρμυρικών (Εικ. 103)

Εικόνα 103. Η παραλία του Μπάτη με τους φυσικούς διαδρόμους (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στην παραλία υπάρχουν παλιά κοινόχρηστα κτίρια, όπως αυτά του ομίλου χειμερινών κολυμβητών «Ο Μπάτης» και του Αθλητικού Ομίλου Μπάτη, που δεν βοηθούν καθόλου στην αισθητική της παραλίας (Εικ. 104).

Εικόνα 104. Τα ετοιμόρροπα κτίρια στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Στη συνέχεια, υπάρχουν δύο περιφραγμένα, χωρίς καμία ιδιαίτερη διαμόρφωση, γήπεδα beach volley και υποτυπώδη αποδυτήρια. Προχωρώντας, υπάρχει το ανηφορικό μονοπάτι, που αποτελεί το τρίτο σημείο πρόσβασης στην παραλία (Εικ. 105)

Εικόνα 105. Το γήπεδο beach volley και η παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Το 3^ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη

Είναι το τελευταίο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη και αποτελεί άτυπο σύνορο με την παραλία του Έδεμ. Το μονοπάτι από το οποίο εισερχόμαστε από τον περίπατο (Εικ. 106 α) είναι επιστρωμένο με ψευδομωσαικό από μικρά βότσαλα και βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Το μονοπάτι έχει σχήμα «Π» με ένα πρηνές στο μέσον (Εικ. 106 β) και παρτέρια στη πλευρά προς τη θάλασσα (Εικ. 106 γ & δ). Τα τοιχία στα παρτέρια είναι σε μεγάλο βαθμό κατεστραμμένα ενώ η βλάστησή τους τελείως άναρχη ή και ανύπαρκτη. Στη μικρή διάσταση του μονοπατιού εφάπτεται η είσοδος στη παιδική χαρά του Έδεμ.

Εικόνα 106. Το 3ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Ο περίπατος στο Μπάτη

Ο περίπατος στο Μπάτη παρουσιάζει την καλύτερη εικόνα σε σχέση με τα υπόλοιπα τμήματά του, Και τις δύο πλευρές του διατρέχουν παρτέρια με ικανοποιητική ανάπτυξη χλοοτάπητα και με κατά τόπους φοινικοειδή και πικροδάφνες. Τα τοιχεία των παρτεριών βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Υπάρχει το δεύτερο, μετά αυτό της Πλατείας Ηρώων, κιόσκι, η προτομή του διευθυντή ορχήστρας Δημήτρη Μητρόπουλου καθώς και η τιμητική πλάκα στον ιδρυτή του αρχαίου Φαλήρου, Φάληρο (Εικ. 107).

Εικόνα 107. Ο περίπατος στο τμήμα του Μπάτη (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2.3.5. Έδεμ

Το τμήμα Έδεμ του παραλιακού μετώπου οριοθετείται από την παιδική χαρά Έδεμ και την εκβολή του ρέματος της Πικροδάφνης, όπως φαίνεται στην αεροφωτογραφία που ακολουθεί (Εικ. 108). Το τμήμα μπορεί να διακριθεί για λόγους περιγραφής στα δύο σημεία πρόσβασης του, την παιδική χαρά, την παραλία του Έδεμ, την εκβολή του ρέματος της Πικροδάφνης και στον αντίστοιχο στο τμήμα περίπατο. Το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του Έδεμ καταλαμβάνει έκταση που ανήκει στη διοίκηση και διαχείριση της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Α. ΑΕ).

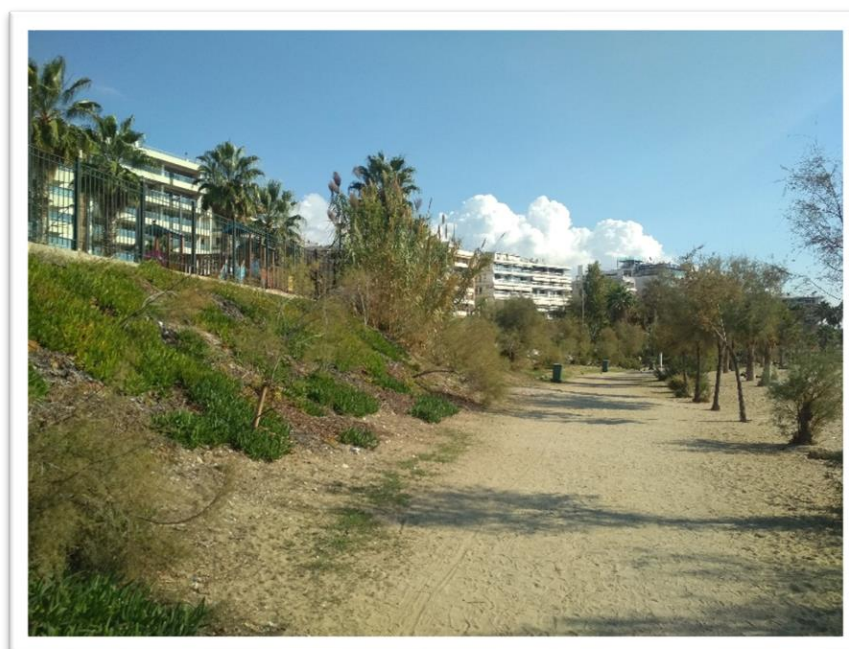
Εικόνα 108. . Αεροφωτογραφία του Έδεμ (πηγή : Google earth)

Παιδική χαρά Έδεμ

Η παιδική χαρά του Έδεμ, βρίσκεται δίπλα στον περίπατο σε υπερυψωμένο πλάτωμα. Το σημείο αυτό υπήρχε για πάνω από δύο δεκαετίες, παρέμεινε κλειστό για μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω φθοράς και αναδιαμορφώθηκε το 2015 από τον δήμο (Εικ. 109). Πίσω από την παιδική χαρά και προς την παραλία, εκτείνεται πρηνές με διάσπαρτη φυσική βλάστηση (Εικ. 110).

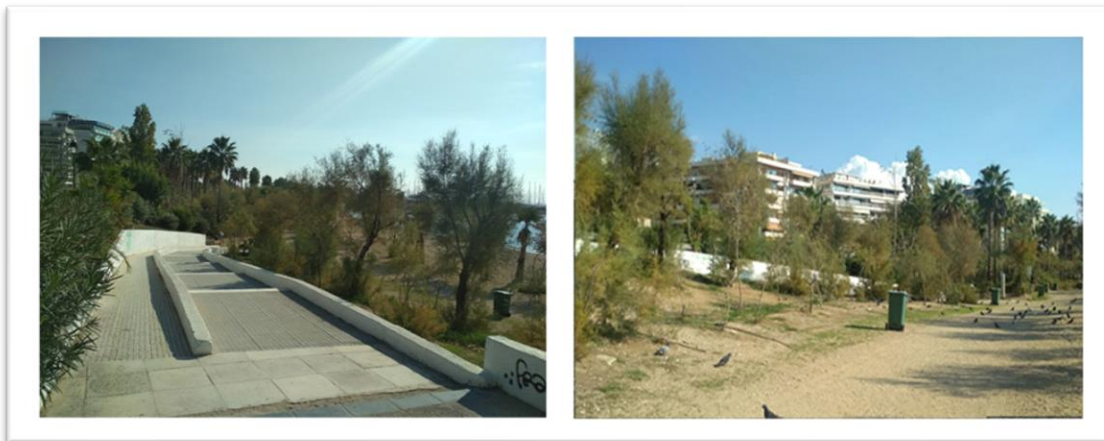
Εικόνα 109. Η παιδική χαρά του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 110. Το πρανές στην παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

1^ο σημείο πρόσβασης στην παραλία Έδεμ

Η πρόσβαση αυτή είναι ένα κλιμακωτό μονοπάτι με την ίδια με τον περίπατο πλακόστρωση και είναι η μόνη πρόσβαση που διαθέτει στο 1/3 περίπου του πλάτους της ποδηλατόδρομο. Στην προς την παραλία πλευρά συνεχίζει το πρανές που αναφέρθηκε (Εικ. 111)

Εικόνα 111. Το πρώτο σημείο πρόσβασης στην παραλία Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Παραλία Έδεμ

Όπως και στο τμήμα του Μπάτη, στην παραλία του Έδεμ βρίσκεται μια δενδροστοιχία από αρμυρίκια που οριοθετούν το φυσικό μονοπάτι, η οποία σταματά στο ιδιόκτητο τμήμα της παραλίας. Στην άλλη πλευρά του μονοπατιού βρίσκεται πρώτα το πρανές και στη συνέχεια μια μεγάλη έκταση με πυκνή συστάδα φοινικοειδών που στο εσωτερικό της έχει ένα χώρο στάσης που δημιούργησαν οι θαμώνες (Εικ. 112).

Εικόνα 112. Η παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η ιδιοκτησία της ΕΤΑ ΑΕ

Στην ιδιοκτησία αυτή περιλαμβάνονται τα δύο καφέ-εστιατόρια. Το «The Place» και η οργανωμένη πλαζ του, που ανήκει στο ξενοδοχείο «Poseidon» επί της Λεωφόρου Ποσειδώνος (Εικ. 113), καθώς και το καφέ-εστιατόριο Edem (Εικ. 114). Και τα δύο τοποθετούν τραπεζοκαθίσματα πάνω στην παραλία περιορίζοντας το χώρο των λουόμενων. Γύρω και από τα δύο καφέ υπάρχουν διάσπαρτα φοινικοειδή και ένα σημείο πυκνής βλάστησης από πικροδάφνες, αρμυρίκια και αίλανθους. Πίσω από τα καφέ βρίσκεται ο χώρος στάθμευσης που εξυπηρετεί τους επισκέπτες.

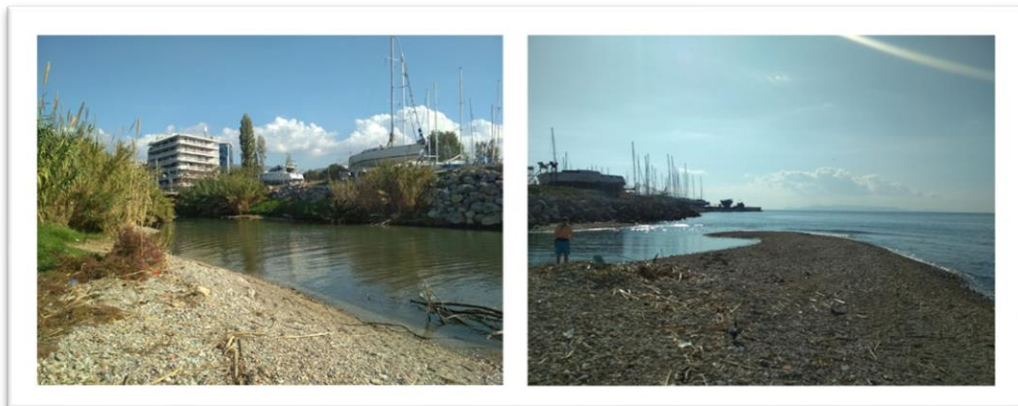
Εικόνα 113. Το καφέ του ξενοδοχείου «Poseidon» (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 114. Το καφέ-εστιατόριο Edem (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εκβολή ρέματος Πικροδάφνης

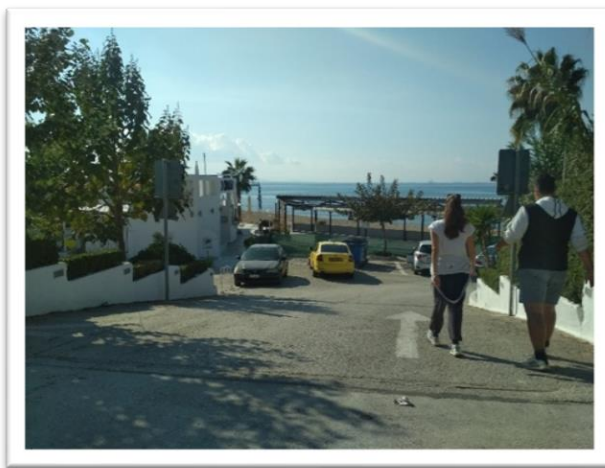
Το τελευταίο σημείο του τμήματος στο οποίο αφορά η μελέτη αυτή, είναι η εκβολή του φυσικού ρέματος της Πικροδάφνης που πηγάζει από τη δυτική πλευρά του Υμηττού. Το ρέμα αυτό, πέρα των όμβριων υδάτων, αποτελεί και αγωγό πολλών φερτών υλικών και κυρίως απορριμμάτων κάθε μορφής. Ο δήμος του Παλαιού Φαλήρου έχει καταβάλλει πρόσφατα πολλές προσπάθειες για την βελτίωση της κατάστασης, κάτι που αντανακλάται και στη σημερινή εικόνα της εκβολής (Εικ. 115).

Εικόνα 115. Η εκβολή του ρέματος Πικροδάφνης (πηγή: προσωπικό αρχείο)

3^ο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Έδεμ

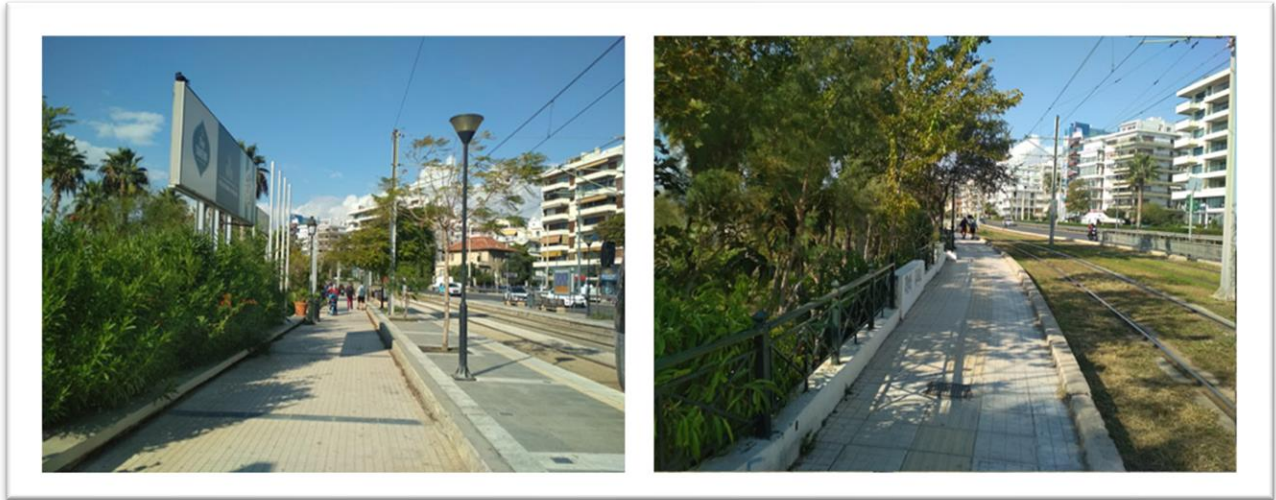
Αποτελεί την κύρια πρόσβαση για τους λουόμενους προς την παραλία. Είναι ένας ασφαλτοστρωμένος δρόμος με δύο λωρίδες (διπλής κατεύθυνσης) με μήκος 30 περίπου μέτρα που διακλαδίζεται σε δύο χώρους στάθμευσης που εξυπηρετούν κυρίως τα δύο καφέ (Εικ. 116).

Εικόνα 116. Το τρίτο σημείο πρόσβασης στην παραλία του Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Ο περίπατος στο Έδεμ

Το τμήμα του περιπάτου στο Έδεμ είναι το στενότερο από όλα τα υπόλοιπα τμήματα και εφάπτεται των γραμμών του τραμ χωρίς την ύπαρξη πρόσθετου παρτεριού. Η στενότητά του δυσχεραίνει σημαντικά την ταυτόχρονη κυκλοφορία πεζών και ποδηλατών (Εικ. 117).

Εικόνα 117. Ο περίπατος στο Έδεμ (πηγή: προσωπικό αρχείο)

2.3.6. Καταγραφή φυτικού υλικού της περιοχής μελέτης

Κατά την διάρκεια των επισκέψεων στην περιοχή μελέτης καταγράφηκε το υφιστάμενο φυτικό υλικό. Στο μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής παρατηρούνται καλλωπιστικά φυτά φυτεμένα από ανθρώπινη παρέμβαση ενώ σε πολλά σημεία κατά μήκος της ακτής συναντάται έντονη φυσική βλάστηση που έχει κυριαρχήσει.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται συγκεντρωτικά το φυτικό υλικό που καταγράφηκε στο υπό μελέτη τμήμα του μετώπου. Γίνεται φανερό ότι η ποικιλότητα του φυτικού υλικού είναι περιορισμένη.

Πίνακας 1. Φυτικά είδη που καταγράφηκαν στην υπό μελέτη περιοχή του παραλιακού μετώπου του Δήμου Παλαιού Φαλήρου

Κοινή ονομασία	Επιστημονική ονομασία
Μεσηβριάνθεμο	<i>Delospera cooperi</i>
Πικροδάφνη	<i>Nerium oleander</i>
Αγγελική	<i>Pittosporum tobira</i>
Αγγελική νάνα	<i>Pittosporum tobira 'nana'</i>
Λαντάνα	<i>Lantana camara</i>
Αθάνατος	<i>Agave americana</i>
Γιούκα	<i>Yucca gloriosa</i>
Ευώνυμο	<i>Euonymus japonicus</i>
Χαμαίρωπας	<i>Chamaerops humilis</i>
Φοίνικας Κανάριος	<i>Phoenix canariensis</i>
Ουασιγκτόνια	<i>Washingtonia filifera</i>
Αρμυρίκι	<i>Tamarix parviflora</i>
Ακακία κυανόφυλλη	<i>Acacia cyanophylla</i>
Καλάμι	<i>Phragmites australis</i>

I. Φλοίσβος

Στο Φλοίσβο υπάρχουν παρτέρια διαμορφωμένα στην Γλυπτή Προκουμαία Ν. Γκολάντα και στον περιβάλλοντα χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου με τα εξής θαμνώδη είδη: πικροδάφνη (*Nerium oleander*), αγγελική νάνα (*Pittosporum tobira nana*) και ευώνυμο

(*Euonymus japonicus*). Υπάρχουν επίσης, δενδρώδη είδη όπως χαμαίρωπες (*Chamaerops humilis*), οουασιγκτόνιες (*Washingtonia filifera*), κανάριοι φοίνικες (*Phoenix canariensis*) και αρμυρίκια (*Tamarix parviflora*) κατά μήκος του περιπάτου.

II. Πλατεία Ηρώων

Στην Πλατεία Ηρώων παρατηρείται ένα μεγάλο παρτέρι με γρασίδι και τέσσερις μικρούς χαμαίρωπες (*Chamaerops humilis*) και συνέχεια μια σειρά από αρμυρίκια (*Tamarix parviflora*) όπως επίσης και νεαρά δένδρα πικροδάφνης (*Nerium oleander*).

III. Βοτσαλωτά παρτέρια και παραλία Παλμύρας

Τα βοτσαλωτά παρτέρια της Παλμύρας στην πλειοψηφία τους περιέχουν αγγελικές νάνες (*Pittosporum tobira nana*). Υπάρχουν επίσης, αθάνατοι (*Agave americana*) ενώ σημαντική έκταση της παραλίας καταλαμβάνει το έρπον μεσηβριάνθεμο (*Delosperma cooperi*).

IV. Παρτέρια δίπλα από τις υπαίθριες σκακιέρες (Παλμύρα)

Τα τέσσερα παρτέρια δίπλα στις σκακιέρες της Παλμύρας περιβάλλονται από αγγελική νάνα (*Pittosporum tobira nana*) και στο κέντρο αυτών υπάρχουν αθάνατοι (*Agave americana*), λαντάνες (*Lantana camara*) και γιούκα (*Yucca gloriosa*).

V. Μπάτης

Στο τμήμα του Μπάτη υπάρχουν θαμνώδη κυρίως είδη με κυρίαρχη την πικροδάφνη (*Nerium oleander*), καθώς και αγγελικές (*Pittosporum tobira*). Τα δενδρώδη είδη που συναντώνται είναι κυρίως φοινικοειδή (χαμαίρωπες, οουασιγκτόνιες και κανάριοι φοίνικες) και υπάρχουν μερικά διάσπαρτα αρμυρίκια (*Tamarix parviflora*). Στην παραλία του Μπάτη υπάρχουν πολλές οουασιγκτόνιες (*Washingtonia filifera*) και αρμυρίκια (*Tamarix parviflora*) σε δενδροστοιχίες.

VI. Έδεμ

Κατά μήκος της παραλίας του Έδεμ υπάρχουν φοινικοειδή δένδρα όπως οουασιγκτόνιες και αρμυρίκια. Σε μεγάλη έκταση στις εκβολές του ρέματος Πικροδάφνης υπάρχουν καλαμιές.

Φυτικό υλικό του υπόλοιπου παραλιακού μετώπου

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται το φυτικό υλικό που συναντάται στους πράσινους χώρους του υπόλοιπου παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου (Πιν. 2) Η καταγραφή περιλαμβάνει τα φυτικά είδη τριών βασικών περιοχών (Πάρκο Αγ. Γεωργίου, Μαρίνα Φλοίσβου και Πάρκο Φλοίσβου).

Πίνακας 2. Φυτικά είδη που καταγράφηκαν στους γύρω πράσινους χώρους του παραλιακού μετώπου του Δήμου Παλαιού Φαλήρου

Κοινή ονομασία	Επιστημονική ονομασία
Πικροδάφνη	<i>Nerium oleander</i>
Σχίνος	<i>Pistacia lentiscus</i>
Μυρτιά	<i>Myrtus communis</i>
Φωτίνια	<i>Photinia glabra</i>
Ελαίαγνος οξύς	<i>Eleagnus pungens</i>
Λεβάντα	<i>Lavandula angustifolia</i>
Τεύκριο	<i>Teucrium fruticans</i>
Λαντάνα	<i>Lantana camara</i>
Πάπυρος	<i>Cyperus papyrus</i>
Μεξικανική πετούνια	<i>Ruellia simplex</i>
Στίπα	<i>Stipa tenuissima</i>
Καλλιστήμονας	<i>Callistemon citrinus</i>
Κουκουναριά	<i>Pinus pinea</i>
Κουτσουπιά	<i>Cercis siliquastrum</i>
Ευκάλυπτος	<i>Eucalyptus globulus</i>
Μουριά	<i>Morus alba</i>
Αρμυρίκι	<i>Tamarix parviflora</i>
Κυπαρίσσι ορθόκλαδο	<i>Cupressus sempervirens</i> var. <i>pyramidalis</i>
Χαρουπιά	<i>Ceratonia siliqua</i>
Χαλέπιος Πεύκη	<i>Pinus halepensis</i>

2.3.7. Η πρόσβαση στην περιοχή μελέτης

Η πρόσβαση στην περιοχή μελέτης μπορεί να επιτευχθεί με ποικίλους τρόπους και μέσα. Οι επισκέπτες μπορούν να επιλέξουν να φτάσουν είτε απευθείας στον προορισμό τους στο παραλιακό τμήμα που μελετάται στην παρούσα εργασία, είτε συνδυάζοντάς το με τα υπόλοιπα τμήματα του παραλιακού μετώπου του δήμου Παλαιού Φαλήρου.

Για την απευθείας πρόσβαση προσφέρονται οι παρακάτω τρόποι:

1. Ι.Χ. αυτοκίνητα

Για την εξυπηρέτηση των οδηγών υπάρχουν δύο σημεία στάθμευσης, ένα στην αφετηρία του κεντρικού περιπάτου, στον περιβάλλοντα χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος» και ένα στο τέρμα της, στην περιοχή του Έδεμ. Οι επισκέπτες έχουν επίσης την δυνατότητα να σταθμεύσουν στο εσωτερικό, κατοικήσιμο τμήμα του δήμου Παλαιού Φαλήρου.

2. Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

ΤΡΑΜ: Σε όλο το μήκος του κεντρικού περιπάτου διατρέχουν οι γραμμές του Τραμ με τρεις στάσεις να βρίσκονται εντός της περιοχής μελέτης (Φλοίσβος, Μπάτης και Έδεμ). Την περιοχή μελέτης εξυπηρετούν οι γραμμές:

Γραμμή Τ3 «Θουκυδίδης», που συνδέει το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας (Σ.Ε.Φ.) με τη Βούλα.

Γραμμή Τ4 «Αριστοτέλης» που συνδέει το Σύνταγμα με το Σ.Ε.Φ.

ΟΑΣΑ: Οι παρακάτω λεωφορειακές γραμμές εξυπηρετούν άμεσα την περιοχή μελέτης και διαθέτουν στάσεις στο Φλοίσβο, την Παλμύρα, τον Μπάτη και το Έδεμ.

217: Πειραιάς-Αγ. Δημήτριος

A1: Πειραιάς-Βούλα,

B2: Στ. Συγγρού Φιξ – Αγ. Κοσμάς (Μέσω Παραλιακής)

B1: Πειραιάς-Άνω Γλυφάδα

X96: Πειραιάς-Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος (χωρίς στάση στον Μπάτη)

3. Πεζοί

Οι πεζοί επισκέπτες που προσεγγίζουν το παραλιακό μέτωπο από το εσωτερικό του δήμου μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις 7 διαβάσεις με φανάρια.

- Η απευθείας πρόσβαση στον Φλοίσβο γίνεται μέσω:

1^{ης} Διάβασης : Οδού Αιόλου

2^{ης} Διάβασης : Οδού Αγίου Αλεξάνδρου (κεντρική αγορά Π. Φαλήρου)

- Η απευθείας πρόσβαση στην Παλμύρα γίνεται μέσω:

3^{ης} Διάβασης : Οδού Νηρηίδων

- Η απευθείας πρόσβαση στον Μπάτη γίνεται μέσω:

4^{ης} Διάβασης : Οδού Παρθενώνος

5^{ης} Διάβασης : Οδού Θησέως

- Η απευθείας πρόσβαση στο Έδεμ γίνεται μέσω:

6^{ης} Διάβασης : Οδού Ζαΐμη

7^{ης} Διάβασης : Οδού Πικροδάφνης

2.3.8. Ανάλυση S.W.O.T. της υπό μελέτη περιοχής

Σε συνέχεια της λεπτομερούς καταγραφής της υφισταμένης κατάστασης στο παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου, χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση S.W.O.T., που αποτελεί ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού για τη λήψη αποφάσεων για την καλύτερη διαμόρφωση των προτάσεων παρέμβασης στην υπό μελέτη περιοχή. Ο όρος S.W.O.T. προκύπτει από τις αγγλικές λέξεις, Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats που στα ελληνικά είναι, Δυνατά σημεία, Αδύναμα σημεία, Ευκαιρίες και Απειλές αντίστοιχα.

Δυνατά Σημεία (ή πλεονεκτήματα)

- Η προνομιακή θέση στη συνολική περιοχή της πρωτεύουσας με έντονες ιστορικές αναφορές
- Ανήκει στην σχεδιαζόμενη για περαιτέρω αναβάθμιση «Αθηναϊκή Ριβιέρα»
- Αυξημένη επισκεψιμότητα, με δυνατότητα επιλογής επί μέρους τοποθεσιών
- Η ποιότητα της παραλίας και η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτή
- Ύπαρξη διάφορων χώρων πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων
- Σχετική ευκολία πρόσβασης από τις περιοχές της πρωτεύουσας με διάφορα μέσα

Αδύναμα Σημεία (ή μειονεκτήματα)

- Χώροι πρασίνου εγκαταλελειμμένοι ή πλημμελώς συντηρημένοι και στην πλειονότητά τους κυριαρχούμενοι από άναρχη βλάστηση
- Περιορισμένη ποικιλότητα υπάρχοντων ειδών και απουσία συγκεκριμένου και σύγχρονου σχεδίου φύτευσης
- Κατεστραμμένα δάπεδα και τοιχία περίφραξης, φθαρμένα κιγκλιδώματα
- Φθαρμένος ή και εντελώς ελλιπής απαραίτητος αστικός εξοπλισμός (παγκάκια, φωτιστικά, κάδοι απορριμμάτων)
- Δυσκολία πρόσβασης από τον περίπατο στην παραλία λόγω κατεστραμμένων μονοπατιών και σκαλοπατιών
- Απουσία κατάλληλου εξοπλισμού παραλίας σε διάφορα σημεία (ντουζιέρες, αποδυτήρια, σκίαστρα)
- Απουσία ποδηλατοδρόμου
- Στενότητα και κατεστραμμένη πλακόστρωση σε σημεία του περιπάτου
- Η αισθητική του σχεδιασμού πολλών χώρων (πχ προαύλιος χώρος Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος», Πλατεία Ηρώων, παρτέρια Παλμύρας, πλατφόρμα Μπάτη) παραπέμπει σε περασμένες εποχές
- Παρουσία πρόχειρων κατασκευών (κυρίως παραπηγμάτων) κατά μήκος της ακτής σε διάφορα σημεία (Μπάτη, λιμανάκι, Παλμύρα)

Ευκαιρίες (ή δυνατότητες)

- Επιδιόρθωση και ανάδειξη ιστορικών στοιχείων
- Ανάπλαση και βελτίωση χώρων πρασίνου με εμπλουτισμό των χρησιμοποιούμενων φυτικών ειδών
- Γενικότερη λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση του τοπίου με σύγχρονο σχεδιασμό
- Ανακατασκευή φθαρμένης δόμησης (διαδρόμων, τοιχίων, παρτεριών κλπ.) και αντικατάσταση σχετικών δομικών υλικών (δάπεδο, κιγκλιδώματα)
- Εγκατάσταση σύγχρονου αστικού εξοπλισμού στο σύνολο της περιοχής μελέτης
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμου στον περίπατο και σε τμήμα της ακτής (Μπάτης)
- Οργάνωση της παραλίας με ειδικό εξοπλισμό και χάραξη μονοπατιών για τους λουόμενους
- Δημιουργία σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων

Απειλές

- Υπερβολική συσσώρευση απορριμμάτων λόγω του μεγάλου αριθμού επισκεπτών με κίνδυνο για την υγεία και το περιβάλλον (πυρκαγιές) καθώς και αισθητικής υποβάθμισης της περιοχής
- Αυθαίρετες ενέργειες των κατοίκων που καταστρέφουν το περιβάλλον
- Τα εγκαταλελειμμένα ακίνητα
- Φυσικά φαινόμενα
- Ασθένειες και εχθροί που προσβάλλουν τα φυτικά είδη

III. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ

3. Οι Προτεινόμενες παρεμβάσεις

3.1 Κεντρική ιδέα

Η βασική φιλοσοφία από την οποία διαπνέεται η παρούσα πρόταση ανάπλασης του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου, έχει τις βάσεις της σε θεωρητικές προσεγγίσεις όπως αναπτύχθηκαν στο Κεφάλαιο Ι καθώς και σε ιδέες που συμφωνούν με αυτές που περιγράφονται σε σύγχρονο συγγραφικό έργο του αρχιτέκτονα τοπίου Martin Hakubaï Mosko.

Το περιβάλλον μας επηρεάζει σωματικά, πνευματικά και ψυχικά. Το τοπίο δεν είναι απλά ένα παθητικό φόντο για δραστηριότητες αλλά μπορεί να αποτελέσει μια δύναμη αφύπνισης. Μια από τις βασικές λειτουργίες του τοπίου είναι να μας χαλαρώνει χωρίς να αποστασιοποιούμαστε από το γύρω περιβάλλον. Το παραλιακό τοπίο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός τέτοιου τοπίου. Η ηρεμία, η αρμονία και η ισορροπία του τοπίου της θάλασσας μας επιτρέπει να ανακαλύψουμε το πραγματικό εαυτό μας και να τον καταλάβουμε καλύτερα. Για την διαμόρφωση της κεντρικής ιδέας της πρότασης ελήφθησαν υπόψη οι παρακάτω παραδοχές για το τοπίο ενός παραλιακού μετώπου:

- Το τοπίο αποτελεί ένα «ησυχαστήριο». Δίνει την δυνατότητα να συνδεθούμε με το πνεύμα μας. Η ήσυχη φύση του μας επιτρέπει να νοιώσουμε πιο ολοκληρωμένοι. Έτσι αισθανόμαστε συνδεδεμένοι μαζί του, και αυτή η σύνδεση είναι που αποκαθιστά την ψυχική μας ισορροπία, αρμονία και προάγει τη χαλάρωση του πνεύματος και του σώματος.
- Το τοπίο είναι ένα ενεργό σύστημα. Οι μεταβολές σε ένα τμήμα του συστήματος επηρεάζουν όλο το σύστημα.
- Το τοπίο είναι ένα μέρος όπου αναγεννιόνται οι αναμνήσεις μας και όπου δημιουργούμε νέες.
- Το τοπίο είναι ένα μέρος που ευνοεί τις ανθρώπινες σχέσεις.
- Το τοπίο δεν προάγει μόνο την πνευματική, αλλά και την σωματική και ψυχική μας υγεία. Ένα τοπίο γεμάτο ομορφιά και τάξη σίγουρα μας βοηθάει να ηρεμίσουμε, να «αδειάσουμε» το μυαλό μας και να φτιάξουμε τη διάθεση μας.
- Το τοπίο συνδέει τον "Ουρανό" με τη "Γη". Ουρανός είναι το αθώο και όχι εγωκεντρικό πνεύμα μας. "Γη" είναι μορφή, μάζα, δομή, δηλαδή το υλικό της καθημερινής μας πραγματικότητας. Το πάντρεμα αυτών των δύο όψεων της εμπειρίας μας αποτελεί την καρδιά του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού του τοπίου και το αποτέλεσμα του είναι ένα τοπίο χαράς, έμπνευσης, καλαισθησίας και απόλαυσης. Το τοπίο είναι ένα μέρος που αποκτούμε ηρεμία για πρώτη φορά.

- Το τοπίο δεν αντανακλά και εκθέτει μια ιδεατή τάξη, αλλά την φυσική τάξη της συνείδησης αυτής καθαυτής, αγκαλιάζει την αλλαγή, την ανάπτυξη και την φθορά, τη γέννηση και τον θάνατο, την απόλυτη ακινησία και την κίνηση του νερού που πέφτει. Υπάρχει πέρα από τον χρόνο, στο εύθραυστο αγκάλιασμα της παροδικότητας. Το τοπίο είναι μια αντανάκλαση του εαυτού μας και εμείς είμαστε μια αντανάκλαση του τοπίου.

Η θεμελιώδης προϋπόθεση, που τέθηκε για μια επιτυχημένη πρόταση ανάπλασης του παραλιακού μετώπου του Παλαιού Φαλήρου υπήρξε η απλότητα του σχεδιασμού. Πιο συγκεκριμένα, αφαιρείται ό,τι δεν είναι απαραίτητο, χωρίς να διακυβεύεται η εγγενής ακεραιότητα του τοπίου. Ακόμη και ο απλούστερος σχεδιασμός θα έχει περισσότερα στοιχεία από όσα μπορούμε να ακολουθήσουμε. Η απλότητα εφιστά στον επισκέπτη την προσοχή του στις λεπτομέρειες και του επιτρέπει να εκτιμήσει την καλαισθησία.

3.2 Ανάλυση Πρότασης

Κατά το σχεδιασμό της πρότασης, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία:

α) στη διάσταση της κίνησης των επισκεπτών. Αυτό αφορά τόσο στον κεντρικό περίπατο, που βρίσκεται στο επίπεδο της Λεωφόρου Ποσειδώνος, όσο και στον προτεινόμενο ποδηλατόδρομο καθώς και στον επίσης προτεινόμενο περίπατο σε μεγάλο τμήμα της ακτής.

β) στα σημεία στάσης των επισκεπτών. Ενώ οι περίπατοι επιτρέπουν στον επισκέπτη να κινείται στο τοπίο τόσο φυσικά όσο και οπτικά, η αναβάθμιση των παλαιότερων και δημιουργία νέων σημείων στάσης στοχεύει στη βελτίωση της ιδιωτικότητας και ηρεμίας του επισκέπτη καθώς και της επαφής του με τη θάλασσα.

γ) στην αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση των χώρων αναψυχής και αθλητισμού. Αυτό αφορά τόσο σε χώρους που βρίσκονται σε υπερυψωμένο σε σχέση με την ακτή επίπεδο, διατηρώντας το σκοπό της αρχικής κατασκευής τους, καθώς και στη δημιουργία νέων τέτοιων χώρων στο επίπεδο της ακτής.

δ) στην επιλογή των υλικών κατασκευής. Κύρια επιδίωξη είναι με η οπτική συνάφεια και συνέχεια όλων των τμημάτων της μελέτης καθώς και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από τις προτεινόμενες παρεμβάσεις.

ε) στην επιλογή του φυτικού υλικού. Συμπληρωματικά με την υπάρχουσα δενδρώδη βλάστηση που διατηρείται, κρίνεται σκόπιμη η εισαγωγή νέων φυτικών ειδών, με τα χαρακτηριστικά της μεσογειακής χλωρίδας και καταλληλόλητα για τις παραθαλάσσιες περιοχές.

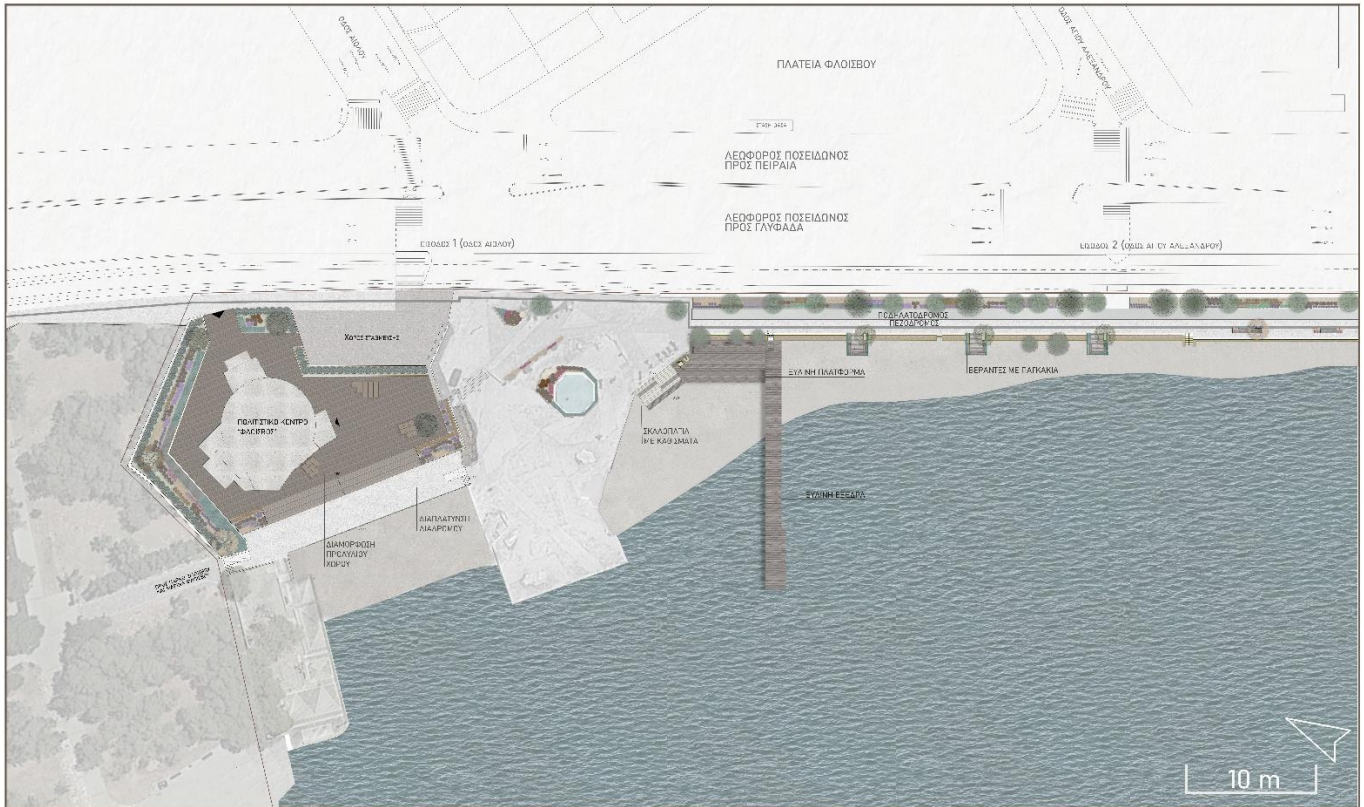

Εικόνα 118. Κολάζ αναφορών έμπνευσης για την πρόταση ανάπλασης του παραλιακού μετώπου

3.3. Σχεδιαστικές Προτάσεις ανά τμήμα της υπό μελέτη περιοχής

3.3.1. Φλοίσβος

Για το τμήμα του Φλοίσβου οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν α) στον προαύλιο χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος» β) στην παραλία του Φλοίσβου και γ) στον περίπατο.

Εικόνα 119. Κάτοψη διαμόρφωσης τμήματος Φλοίσβου

Προαύλιος χώρος Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος»

Διατηρείται ο χαρακτήρας του ανοιχτού χώρου, που προσιδιάζει για υπαίθριες εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Για το σκοπό αυτό καταργείται η περίφραξη και μειώνεται η έκταση του χώρου στάθμευσης στο μισό. Παράλληλα, δημιουργούνται παρτέρια περιμετρικά του χώρου ενώ, για τη διευκόλυνση της κίνησης προς τη θάλασσα ή την στάση για θέασή αυτής, προτείνεται η κατασκευή τριών μεγάλου πλάτους ξύλινων σκαλοπατιών προς την πλευρά της θάλασσας. Με την παρέμβαση αυτή, γίνεται διαπλάτυνση του μικρού μονοπατιού που συνδέει τη γλυπτή προκουμαία με το Πάρκο Φλοίσβου εξυπηρετώντας τους ποδηλάτες και τους πεζούς. Το τσιμεντένιο δάπεδο του προαύλιου χώρου αντικαθίσταται με ξύλο καταστρώματος (deck).

Παραλία Φλοίσβου

Στην παραλία του Φλοίσβου προτείνεται η κατασκευή σκαλοπατιών σε δύο διαφορετικά σημεία της. Το πρώτο σημείο πρόσβασης από την γλυπτή προκυμαία, αποτελεί ταυτόχρονα και αμφιθεατρικά καθίσματα για τους λουόμενους και χώρο θέασης της ακτής προς τα νότια. Το δεύτερο σημείο πρόσβασης ξεκινάει από τον περίπατο. Και τα δύο σκαλοπάτια καταλήγουν σε μια ξύλινη πλατφόρμα, ελαφρώς υπερυψωμένη από το έδαφος (15 εκ.). Προτείνεται η κατασκευή μιας νέας ξύλινης εξέδρας προς τη θάλασσα, η τοποθέτηση εξοπλισμού παραλίας ντουζ και αποδυτήρια για τους λουόμενους και δημιουργείται ένας νέος καθιστικός χώρος δίπλα στο παλιό πέτρινο τοιχίο (Εικ. 120).

Εικόνα 120. Γενική τομή παραλίας Φλοίσβου με την ξύλινη εξέδρα

Περίπατος

Για τον περίπατο προτείνεται η αντικατάσταση της πλακόστρωσης, η οποία είναι φθαρμένη σε πολλά σημεία, και της οποίας τα τέσσερα διαφορετικά μοτίβα δημιουργούν σύγχυση στον επισκέπτη. Το νέο δάπεδο διαφοροποιείται σε δύο σημεία: α) για να σημάνει τη χάραξη ποδηλατοδρόμου και β) και στο ξύλινο κατάστρωμα, στο σύνορό του με την ακτή. Η λωρίδα όδευσης τυφλών διατηρείται αλλά αντικαθίσταται το χρώμα της

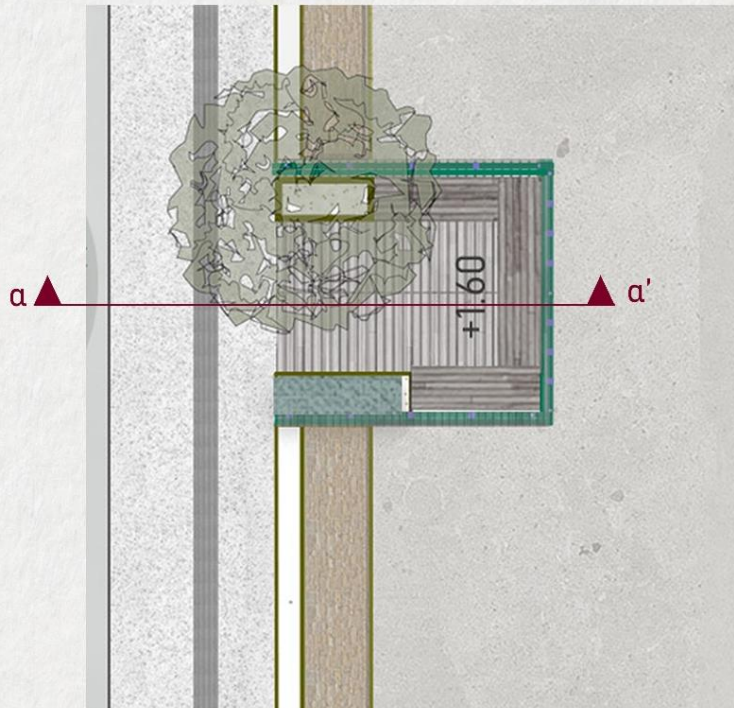
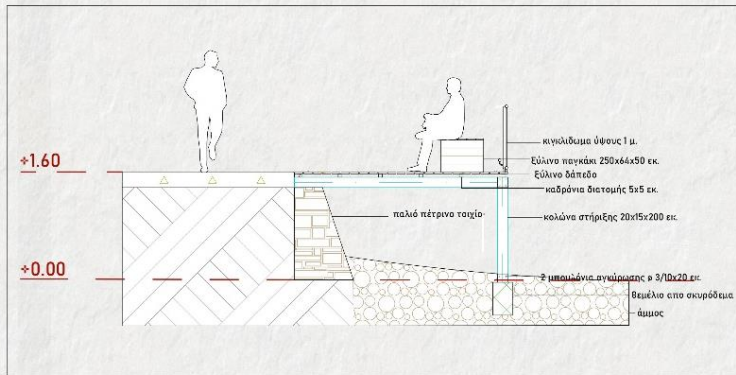
από κίτρινο σε γκρι. Για τη μεγαλύτερη άνεση των επισκεπτών, αυξάνεται το μήκος των τριών βεραντών που εξέχουν προς τη θάλασσα (Εικ. 121). Τοποθετούνται παγκάκια κατά μήκος του περιπάτου, τα οποία φέρουν παρτέρια για επιπλέον φυτεύσεις (Εικ. 122).

Εικόνα 121. Αναπαράσταση διαμόρφωσης περιπάτου στο Φλοίοβο

ΤΟΜΗ αα' - ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΒΕΡΑΝΤΑΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

Εικόνα 122. Κατασκευαστική τομή βεράντας περιπάτου προς τη θάλασσα

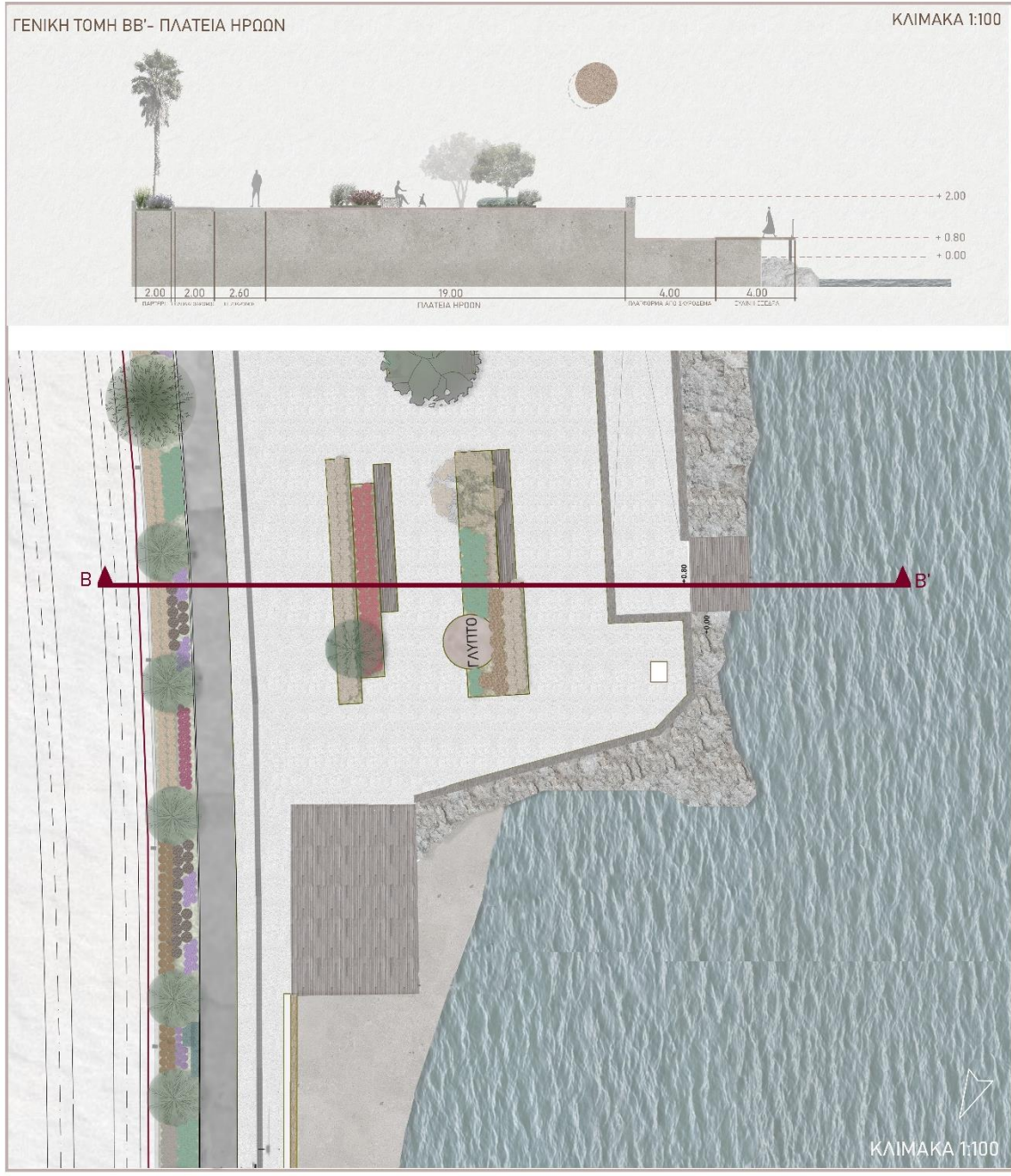
3.3.2 Πλατεία Ηρώων και Βοτσαλωτά Παρτέρια

Εικόνα 123. Κάτοψη διαμόρφωσης Πλατείας Ηρώων και Βοτσαλωτών

Πλατεία Ηρώων

Προτείνεται η ανάπλαση της με τη δημιουργία γεωμετρικών σχηματισμών και συγκεκριμένα μακρόστενων παρτεριών με διαφορετικό μήκος με θάμνους και πόες χαμηλού ύψους ώστε να μην εμποδίζουν τη θέα προς τη θάλασσα. Επίσης, προτείνεται να κατασκευαστούν επιμήκη ξύλινα παγκάκια με σκελετό από πέτρα, παρόμοια αυτής του παλαιού τοιχίου που περιβάλλει τη πλατεία ως χώροι στάσης με θέα τη θάλασσα. Η επιλογή του πέτρινου σκελετού επιτρέπει τη σύνδεση της νέας διαμόρφωσης με το παλιό πέτρινο τοιχίο. Στο κατώτερο επίπεδο της πλατείας δημιουργείται μια ξύλινη εξέδρα προς τη θάλασσα. Το δάπεδο της πλατείας προτείνεται να είναι από λευκό γρανίτη (Εικ. 124).

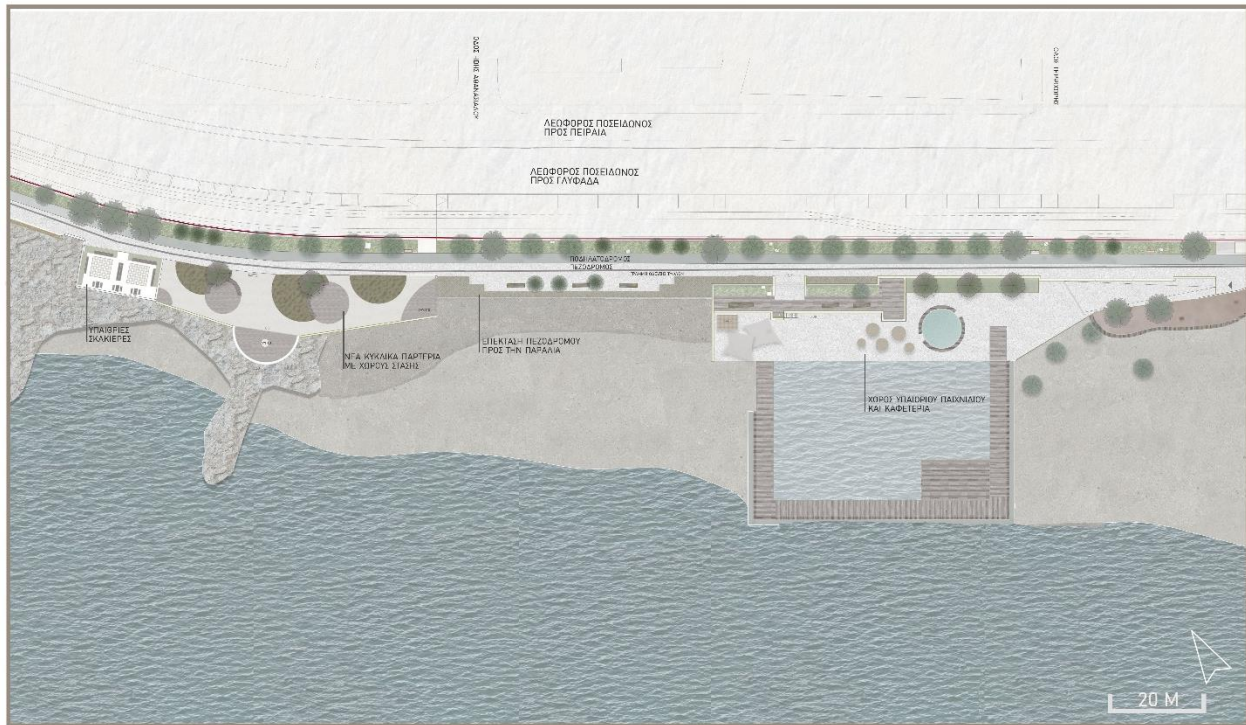

Εικόνα 124. Γενική τομή Πλατείας Ηρώων

Βοτσαλωτά

Διατηρείται το παλιό πέτρινο τοιχίο και τα βοτσαλωτά παρτέρια όπου αντικαθίσταται η βλάστηση με νέες φυτεύσεις. Το δάπεδο του υπερυψωμένου πλατώματος όπου βρίσκονται τα βοτσαλωτά, επιστρώνεται με χαλίκι. Στο πλάτωμα που πριν υπήρχε ένα αυτοσχέδιο κιόσκι, προτείνεται η δημιουργία χώρου αναψυχής με δάπεδο από ξύλο και καθίσματα. Αντικαθίστανται τα κατεστραμμένα πέτρινα σκαλοπάτια προς τη θάλασσα.

3.3.3. Παλμύρα

Εικόνα 125. Κάτοψη διαμόρφωσης Παλμύρας

Υπαίθριες Σκακιέρες

Προτείνεται η κατασκευή παρτεριών περιμετρικά του χώρου που θα επιτρέψει στους σκακιστές να απομονώνονται κατά κάποιο τρόπο από το περιβάλλον. Τοποθετούνται νέα σκέπαστρα με λευκούς χρωματισμούς, νέα ξύλινα παγκάκια, καθώς και τρεις νέοι χώροι για κανονικού μεγέθους σκακιέρες. Οι δύο παλιές μεγάλες τσιμεντένιες σκακιέρες, επενδύονται με ξύλο (Εικ. 126).

Εικόνα 126. Αναπαράσταση της πρότασης διαμόρφωσης του τμήματος των υπαίθριων σκακιερών

Παρτέρια δίπλα στις υπαίθριες σκακιέρες

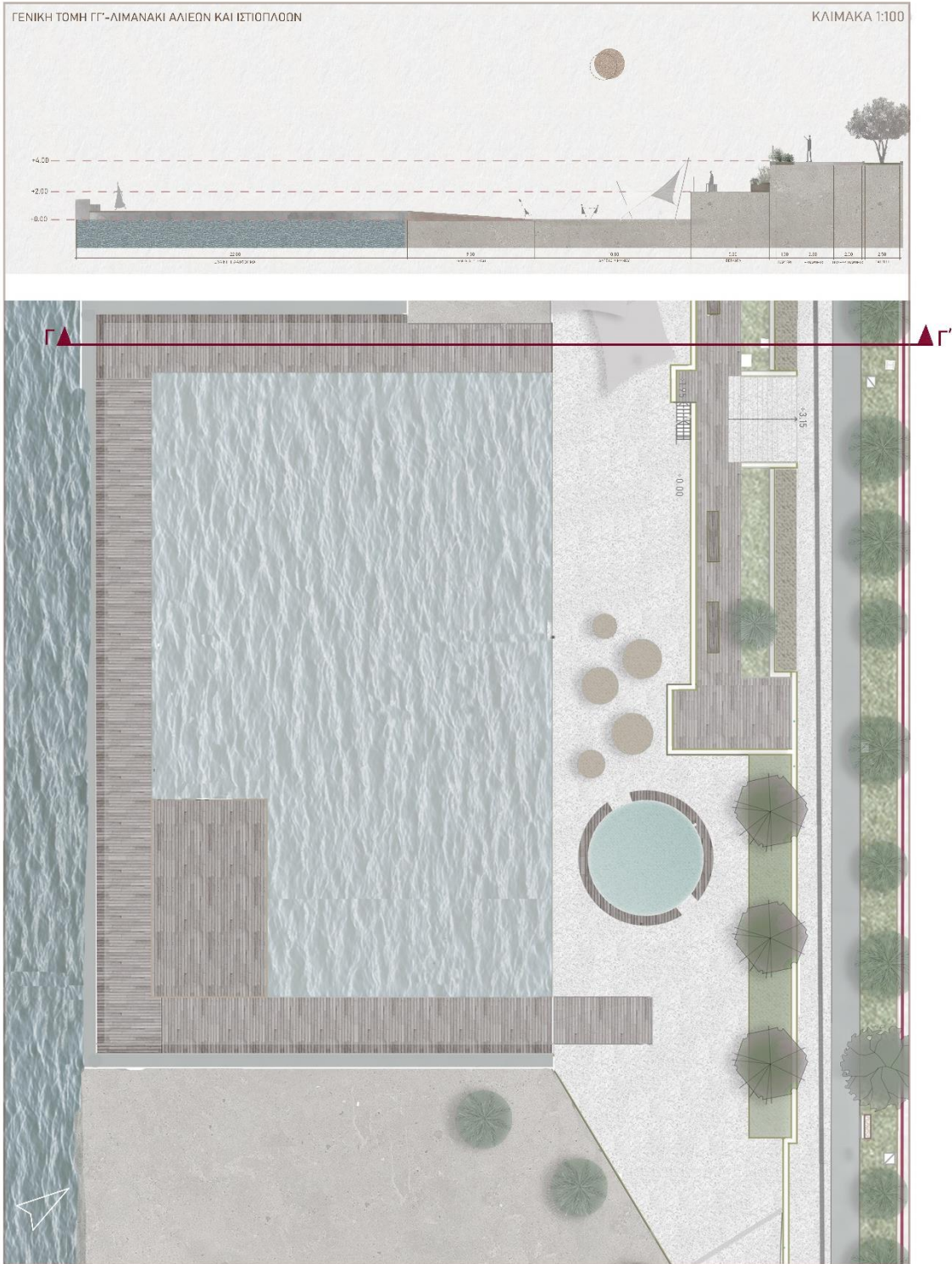
Χωρίς να θίγεται η λειτουργικότητά τους, τα παρτέρια αλλάζουν σχήμα και από επιμήκη γίνονται κυκλικά με έμπνευση από το ολυμπιακό γλυπτό του Γιώργου Γιάννακα που παρουσιάζει τους πέντε ολυμπιακούς κύκλους. Αντίστοιχα, προτείνεται η κατασκευή δύο κυκλικών deck με καθίσματα με θέα προς τη θάλασσα (Εικ. 127).

Εικόνα 127. Αναπαράσταση της πρότασης διαμόρφωσης των κυκλικών παρτεριών της Παλμύρας

Λιμανάκι Αλιέων και Ιστιοπλόων

Στο πλέον εγκαταλελειμμένο αυτό σημείο του μετώπου, απομακρύνονται τόσο το πρόχειρο κτίριο όσο και το container που βρίσκονται μπροστά από δύο τιμεντένιες προεκτάσεις του περιπάτου. Ταυτόχρονα, επανασχεδιάζονται οι σκεπές τους και μετατρέπονται σε ευχάριστες, αστικές βεράντες. Τα μικρά σκαλοπάτια μεταξύ των δύο βεραντών ενώνονται σε μια πλατιά σκάλα. Εγκαθίστανται παρτέρια και παγκάκια με θέα τη θάλασσα. Επισκευάζεται το παλιό, τιμεντένιο τοιχίου του λιμανιού και δημιουργείται διάδρομος από ξύλο και συνεχής χώρος καθημένων. Ο χώρος του λιμανιού μεταμορφώνεται σε χώρο παιχνιδιού, με μια στρογγυλή ξύλινη κατασκευή που στη μέση της βρίσκονται πίδακες νερού και στη συνέχεια 5 μικροί λοφίσκοι που θυμίζουν αμμοθίνες. Τέλος, τοποθετείται υπαίθριο καφέ με σκίαστρα (Εικ. 128).

Εικόνα 128. Γενική τομή Παλμύρας- Λιμανάκι

3.3.4. Μπάτης

Εικόνα 129. Πρόταση διαμόρφωσης Μπάτη

Πλάτωμα Μπάτη

Το πλάτωμα παραμένει ανοιχτός χώρος για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, με αντικατάσταση του τσιμεντένιου δαπέδου με λευκό γρανίτη. Αντικαθίστανται τα παγκάκια στην άκρη του πλατώματος προς τη θάλασσα και δημιουργείται νέος χώρος στάσης που διαφοροποιείται από το δάπεδο με ξύλινη κατασκευή. Η μεταλλική εξέδρα εκδηλώσεων αντικαθίσταται με μια νέα ξύλινη εξέδρα, ελαφρώς υπερυψωμένη από το έδαφος και χωρίς πλάτη για μην περιορίζει τη θέα προς τη θάλασσα.

Το υπαίθριο γυμναστήριο

Οι τρεις χώροι γύμνασης με δάπεδο από καουτσούκ διατηρούνται ως έχουν. Ο περιβάλλον χώρος διαμορφώνεται με αντικατάσταση του χαλικιού από ξύλινο δάπεδο και δημιουργούνται παρτέρια περιμετρικά. Τοποθετούνται επίσης, καθίσματα και πέργκολες.

Παραλία Μπάτη

Στα σημεία της παραλίας του Μπάτη όπου σήμερα βρίσκονται τα εγκαταλελειμμένα κτίρια και container προτείνεται η δημιουργία πίστας skate όπως επίσης και ξύλινα συνεχή σκαλιά σε αμφιθεατρική διάταξη ως χώρος στάσης.

Από το σημείο που καταλήγει το 2^ο σημείο πρόσβασης από τον κεντρικό περίπατο δημιουργείται ένας νέος παραλιακός, ξύλινος περίπατος που περιλαμβάνει και ποδηλατόδρομο. Ο περίπατος αυτός καταλήγει στο Έδεμ και συνδέεται με τον κεντρικό περίπατο ξανά από το 3^ο σημείο πρόσβασης του περιπάτου προς την παραλία. Από δύο σημεία του παραλιακού περιπάτου εκβάλλουν δύο κάθετα ξύλινα μονοπάτια θάλασσα και καταλήγουν σε εξέδρες μέσα στη θάλασσα. Τοποθετείται παραλιακός εξοπλισμός (ντουζ, αποδυτήρια και σκίαστρα) σε διάφορα σημεία της παραλίας.

Κεντρικός περίπατος στο τμήμα του Μπάτη

Στη θέση των υπαρχόντων παρτεριών από χλοοτάπητα φυτεύονται νέα είδη θάμνων και ποών. Τοποθετούνται νέα ξύλινα παγκάκια κατά μήκος του περιπάτου.

3.4. Επιλογή φυτικού υλικού

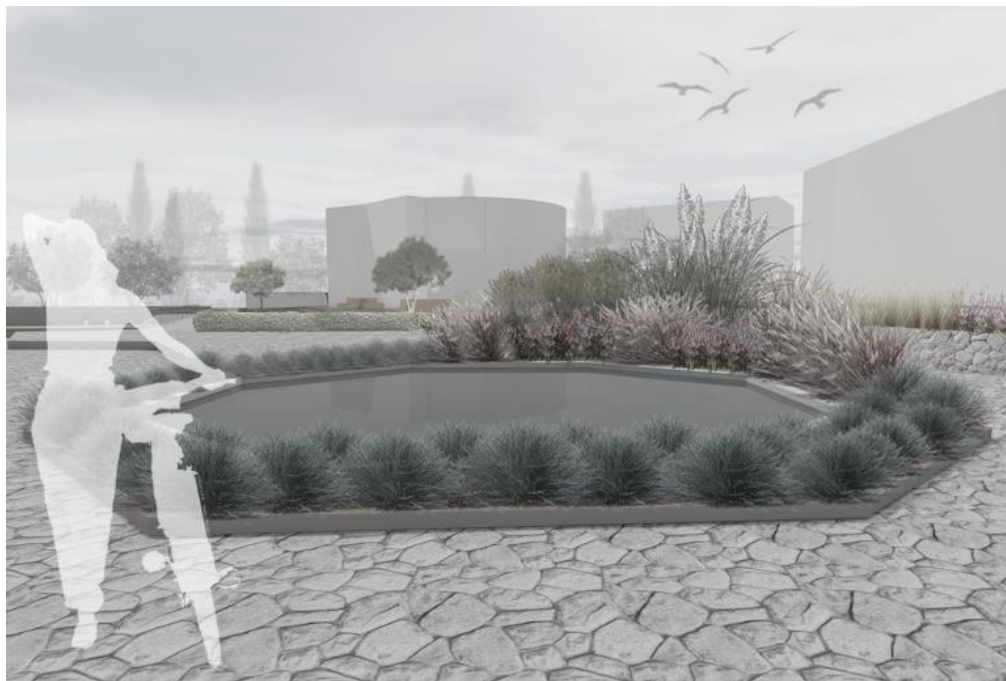
Εικόνα 130. Αναφορές φυτικού υλικού

Φλοίσβος

Για το τμήμα του Φλοίσβου προτείνεται μια μίξη από αγρωστώδη και ποώδη είδη, δίνοντας στους διάφορους χώρους του, κίνηση μέσω των αγρωστώδων και χρώμα μέσω των ανθοφόρων ποωδών (Εικ. 132).

Στον περίπατο ενισχύονται τα δένδρα Ουασιγκτόνιας (*Washingtonia filifera*) που χαρακτηρίζουν το παραλιακό μέτωπο του Παλαιού Φαλήρου και προθέτονται γραμμικές φυτεύσεις από αρωματικά και αγρωστώδη είδη.

Για το σιντριβάνι της γλυπτής Προκουμαίας επιλέγονται είδη όπως φεστούκα (*Festuca glauca*), πενισέτουμ (*Pennisetum setaceum*), Καλαμάγρωστις (*Calamagrostis x acutifolia*), γκάουρα (*Gaura lindheimeri*) και γυνέριο (*Cortaderia selloana*) (Εικ. 131)

Εικόνα 131. Αναπαράσταση των προτεινόμενων φυτεύσεων στο σιντριβάνι της γλυπτής προκουμαίας στο Φλοίσβο

Για τις βεράντες προς τη θάλασσα και τα παγκάκια του περιπάτου, προτείνεται η τοποθέτηση δένδρων μελαλεύκης (*Melaleuca ericifolia*) και ακακίας κυανόφυλλης (*Acacia cyanophylla*) για την σκίαση των επισκεπτών.

Για τον προαύλιο χώρο του Πολιτιστικού κέντρου «Φλοίσβος» προτείνεται, επίσης, η μίξη αγρωστωδών ειδών και ποωδών καθώς και δένδρα μελαλεύκης (*Melaleuca ericifolia*) και ακακίας κυανόφυλλης (*Acacia cyanophylla*).

Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζονται τα επιλεγθέντα φυτικά είδη για το τμήμα του Φλοίσβου.

Εικόνα 132. Προτεινόμενο φυτικό υλικό τμήματος Φλοίσβου

Πλατεία Ηρώων

Στην Πλατεία Ηρώων συνεχίζεται η ίδια μίξη όπως και στο Φλοίσβο. Για τα γραμμικά παρτέρια της πλατείας επιλέγονται αρωματικά είδη όπως η σάλβια η ελληνική (*Salvia greggii*) και η αρτεμισία (*Artemisia arborescens* rowis castle) και συνδιάζονται με στίπα (*Stipa tenuissima*). Ακόμη, προτείνεται η τοποθέτηση δένδρων όπως ακακίας κυανόφυλλης (*Acacia cyanophylla*), μελαλεύκης (*Melaleuca ericifolia*) και μια δενδροστοιχία από ελαιάγνους (*Elaeagnus angustifolia*) δίπλα στο άγαλμα του Κ. Παλαιολόγου (Εικ. 133). Στον περίπατο συνεχίζονται οι ίδιες φυτεύσεις με εκείνες του Φλοίσβου.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΗΡΩΩΝ

Pennisetum setaceum

Stipa tenuissima

Miscanthus sinensis

Artemisia arborescens
powis castle

Salvia greggii

Acacia cyanophylla

Melaleuca ericifolia

Elaeagnus angustifolia

Tamarix parviflora

Εικόνα 133. Προτεινόμενο φυτικό υλικό Πλατείας Ηρώων

Βοτσαλωτά Παρτέρια

Στα στενόμακρα βοτσαλωτά παρτέρια προτείνεται η διατήρηση της χαμηλής μπορντούρας από αγελική νάνα και η φύτευση ενισχύεται με αρωματικά είδη όπως το δενδρολίβανο (*Rosmarinus officinalis*), το ελίχρυσο (*Helichrysum italicum*) και το θυμάρι έρπον (*Thymus vulgaris praecox*). Διατηρούνται επίσης οι τέσσερις αγαύες (*Agave americana*) που προϋπήρχαν.

Υπαίθριες σκακιέρες Παλμύρας

Για τα μικρά παρτέρια που δημιουργούνται γύρω από τις υπαίθριες σκακιέρες προτείνονται φυτεύσεις από λεβαντίνη (*Santolina chamaecyparissus*), θυμάρι (*Thymus vulgaris*) και Σεράστιο (*Cerastium tomentosum*).

Κυκλικά Παρτέρια Παλμύρας

Επιλέγονται μόνο αγρωστώδη είδη, σε διάφορα ύψη και χρώματα για την ενίσχυση της διάστασης της κίνησης στο χώρο. Ακόμη, προτείνονται δύο δένδρα μέλιας (*Melia azedarach*) πίσω από τα κυκλικά παγκάκια για τη σκίαση των επισκεπτών (Εικ. 134).

Εικόνα 134. Προτεινόμενες φυτεύσεις κυκλικών παρτεριών Παλμύρας

Μπάτης

Στα παρτέρια που βρίσκονται πάνω στον κεντρικό διάδρομο επιλέγεται μίξη από ανθοφόρους θάμνους (Εικ. 135) ενώ στο υπαίθριο γυμναστήριο και τα αμφιθεατρικά καθίσματα προτείνονται γραμμικές φυτεύσεις από αγρωστώδη. Στον κεντρικό περίπατο ενισχύονται τα δένδρα ουασιγκτόνιας.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΠΑΤΗ- ΘΑΜΝΟΙ ΚΑΙ ΠΟΕΣ

Lavandula dentata

Teucrium fruticans

Myrtus communis

Cineraria maritima

Perovskia abrotanoides

Westringia fruticans

Limoniastrum monopetalum

Santolina chamaecyparissus

Convolvulus cheorum

Εικόνα 135. Προτεινόμενες φυτεύσεις παρτεριών Μπάτη

3.5. Στοιχεία κατασκευής και αστικός εξοπλισμός

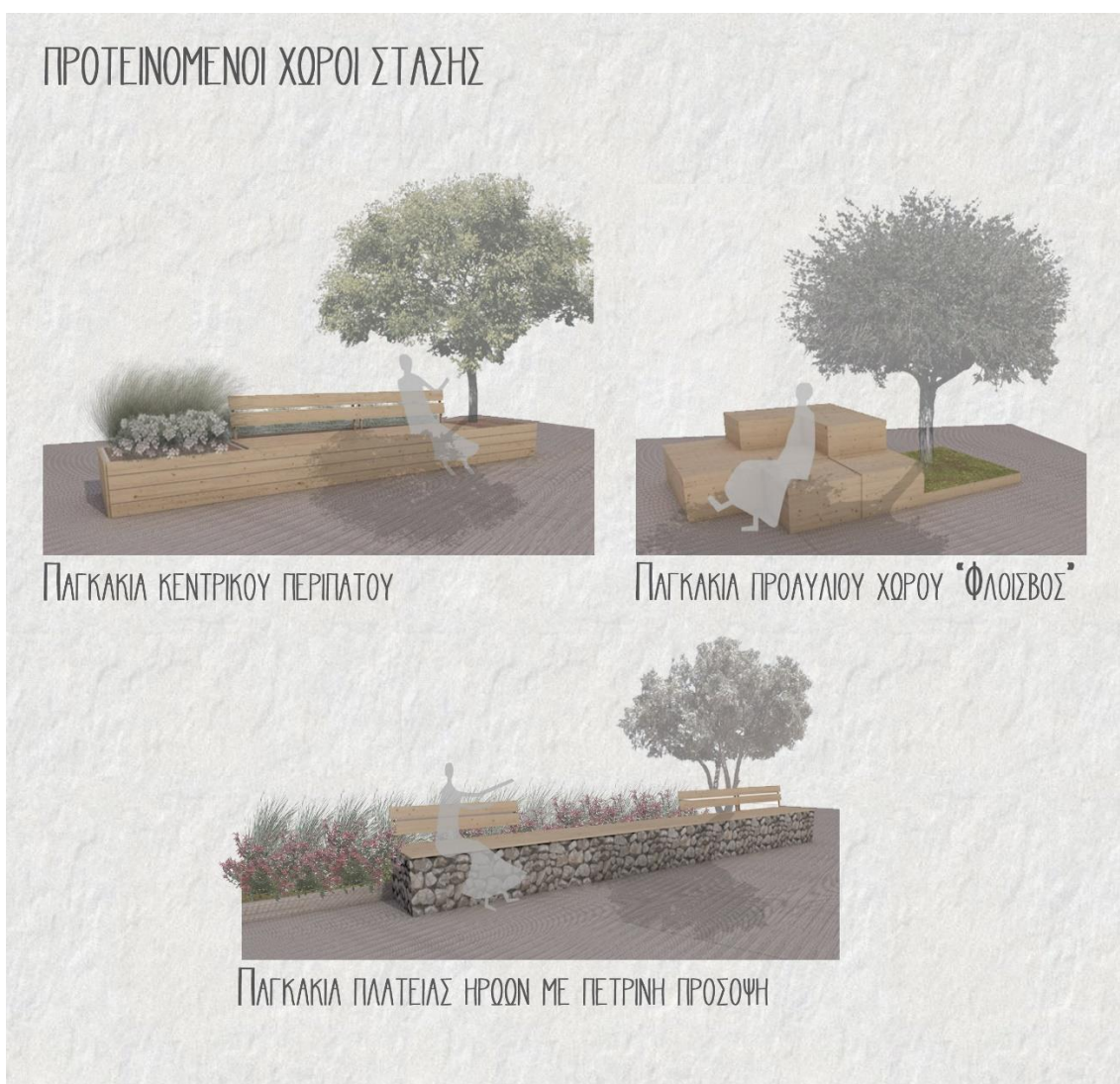
Τα υλικά των επιφανειών παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην οπτική συνάφεια και συνέχεια όλων των τμημάτων της μελέτης. Επιλέγονται τρία μόνο διαφορετικά υλικά για να επιτευχθεί μια μινιμαλιστική ατμόσφαιρα (Εικ. 136),

Εικόνα 136. Τα υλικά των επιφανειών για την υπό μελέτη περιοχή

Χώροι στάσης

Οι χώροι στάσης αποτελούν σημαντικό στοιχείο της πρότασης ανάπλασης, αφού υπάρχει ανάγκη για ενίσχυση καθισμάτων στον κεντρικό περίπατο και τους υπόλοιπους χώρους. Ενδεικτικά, για τον περίπατο προτείνονται ξύλινα παγκάκια με παρτέρια εκατέρωθέν τους ώστε να καλύπτουν και την ανάγκη σκίασης των περιπατητών. Για τον προαύλιο χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου «Φλοίσβος» επιλέγονται κύβοι διαστάσεων 1x1 μ. από ξύλο, με δυνατότητα δημιουργίας πολλών συνδυασμών για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Για την Πλατεία Ηρώων, προτείνονται επιμήκη, ξύλινα παγκάκια, που στην πρόσοψή τους υπάρχει πέτρα, όμοια με αυτή του παλιού πέτρινου τοιχείου της πλατείας (Εικ. 137).

Εικόνα 137. Προτεινόμενοι χώροι στάσης

Φωτισμός

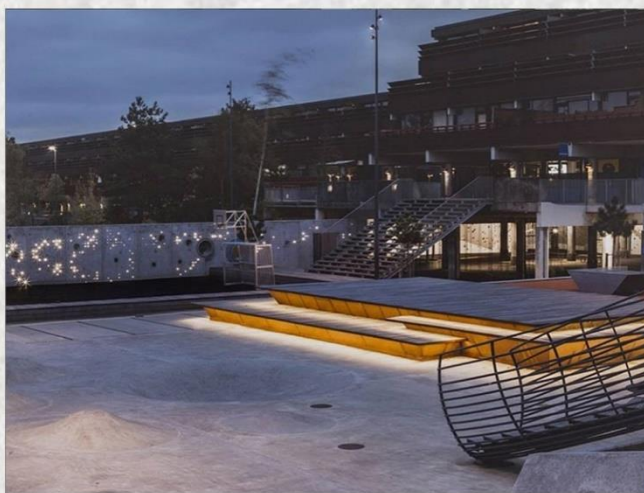
Κρίνεται απαραίτητη η τοποθέτηση νέων φωτιστικών σε όλη την έκταση της υπό μελέτη περιοχής με κύρια στοιχεία τον γενικό φωτισμό του κεντρικού και του παραλιακού περιπάτου, όπως επίσης και τον φωτισμό των χώρων στάσεων (Εικ. 138)

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ

LED ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΠΑΓΚΑΚΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΦΡΟΣ ΥΠΕΡΥΦΘΜΕΝΕΣ ΞΥΛΙΝΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΣ 2.50 ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΟΠΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΣ 45 ΕΚΑΤΟΣΤΩΝ ΣΤΟ ΕΠΙΜΗΚΕΣ ΠΑΡΤΕΡΙ ΓΙΑ ΦΩΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΠΕΡΙΠΑΤΟ

Εικόνα 138. Προτεινόμενος φωτισμός

Άλλα στοιχεία αστικού εξοπλισμού

Η πρόταση περιλαμβάνει και την ενίσχυση της περιοχής μελέτης με κάδου απορριμάτων, συντριβάνια με πόσιμο νερό για τους επισκέπτες και μπάρες στάθμευσης ποδηλάτων κοντά σε κάθε χώρο αναψυχής (Εικ. 139).

Εικόνα 139. Προτεινόμενος αστικός εξοπλισμός

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη βιβλιογραφία

1. Bruttomesso, R. (2001). Complexity on the urban waterfront. In R. Marshall. (ed.), Waterfronts in post-industrial cities. New York: Spon Press
2. Butuner, B. (2006). Waterfront revitalization as a challenging urban issue. In: 42nd ISoCaRP Congress. [online]
3. Green, D. (2010). The role of Public Participatory Geographical Information Systems (PPGIS) in coastal decision-making processes: An example from Scotland, UK. Ocean & Coastal Management
4. Hakubai Mosko M. and Noden A. (2018) The sound of cherry blossoms, Zen lessons from from the garden on contemplative design, Shambhala Publications Inc, U.S.A.
5. Millspaugh, M.L. (2001). Waterfronts as catalysts for city renewal. In R. Marshall. ed., Waterfronts in post-industrial cities. New York: Spon Press, pp. 74-85.
6. Rosinvalle, D. (2016). An Atlas of the Mediterranean Waterfronts: An Instrument for Knowledge and Direction. In: M. Carta and D. Ronsivalle. Eds., The Fluid City Paradigm. Cham: Springer
7. Sairinen, R. and Kumpulainen, S. (2006). Assessing social impacts in urban waterfront regeneration. Environmental Impact Assessment Review, 26
8. The Society for the Promotion of Hellenic Studies and the British School at Athens (2006). Archaeology in Greece 2005-2006. Archaeological Reports, Volume 52, pp. 1 - 112

Ελληνική βιβλιογραφία

9. Γλυπτική τοπίου, Επέμβαση της Νέλλας Γκολάντα στην προκυμαία του Παλαιού Φαλήρου (1988), Θέματα χώρου+ τεχνών, Τεύχος 19.
10. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στρατηγικός Σχεδιασμός 2017-2019 (Α' Φάση), Δήμος Παλαιού Φαλήρου
11. Κλιματικά δεδομένα ελληνικών περιοχών, ΤΕΕ, 20701-3/2010, ΥΠΕΚΑ β' έκδοση
12. Παλιό Φάληρο. Όψεις της ιστορίας της πόλης και του δήμου (2017), Δήμος Παλαιού Φαλήρου, Εκδόσεις Αλέξανδρος
13. Παπαθεοχάρη, Θ. (2017). Αναγέννηση Παραλιακού Μετώπου στις Πόλεις της Μεσογείου σε σχέση με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων. Πολυτεχνική Σχολή Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ιστοσελίδες

1. Η Νέα Παραλία Θεσσαλονίκης. Αρχιτεκτονικό Γραφείο Νικηφορίδη-Κουμο www.nikiforidis-cuomo.com
2. Η Γλυπτή Προκυμαία του Παλαιού Φαλήρου, Νέλλα Γκολάντα, www.sculpted-architectural-landscapes.gr
3. Νέλλα Γκολάντα. Τέχνη σε «διάλογο» με το τοπίο (2012), <http://charikliavlachaki.blogspot.com>
4. Tel Aviv's Central Beach Promenade (2018), Mayslits Kassif Architects, www.mkarchitects.com
5. Tel-Aviv Port (2008), Mayslits Kassif Architects, www.mkarchitects.com
6. Ιστορικά Στοιχεία Παλαιού Φαλήρου, www.palαιοfaliro.gr
7. Η ακτή του Φαλήρου στο χρόνο, Νίκος Γιαννιός, 13/02/2020, www.vimaonline.gr
8. Απογραφή Πληθυσμού 2011, Ελληνική Στατιστική Αρχή, www.statistics.gr

Παράρτημα Σχεδίων

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

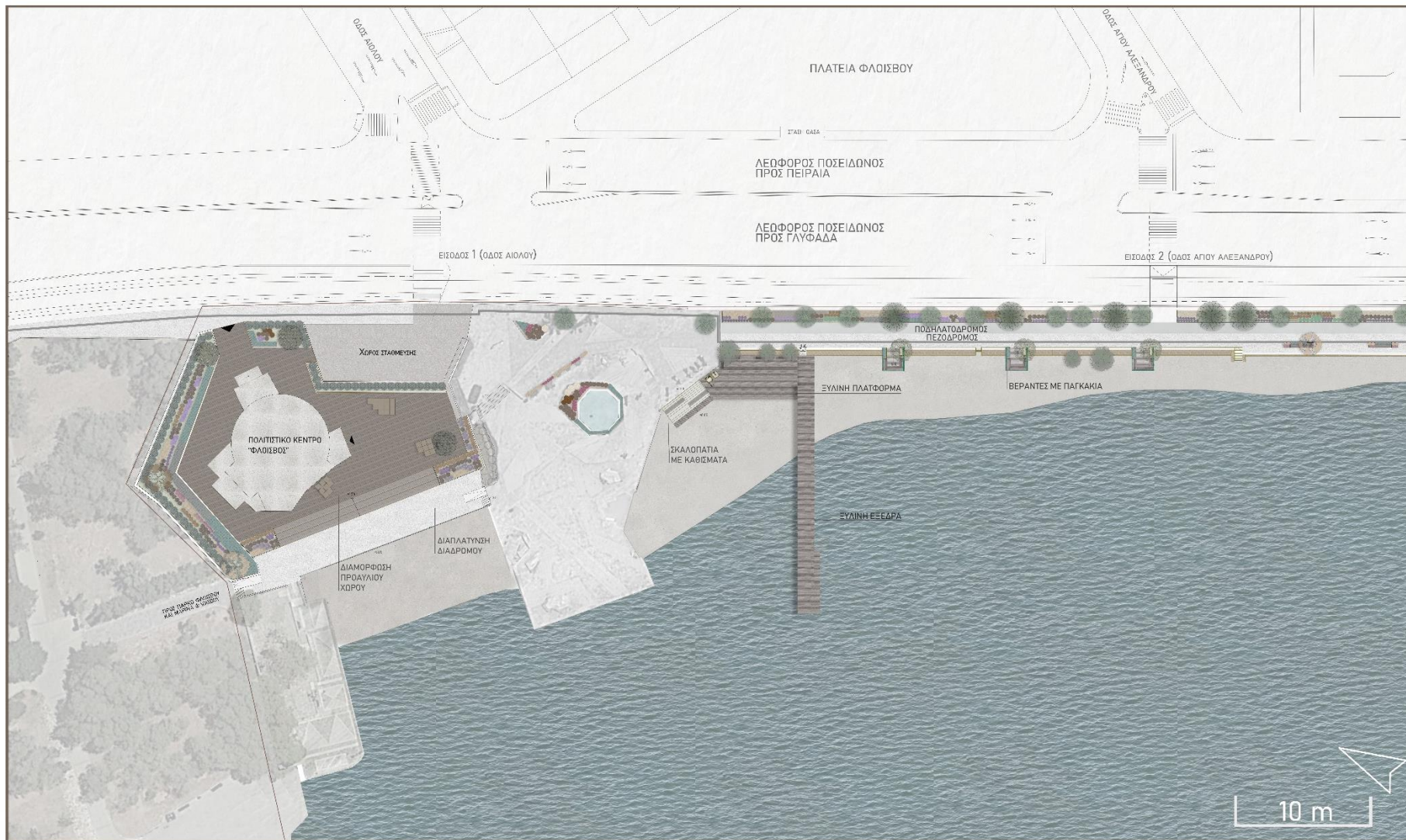
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΚΑΤΟΨΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ
ΕΚΤΑΣΗΣ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ
ΜΕΤΩΠΟΥ

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 01

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

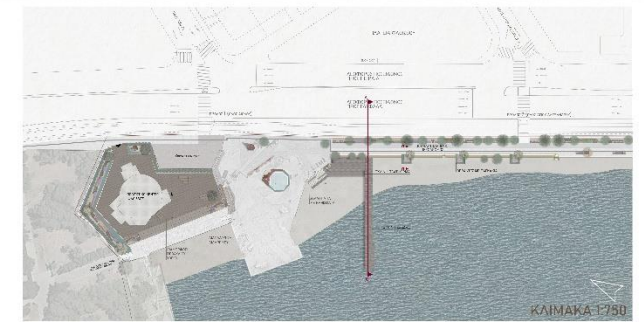
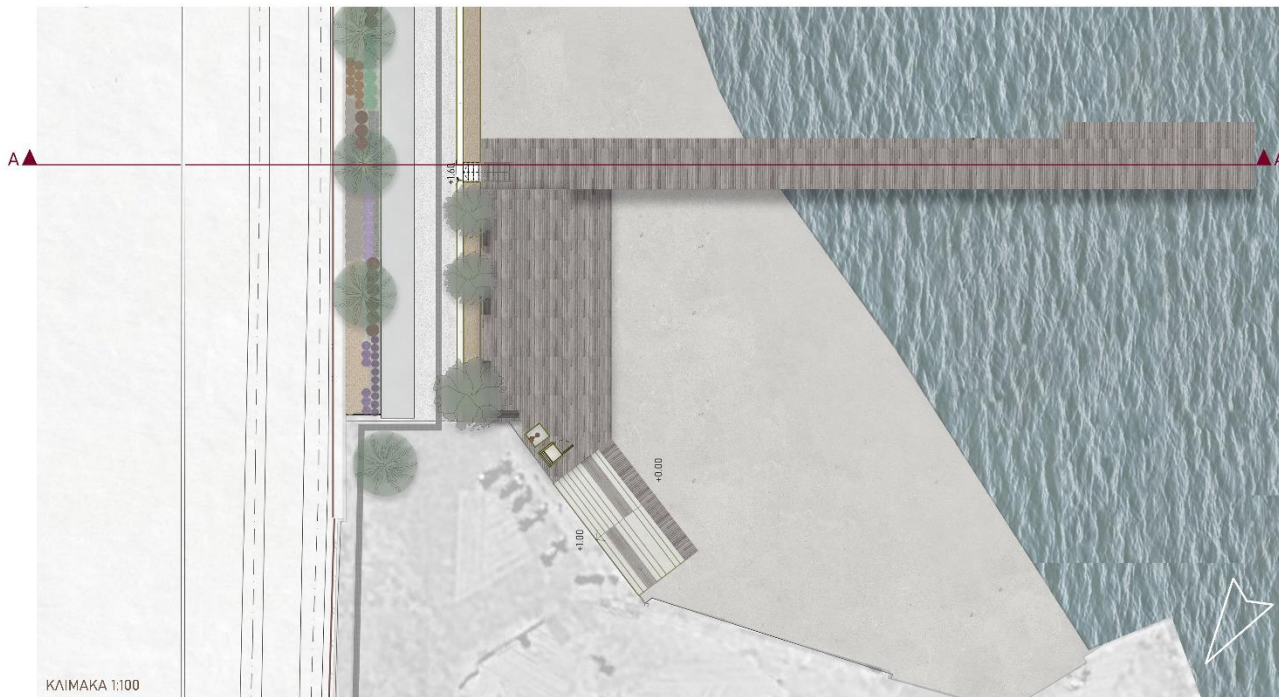
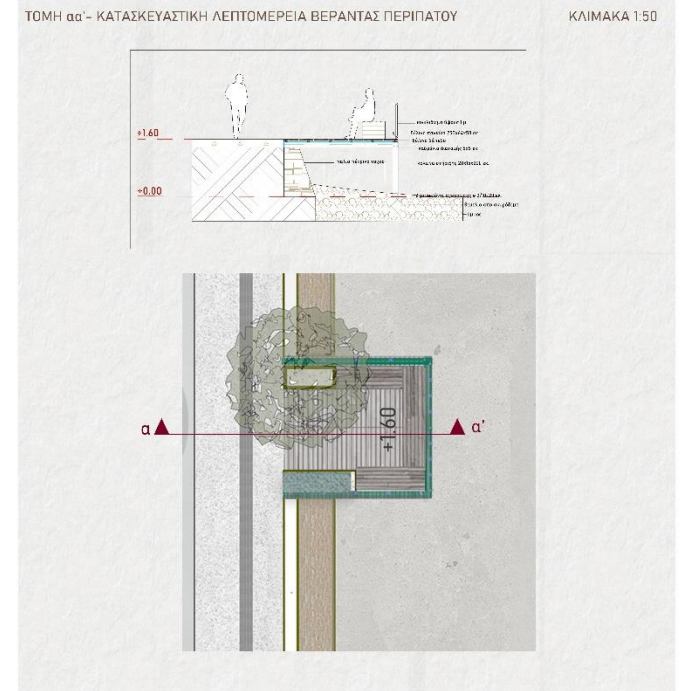
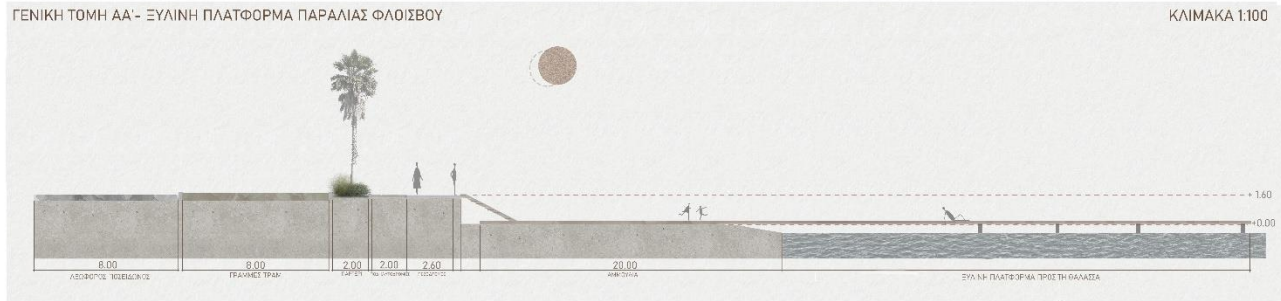

ΞΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΠΑΛΑΙΟ ΠΕΤΡΙΝΟ ΤΟΙΧΙΟ	ΑΚΑΚΙΑ ΚΥΑΝΟΦΥΛΛΗ (<i>Acacia cyanophylla</i>)	ΤΕΥΚΡΙΟ (<i>Teucrium fruticans</i>)	ΣΤΙΠΑ ΓΙΓΑΝΤΙΑ (<i>Stipa gigantea</i>)	ΝΕΠΕΤΑ (<i>Nepeta faasennii</i>)
ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΣ	ΟΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΜΕΛΑΛΕΥΚΗ (<i>Melaleuca ericifolia</i>)	ΛΕΒΑΝΤΑ (<i>Lavandula stoechas</i>)	ΓΥΝΕΡΙΟ (<i>Cortaderia selloana</i>)	ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ (<i>Artemisia arborescens powis castle</i>)
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ (ΛΕΥΚΟΣ ΓΡΑΝΙΤΗΣ)		ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝΙΑ (<i>Washingtonia filifera</i>)	ΛΕΒΑΝΤΑ ΟΔΟΝΤΟΤΗ (<i>Lavandula dentata</i>)	ΚΑΛΑΜΑΓΡΩΣΤΙΣ (<i>Calamagrostis acutifolia</i>)	ΕΧΙΝΑΚΕΙΑ (<i>Echinacea purpurea</i>)
			ΒΕΡΒΕΝΑ (<i>Verbena bonariensis</i>)	ΓΚΑΟΥΡΑ (<i>Gaura lindheimeri</i>)	ΦΕΣΤΟΥΚΑ ΓΛΑΥΚΗ (<i>Festuca glauca</i>)
			ΠΕΝΙΣΕΤΟΥΜ (<i>Pennisetum setaceum</i>)	ΔΕΣΑΜΨΙΑ (<i>Deschampsia cespitosa</i>)	ΚΑΡΕΞ (<i>Carex comans 'amazon mist</i>)
			ΣΤΙΠΑ (<i>Stipa tenuissima</i>)	ΜΟΛΙΝΙΑ (<i>Molinia caerulea</i>)	

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
 ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΚΑΤΟΨΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
 ΦΛΟΙΣΒΟΥ
 ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 02

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
 ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΤΟΜΗ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΦΛΟΙΣΒΟΥ

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 03

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΞΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΠΑΘΗΜΕΝΟ ΧΩΜΑ	ΠΑΛΙΟ ΠΕΤΡΙΝΟ ΤΟΙΧΙΟ	ΑΚΑΚΙΑ ΚΥΑΝΟΦΥΛΛΗ (<i>Acacia cyanophylla</i>)	ΕΛΙΑΙΓΝΟΣ (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)	ΒΕΡΒΕΝΑ (<i>Verbena banariensis</i>)	ΦΕΣΤΟΥΚΑ (<i>Festuca glauca</i>)
ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΣ	ΧΑΛΙΚΙ	ΟΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΟΥΑΔΙΓΚΤΟΝΙΑ (<i>Washingtonia filifera</i>)	ΜΙΣΧΑΝΘΟΣ (<i>Miscanthus sinensis "variegatus"</i>)	ΔΕΣΑΜΨΙΑ (<i>Deschampsia cespitosa</i>)	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΝΑΝΑ (<i>Pittosporum tobira nanum</i>)
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΩΝ (ΛΕΥΚΟΣ ΓΡΑΝΙΤΗΣ)			ΜΕΛΛΑΛΕΥΚΗ (<i>Melaleuca ericifolia</i>)	ΜΟΛΙΝΙΑ (<i>Molinia caerulea</i>)	ΣΤΙΠΑ (<i>Stipa tenuissima</i>)	ΔΕΝΑΡΟΛΙΒΑΝΟ (<i>Rosmarinus officinalis</i>)
			ΑΡΜΥΡΙΚΙ (<i>Tamarix parviflora</i>)	ΠΕΝΙΣΕΤΟΥΜ (<i>Pennisetum setaceum</i>)	ΓΚΑΟΥΡΑ (<i>Gaura lindheimeri</i>)	ΑΓΑΥΗ (<i>Agave americana</i>)
				ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ (<i>Artemisia arborescens "pavii castle"</i>)	ΣΑΛΒΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ (<i>Salvia greggii</i>)	ΕΛΙΧΡΥΣΟ (<i>Helichrysum italicum</i>)
						ΘΥΜΑΡΙ ΕΡΙΠΟΝ (<i>Thymus praecox</i>)

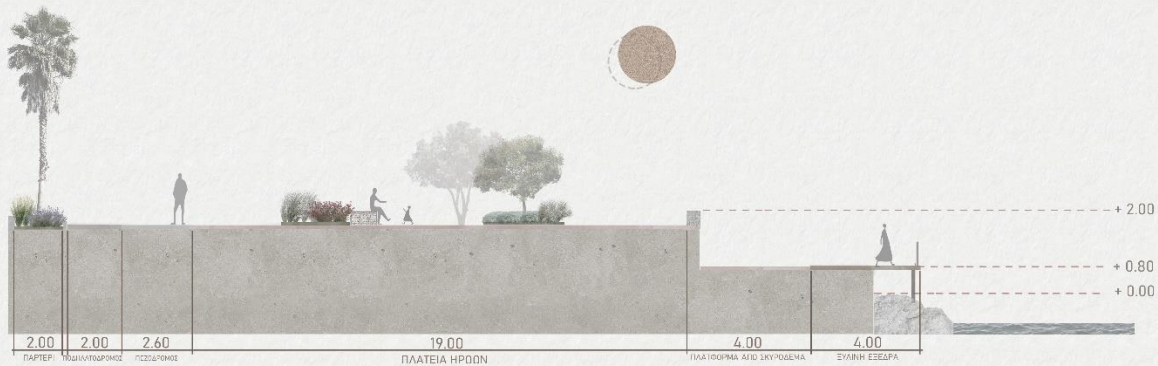
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
 ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΚΑΤΟΨΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
 ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΒΟΤΣΑΛΩΤΩΝ
 ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 04

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
 ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΜΗ ΒΒ'- ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΩΝ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

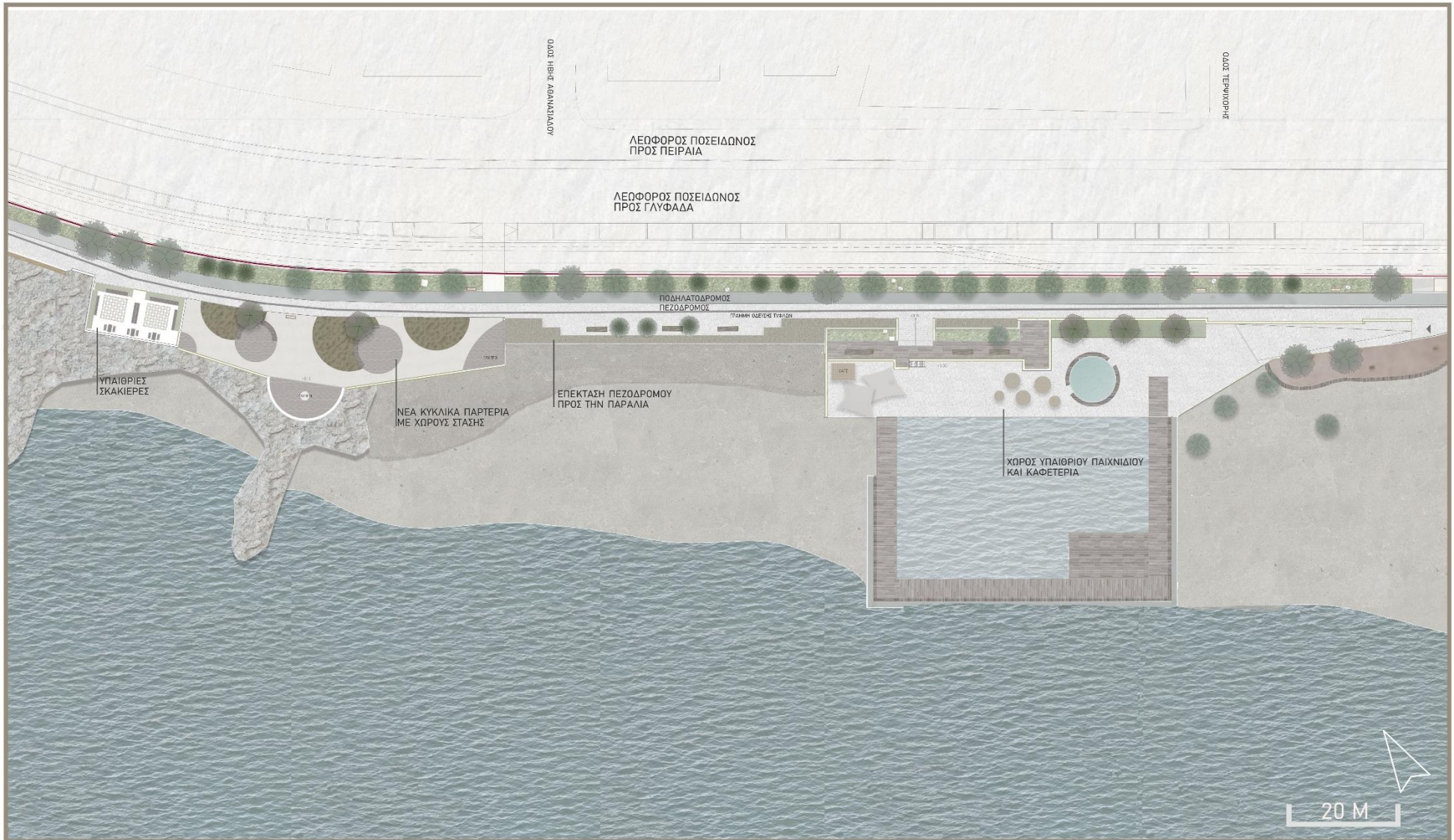
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ
ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΜΗ
ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΗΡΩΩΝ

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 05

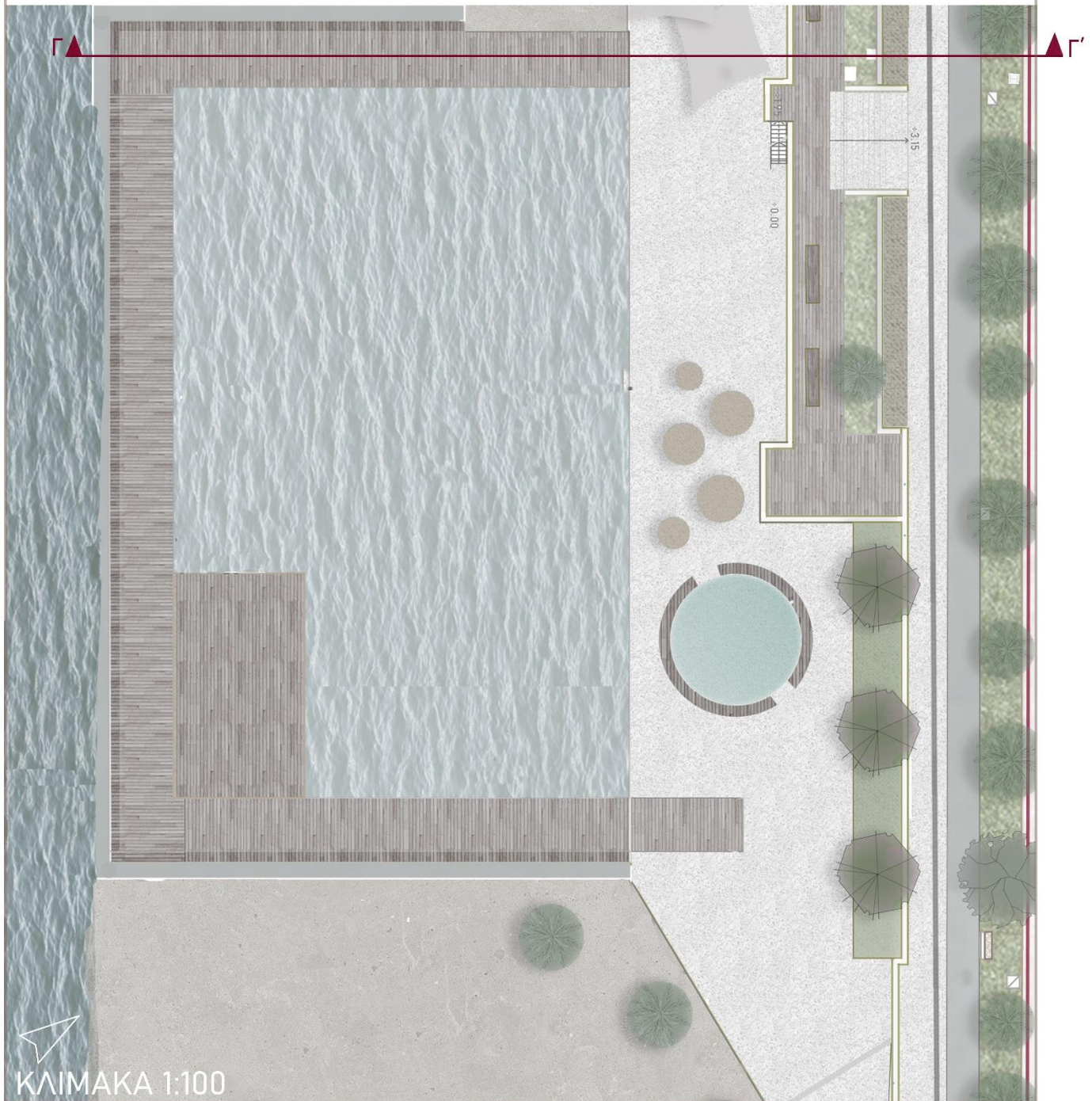
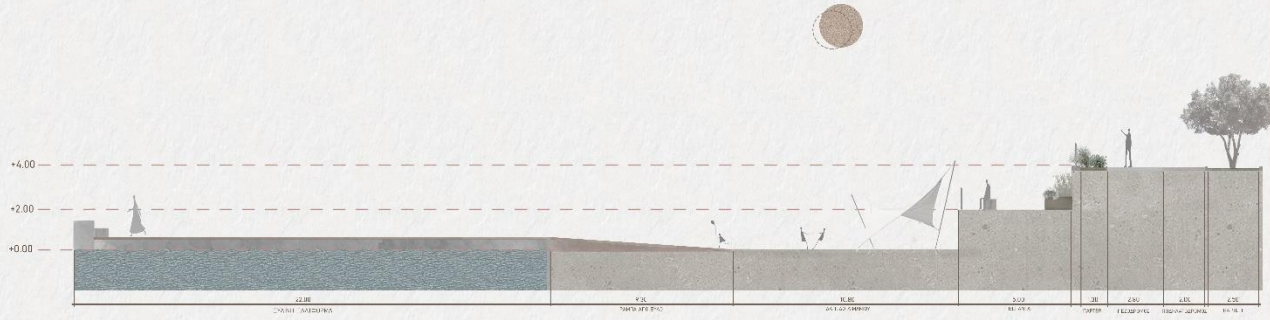
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

	ΞΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ		ΧΑΛΙΚΙ		ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΧΑΜΗΛΑ ΑΓΡΟΣΤΩΔΗ ΕΙΔΗ		ΑΡΜΥΡΙΚΙ (<i>Tamarix parviflora</i>)		ΜΕΛΙΑ (<i>Melia azedarach</i>)
	ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΣ		ΟΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ		ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΜΙΞΗ ΑΓΡΟΣΤΩΔΩΝ ΚΑΙ ΠΟΘΩΝ ΕΙΔΩΝ		ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝΙΑ (<i>Washingtonia filifera</i>)		ΦΟΙΝΙΚΑΣ ΚΑΝΑΡΙΟΣ (<i>Phoenix canariensis</i>)
	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΩΝ (ΛΕΥΚΟΣ ΓΡΑΝΙΤΗΣ)				ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΜΙΞΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΓΡΟΣΤΩΔΩΝ ΕΙΔΩΝ				

<p>ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ</p> <p>ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ</p>	<p>ΤΙΤΛΟΣ: ΚΑΤΟΨΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ</p> <p>ΠΑΛΜΥΡΑΣ</p> <p>ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 06</p>	<p>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ</p> <p>ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ</p> <p>ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ</p>
--	---	--

ΕΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ	ΟΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΑΝΘΟΦΟΡΟΥΣ ΘΑΜΝΟΥΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΜΙΞΗ ΑΓΡΟΣΤΩΔΩΝ ΚΑΙ ΠΟΩΔΩΝ ΕΙΔΩΝ	ΑΚΑΚΙΑ ΚΥΑΝΟΦΥΛΛΗ (<i>Acacia cyanophylla</i>)
ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΣ		ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΑΡΓΟΣΤΩΔΗ ΕΙΔΗ	ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝΙΑ (<i>Washingtonia filifera</i>)	ΑΡΜΥΡΙΚΙ (<i>Tamarix parviflora</i>)
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΩΝ (ΛΕΥΚΟΣ ΓΡΑΝΙΤΗΣ)			ΕΛΑΙΑΓΝΟΣ (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)	ΜΕΛΙΑ (<i>Melia azedarach</i>)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΚΑΤΟΨΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΠΑΤΗ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΔΕΜ

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 08

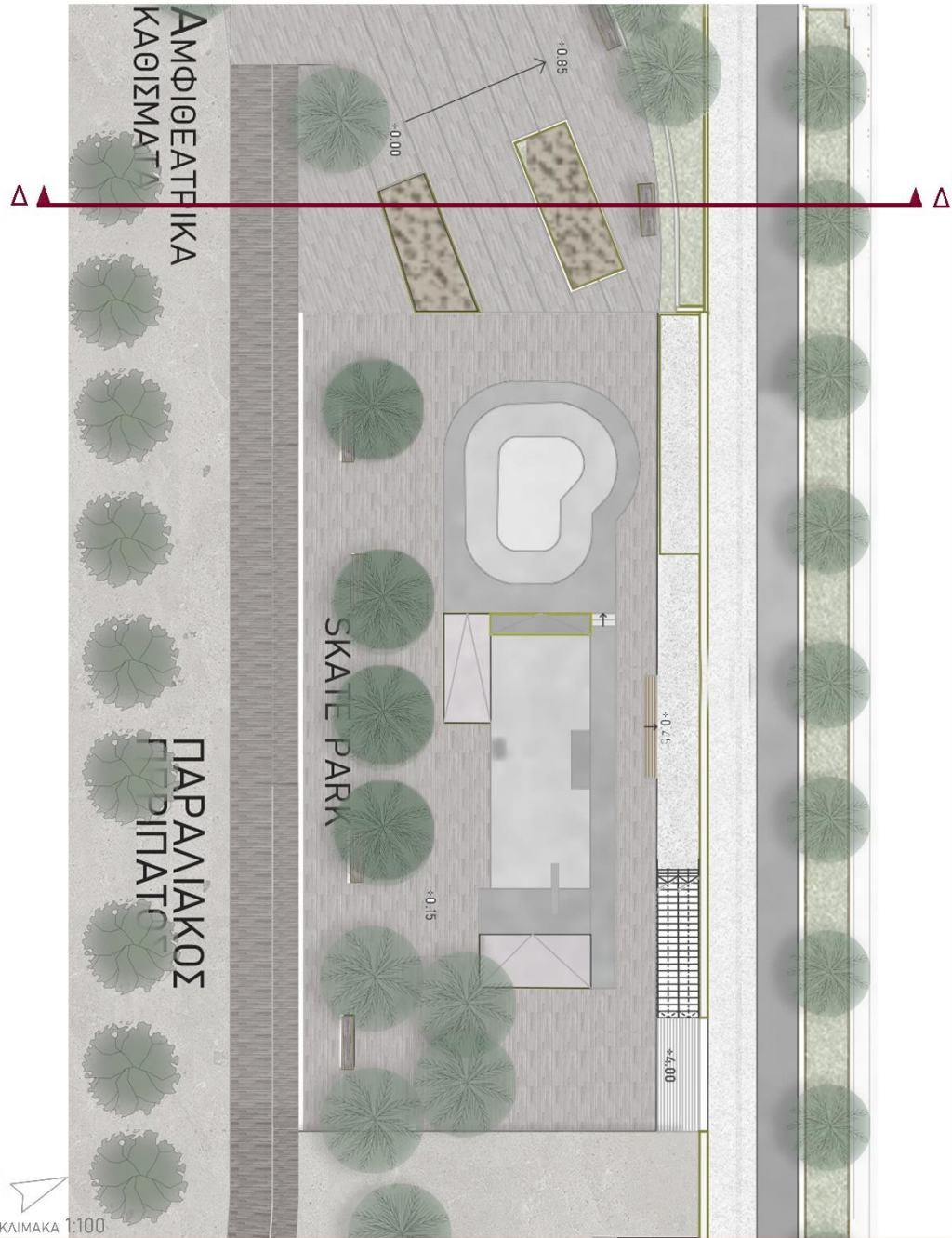
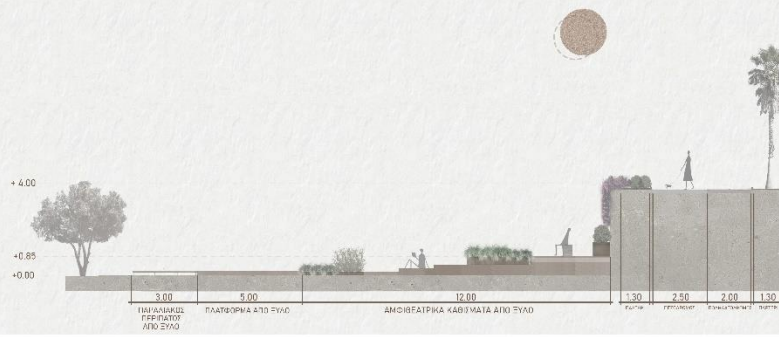
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΜΗ ΔΔ'-ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΙΚΑ ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ ΜΠΑΤΗ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

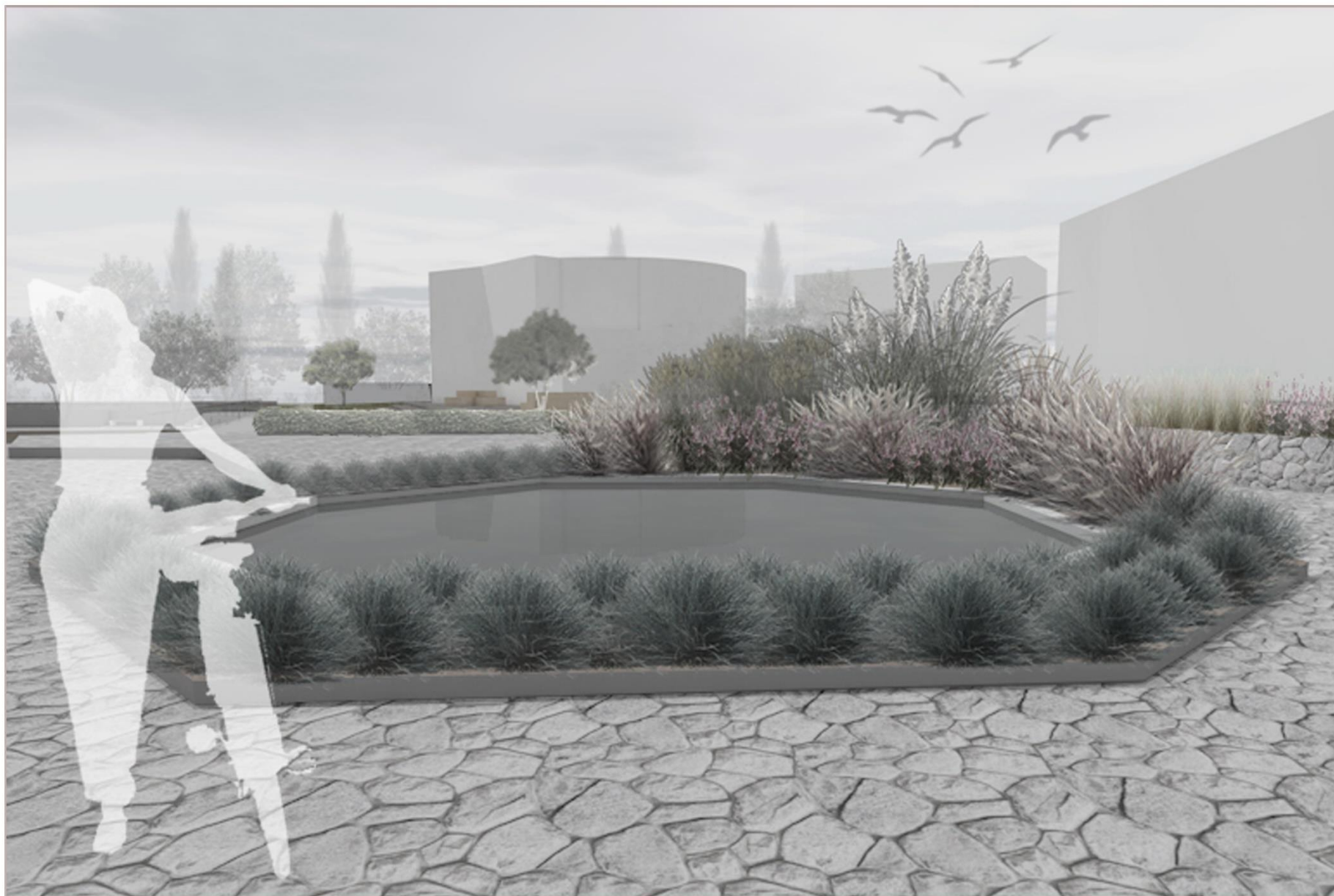
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ
ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΜΗ
ΜΠΑΤΗ-ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΙΚΑ
ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 09

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙΟΥ ΣΤΟ ΦΛΟΙΣΒΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ ΣΤΟ ΦΛΟΙΣΒΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΣΚΑΚΙΕΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΛΜΥΡΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

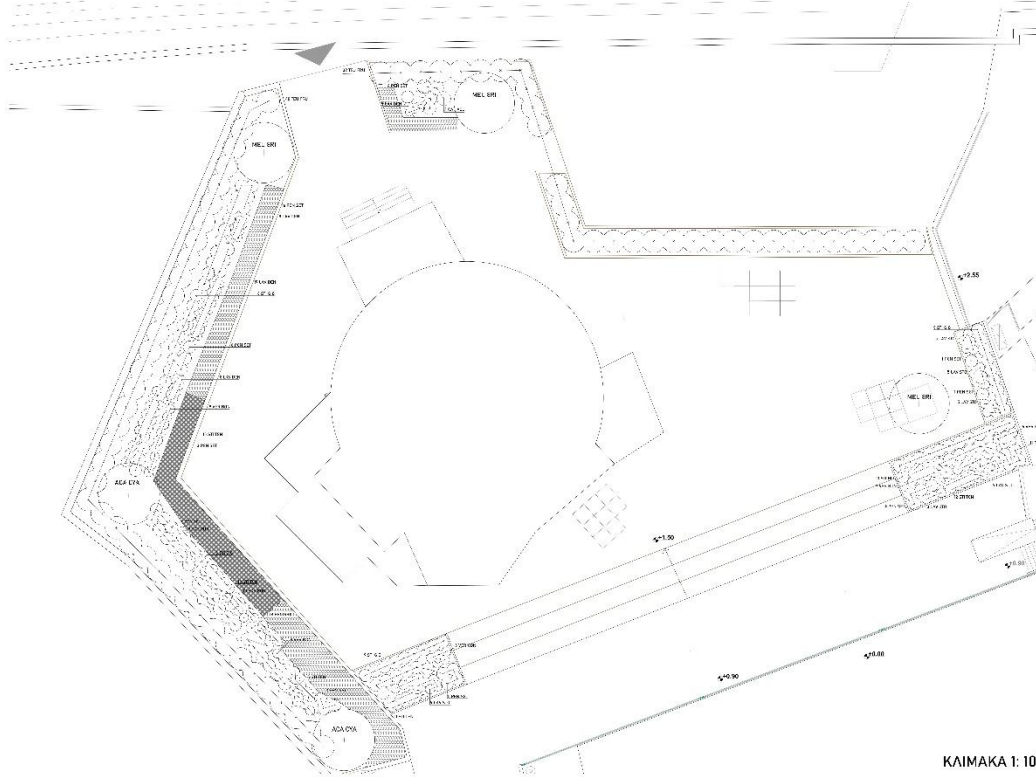
ΤΙΤΛΟΣ: ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΠΑΡΤΕΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΛΜΥΡΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΚΑΡΑΚΗ ΑΡΕΤΗ

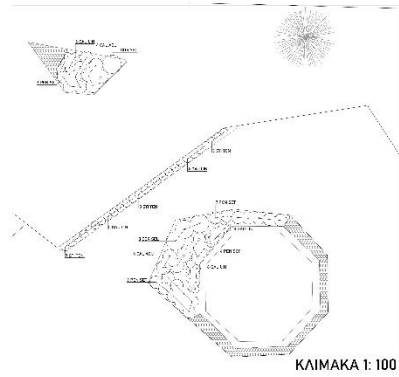
ΚΑΤΟΨΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΛΟΙΣΒΟΥ

ΠΡΟΑΥΛΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ "ΦΛΟΙΣΒΟΣ"

ΓΛΥΠΤΗ ΠΡΟΚΥΜΑΙΑ Ν. ΓΚΟΛΑΝΤΑ- ΠΑΡΤΕΡΙ ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ ΠΑΡΤΕΡΙ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1: 100

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Συμβολογραφία	Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τεμάχια
MEL ERI	Μελιόλεπνη	Melaleuca ericifolia	4
WAS FIL	Ουασσιτόνια	Washingtonia filifera	3
ACA CYA	Ακακία κυανοφύλλη	Acacia cyanophylla	2
TEU FRU	Τεύφορο	Teucrium fruticosum	72
LAV STO	Λαβάντο	Lavandula stoechas	35
VER BON	Βερβόνα μαύ	Verbena bonariensis	53
PEN SET	Πενσέτουσα	Penstemon selaceum	165
STI TEN	Στίλες	Stipa ionussimo	121
STI GIG	Στίλες γιγάντιες	Stipa gigantea	43
GAU LIN	Γαύλαρος	Gaura lindheimeri	31
COR SEL	Γυνέριος	Coriaderia seloana	4
CAL ACU	Καλιμαργάριος	Calamagrostis x acutilora Karl Foerster	11
DES CES	Δασυμάχης πυρροσμήλης	Deschampsia caespitosa	9
NEP FAA	Νεπέτα	Nepeta x faassenii	10
ART ARB	Αρτεμισία	Artemisia arborescens 'Povis Castle'	6
MOL CAE	Μολίνια η κοκκίνη	Molinia caerulea	26
LEV DEN	Λαβάντο οδοντωτή	Lavandula dentata	59
ECH PUR	Εχίνοπια	Echinacea purpurea	23
	Φεστωκία γυλιόνη	Festuca glauca	
	Κορέ	Carex comans 'amazon mix'	

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΒΕΤΙΚΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΑΛΙΣΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Κτηνηρή ανάλυση και κριτική ανάλυση τμήματος του παραλιακού μετώπου Παλαιού Φελλίου

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ **Φυτοτεχνικό σχέδιο τμήματος Φλοισβου**

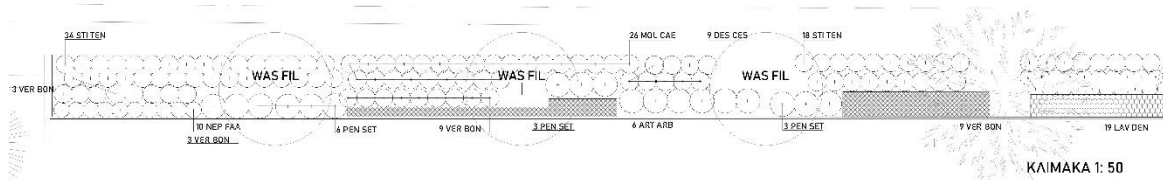
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ **10**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ **Σκαράκη Αρετή**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ **Παταφωτίου Μαρία**

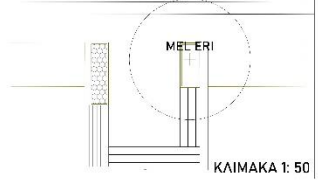
Δεκέμβριος 2020

ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΤΕΡΙΟΥ ΔΙΠΛΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΠΑΤΟ

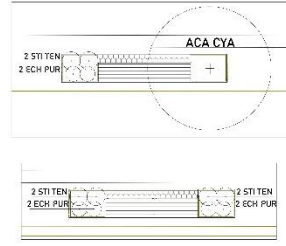
ΚΛΙΜΑΚΑ 1: 50

ΒΕΡΑΝΤΑ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1: 50

ΠΑΓΚΑΚΙΑ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ

ΚΑΤΩΦΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΑΛΜΥΡΑΣ

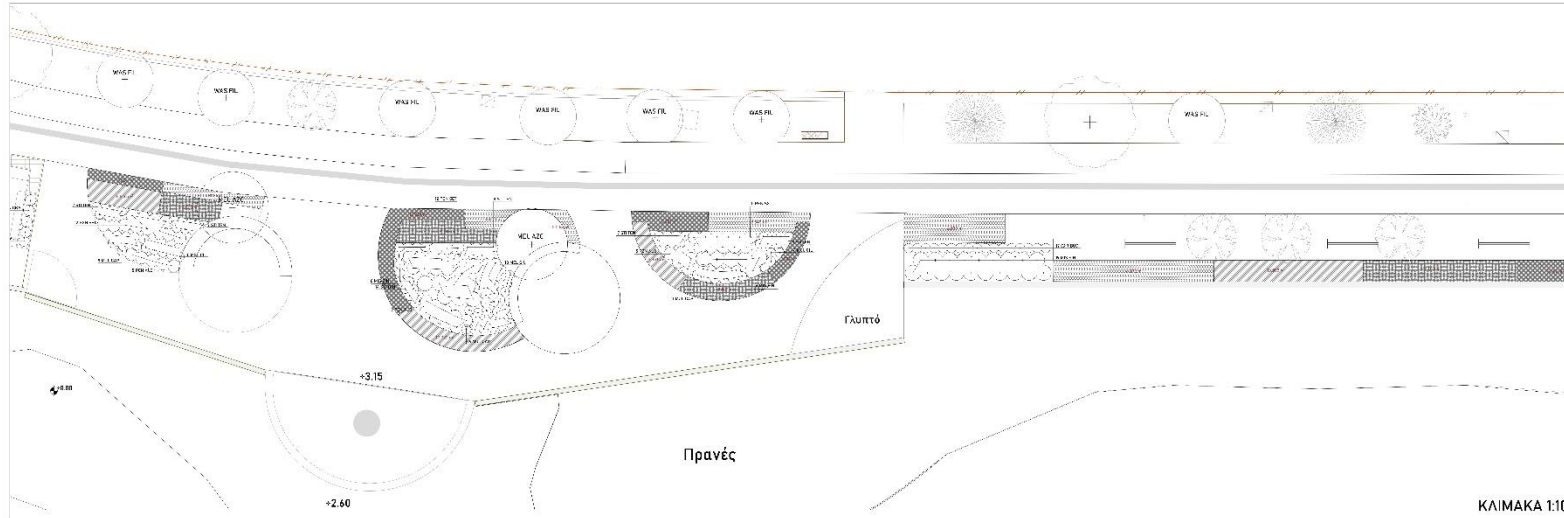

ΠΑΡΤΕΡΙΑ ΣΤΙΣ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΣΚΑΚΙΕΡΕΣ

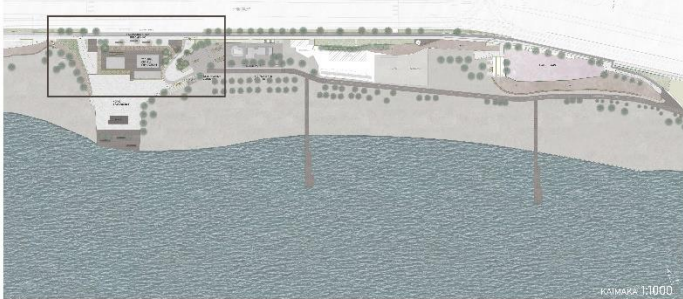
ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ			
Συνομογραφία	Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τεμάχια
MEL AZE	Μέλια	<i>Melia azedarach</i>	5
WAS FIL	Ουασιγγετόνια	<i>Washingtonia filifera</i>	7
PEN SET	Πενιοζεύουμ	<i>Pennisetum setaceum</i>	29
PEN ALO	Πενιοζεύουμ	<i>Pennisetum alopecuroides</i>	19
STI TEN	Στίβος	<i>Stipa tenacissima</i>	51
CAL ACU	Καλιμαργάστισ	<i>Calamagrostis x acutiflora</i> Kali Parnassu	17
MUL CAP	Μουχλεμπέρμενα	<i>Muhlenbergia capillaris</i>	34
MEL CIL	Μέλιση	<i>Melica ciliata</i>	32
MIS SIN	Μίσχανθος	<i>Miscanthus sinensis</i>	33
CAR BUC	ΚάρεΞ	<i>Carex buchananii</i>	17
THY VUL	Θυμάρι	<i>Thymus vulgaris</i>	8
SAN CHA	Λιβαντήνη	<i>Santolina chamaecyparissus</i>	6
	Σερότιο	<i>Cerastium tomentosum</i>	
	Φοτεινική γλάστρα	<i>Festuca glauca</i>	
	Λιράοτε	<i>Liriodie muscari</i>	
	ΚάρεΞ	<i>Carex cormans</i> "amazon mist"	
	ΚάρεΞ	<i>Carex oshimensis</i> "avenest"	

ΚΥΚΛΙΚΑ ΠΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΤΕΡΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ	
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	Ιστορική αναθεώρηση και πρόταση ανάπτυξης τμήματος του παραλιακού μετώπου Παλαιού Φαλήρου
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	Φυτοτεχνικό σχέδιο τμήματος Παλιούρας
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	11
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ	Σκαρέκη Αρετή
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	Παπαφωτίου Μαρία
Δεκέμβριος 2020	

ΚΑΤΩΦΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΠΑΤΗ

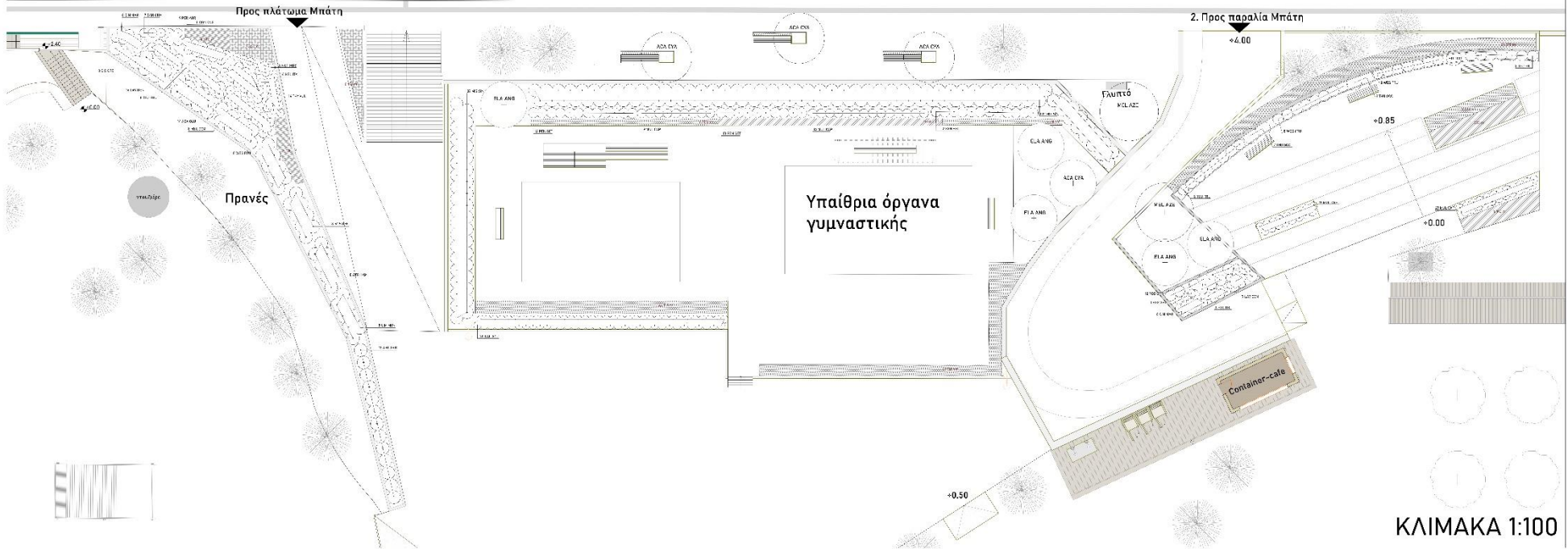

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Συνομογραφία	Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τεμάχια	Συνομογραφία	Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τεμάχια
MIR CDM	Μυρτιά	Myrtus communis	8	CAL ΔΑΥ	Κελευροστάρις	Calamagrostis acutiflora	70
TEU FRU	Τεύκρο	Teucrium fruticans	24	MIS SIN	Μισοκόπος	Miscanthus sinensis	139
PER ABR	Περβόσκια	Perovskia abrotanoides	12	MUL CAP	Μαυλάμπιτρος	Muldenbergia capitiaris	63
LAV DEN	Λαβέντα	Lavandula dentata	21	PEN SET	Πενιάστου	Pennisetum setaceum	34
AGA BLU	Αγαπίστη	Agrostis blue spire	14	THU OCC	Τσίγις	Thuja occidentalis	5
WES FRU	Βεστρίγνια	Westringia fruticosa	24	ACA CVA	Ακείλο κωνοφόλλι	Acacia cyanophylla	4
ART ARB	Αρτίσιμιο	Artemisia arbuscens	13	ELA ANG	Ελαίνος	Elaeagnus angustifolia	6
ATR HAM	Ατριπίσι	Atriplex hamulus	8	MEL AZE	Μέλις	Melilotus alba	2
CIN MAR	Σινερόφι	Cineraria maritima	16				
SAN CIA	Σαντολίς	Santolina chamaecrista	7				
THY VUL	Θυμάρι	Thymus vulgaris	14				
CON CNE	Κονοβούλος	Convolvulus spheerium	11				
CIS CRE	Κίσιος	Cistus creticus	8				
LIM MON	Λιμονίστρο	Limnium parviflorum	8				
ROS OFF	Ροζμαρίφι	Rosmarinus officinalis	20				
MEL ITA	Ελάινο	Helichrysum italicum	20				

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	Ιστορική αναδρομή και πρόταση ανάπλασης τμήματος του παραλιακού μετώπου Πόλεως Φαλήρου
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	Φυτοτεχνικό σχέδιο τμήματος Μπάτη
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	12
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ	Σιρακή Αρετή
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	Παπαφωτίου Μαρία
Δεκέμβριος 2020	

ΣΤΑΣΗ ΤΡΑΜ ΜΠΑΤΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

